14556/B
Med
Gr. 8º 931

M5952

HERMANNI BOERHAAVE

EPISTOLAE

AD

JOANNEM BAPTISTAM BASSAND

MEDICUM CAESAREUM.

VINDOBONNAE,
ex Officina Krauſiana, 1778.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY
30975S

PRAEFATIO.

Præfationis loco ſit brevis enarratio vitæ Chirurgi expertiſſimi Medicique eruditi, ad quem a celeberrimo Boerhaavio hæ epiſtolæ ſcriptæ fuerunt. Optaſſem, ut Baſſandi ad Boerhaavium litteræ hic iviſſent una comites,

ſed incaſſum apud nobiliſſimam matronam Boerhaavii filiam fuere quæſitæ.

Joannes Baptiſta Baſſand, natus 24. die Novembris anno 1680. Balmæ virginum (Baume des dames,) quæ comitatus Burgundiæ oppidum eſt, patrem habuit Michaëlem, civem & mercatorem ejus loci ſpectatum, matrem Joannam Marceux; atque ex iisdem ſorores duas & fratres quinque, quos inter noſter junior fuit, & quos omnes pater ſtudiis operam navare juſſit. Poſt abſoluta humaniora & philoſophica Joannes Baptiſta ex propenſione propria Chirurgiæ

giæ ſe applicuit, hanc edoctus primo in patria ſua, deinde Pariſiis, tandemque Neapoli, ubi per aliquot annos in noſocomiis artem exercuit, omni molimine omnes ejusdem partes comprehendere conatus. Sed nec Chirurgia contentus ſola, ductus æmulatione nobili, Salernum adiit, in ſcientia Medica operam poſiturus; unde, Medicinæ Doctor creatus, anno 1705. rediit ad patrem. Sed ulteriorum in difficillima hac magnaque arte progreſſuum cupidus, brevi iterum patriæ valedixit, & Batavorum Lugdunum, Boerhaavium, cui carus deinceps vixit, auditurus, conceſſit.

Joſephi Imperatoris poſt obitum, bello tamen in Italia a Gallis protracto, in horum ſe exercitum contulit. Poſt brevem vero moram transiit ad Cæſarianum; in quo dum artem Medicam atque Chirurgicam æqua felicitate exercebat, a præfectis quibusdam, cum a vulneribus, tum a febre, ſanitati reſtitutis, Emanueli Sabaudiæ Principi innotuit; quorum quidem ſumma commendatio tantum valuit, ut Princeps illum ſupremi legionis propriæ Chirurgi munere, tunc forte vacante, decoraret.

Anno 1712. Viennam profectus Sabaudiæ Dux Baſſandum,

re-

relicta legione, protomedicum ſuum ſecum duxit; ubi dum plurimorum inclareſceret ægrorum ſanatione, apud Imperatorem Carolum Princeps effecit, ut protomedicus caſtrenſis cum annuo 1200 florenorum ſtipendio præficeretur exercitui Cæſareo, anno 1717. contra Turcas in Servia acturo. Hic tria ſtipendia meruit. Viennam 1720. redux, in facultatem Medicam hujus Univerſitatis 26. Octobris die receptus fuit. Inde praxi in ampliſſima hac urbe ſe tradere cœpit tanto cum applauſu, ut equitis a Garelli, protomedici Cæſarei, commendatione Carolus Imperator illum anno 1724. deſignaverit Medicum Fran-

ciſci Principis hæreditarii Lotharingiæ, quem poſteaquam ex morbo periculoſo feliciſſime reddidiſſet incolumem, a patre ejus Leopoldo Lotharingiæ Duce, 23. Martii anno 1728. nobilitate donatus fuit; dum etiam proximo anno 21. Octobris die ab ipſo Cæſare & Archiater Auguſtæ familiæ ſuæ & ſibi a conſiliis ſalutaretur. Sub finem ejusdem hujus anni etiam Baronis titulus acceſſit.

Eodem tempore ex vivis erepto Duce Leopoldo, in Ducatus ſui poſſeſſionem dum proficiscebatur Princeps hæres, itineris comitem Baſſandum voluit.

Anno

Anno 1730. Carolus Lotharingiæ Princeps, Ducis Franciſci frater, variolis corripiebatur Commerciaci; quas ut Baſſandus feliciter ſuperaverat regimine antiphlogiſtico, ipſe Dux Diploma Baronis cum annexis huic dignitati prærogativis 26. Octobris ibi tradi curavit.

Cæterum Baſſandus hunc Ducem, qui illum faciebat plurimi, comitatus fuit in omnibus itineribus ſuis, in Galliam, Hollandiam, Angliam, Boruſſiam, Hungariam, Italiamque. Poſt Divum Carolum Imperatorem dum regnis avitis hæres potiebatur Auguſtiſſima Maria Thereſia, Baſ-

ſandus apud Illam Regiumque conſortem protomedici munere fungebatur. At vero eo usque non vixit, ut potuerit Ducem Dominumque ſuum venerari Cæſarem; anno enim 1742. ultimo Novembris die ex ſuppreſſione urinæ, quæ a renibus ducebat ortum, Viennæ fatis ceſſit ætatis ſuæ ſecundo & ſexageſimo anno ante paucos dies abſoluto, apud omnes in aula & in urbe deſiderium ſui magnum relinquens.

Duas Baſſandus uxores duxit; & primam quidem anno 1715. filiam natu majorem Antonii Benedetti, primi cubicularii Euge-

nii

nii Sabaudiæ Ducis; ex qua duos genuit filios, adhuc dum lactantes immaturiſſima ſibi morte ereptos; unicamque filiam, etiamnum ſuperſtitem. Alterum connubium prole caruit.

Præ cunctis, quas coluit, Medicinæ partibus in Botanicam ferebatur impenſius, ut, quantumvis podagra & nephritide calculoſa vexaretur frequentius, ſæpe tamen ipſe luſtraret herbarum cauſa Auſtriam provinciasque adjacentes, quin ipſas quoque adſcenderet alpes. Rariores ad Boerhaavium ſuum mittebat, vivas, aut earundem ſemina, quæ hortum ornarent Lei-

den-

denſem. Cum celeberrimo hoc medico commercium litterarium per 26. annos non interruptum habuit, ab illo & æſtimatus & dilectus. Epiſtolæ Boerhaavii autographæ in Bibliotheca Cæſarea Viennenſi adſervantur; quas hic publici facio juris. Anno Domini 1777.

EPISTOLA I.

Viro clariſſimo & Medico celeberrimo Baſſand

H. BOERHAAVE S. P.

Quod de meis bene ſentire, loqui, & ſcribere, dedignatus non fueris, eo dudum me tibi devinctum reddidiſti: Jam vero tuorum erga me meritorum pretium augere tibi viſum eſt, poſtquam honorificam non modo memoriam mei teſtari, ſed & donis me honorare voluiſti. Pro omnibus his gratias ago, & charam habebo omnem opportunitatem, qua aliquid efficere queam, tibi gratum quod ſiet.

1. Infanti recens nato ſoleo dare illico mellis drachm. I. in drachm. II. vini albi, & prohibere dein ſpatio VI. horarum ab omni cibo, potuque: ut purgetur ventriculus a materie lenta, quæ adeſſe ſolet.

2. Jubeo, ut nutrix primis XX. diebus utatur tenuiore victu, & potu dilutiore, nec ubera præbeat niſi trihorio, vel quadrihorio, poſt cibum potumque captum, quo omnis cruditas correcta bene ſit. Si vero acidi excedentis manifeſtiſſima ſigna, tunc jura carnis dilutiora præbenda curo: ſi vero abſunt hæc, lac præferendum aliis cenſeo. Inveni quippe per eventum, panem aqua incoctum plus adhuc, quam lac aceſcere.

3. Cæterum ſummum remedium, quod unquam exploratum habui, & optimum deprehendi ad cavendos, curandosque, morbos pueris proprios, hoc eſt:

℞. Saponis Veneti drachmas duas,
Margaritar. pulv. drachmam unam,

Lapid.

Lapid. Cancror. drachmam unam ſemis,
Syrupi altheæ unciam ſemis,
Aq. ſtillatit. menthæ,
fœniculi,
cortic. citr. āa uncias duas.

M. bibat unciæ ¼ ter ſpatio nycthemeri diviſis æqualiter temporibus.

Hoc medicamentum tam miro ſucceſſu ſe commendat, ut incurrerem jactantiæ crimen, ſi, ut res habet, eloquerer. Ideo etiam ſoleo illud tegere, ne cogniti abuſus contingat, vel vileſcat dignitas. Duo quippe hæc medicos ſumma ope cavere decet.

Et quidem ſi paucis hiſce fungi velis, quæ elapſo anno coram dixi in collegio, habebis ea, quæ ego in his vera novi: puderet enim me, ſi ſapienti faſtidium crearem inani ſcripturæ dispendio, & agnovi eas in te ſapientiæ medicæ dotes, quas non ſatis ſuſpicerem, ſi vel verbulum ſupervacaneum adderem.

Unum hoc patiaris ſubnectam, me omni officio promptum tibi revera eſſe. Vale!

Lugd. Batav. 17 12/7 14.

EPISTOLA II.

Viro eruditiſſimo, atque clariſſimo Baſſand.

H. BOERHAAVE. S.

Quod gratiſſimis honorare me literis voluiſti, gaudeo: nec diffiteor, ſuave admodum mihi fuiſſe teſtimonium amicitiæ repetitum in ultima hac epiſtola. Quamvis enim ſatis norim, mea merita erga te magni non eſſe momenti, neque præter ſummum benefaciendi conatum aliquid habere eximii, tamen graviſſimi viri amor tanto oblectamento mihi eſt, ut nollem clarius tibi notam tenuitatem meorum benefactorum, ne honorata carerem benevolentia.

Magno porro cum gaudio intelligo Principem Sabaudam filio nato matrem feliciter factam. Celſiſſimæ familiæ cedant omnia ex animi

animi voto! dum ſecura tuæ in medicina ſapientiæ vitam committit & ſalutem!

Utinam vero fauſtis æque præſagiis ſtudere poſſes ſanandæ puellæ nobili, cujus accurate enarratam mihi miſiſti hiſtoriam! Eſt quidem caſus ille ex iis, qui faſtidioſi plus ſatis laboris medico, parum tamen læti ſufficiant ſucceſſus. Et certe tanto mihi in felicior exitus prævidetur, quanto magis conſidero ortum ex nativa laxitate, & biennio jam ſeniorem morbum. Scis enim ipſe expertus vix aliquid ſpei in adultis, poſtquam eo usque jam dilatatus ſinus, ut tam profunde dimittat inteſtina.

Cæterum iis, quæ adhibes, addendum, melius quod ſit, nihil habere me confiteor. Tentabam olim non absque conſilio diu librato, & ſucceſſu hanc viam.

Mittatur cruor ad uncias VIII. ex brachio.

Purgetur tribus ſequentibus diebus ſucceſſivis cum rheo & myrobalanis:

℞. Rhei drachm. unam

Myrobal. citrin. ſine nucleis unciam unam

Infuſa cum aq. ſpatio noctis mane uncias tres exhibe.

Tum iterum ſecta vena reddat uncias VI. ſanguinis, & rurſum repetantur purgationes ut prius.

Denique tertia, & ultima vice detrahantur ſanguinis unc. VI.

Et poſtremo purgatio ter repetatur tribus diebus.

Toto hoc decurſu ſupina locum alcohole fotum preſſu bene defendat ab exitu, & a dilatatione. Utatur carne aſſa cum pane bis cocto & vino rubro auſtero, a reliquis abſtinens.

Ubi his humores evacuati, parteſque conſtrictæ, adhuc per ſeptimanas IV. vel V. ſitu, preſſu, fotu, locum affectum juvet. Victum eundem continuet & vino hoc medicato utatur, quod habet;

Cortic. Radic. Cappar.

Gra-

Granator.
Tamariſci
Peruviani āa unc. I.
Folior. querc. unc. II.
Flor. granator. unc. I.

Cum vini Unc. III. coque S. A. in phiala altiſſima vitrea methodo noſtra ſpatio XXIV. horarum. Sumat quater quotidie diviſis rite temporibus unc. I *ſs*.

Hæc ſumma curatio; qua irrita, nil juvet: neque Chirurgicam operationem facile ſuaſerim. Scis ejus incommoda, & interim multæ mulieres huic malo obnoxiæ, conjugii labores ferunt.

Vale! & ſi quid curatum velis per me, audax impera: nam lætus tibi invigilabo.

Lugd. Batav. 17$\frac{2}{11}$14.

EPISTOLA III.

Viro Celeberrimo Baſſand.

H. BOERHAAVE S. P.

Gratiſſimæ mihi fuerunt litteræ, quas XVIII. Februarii Vienna ad me dediſti. Namque gaudebam ex iis cognoſcere tuam, quæ cara mihi habetur, valetudinem, ſimulque intelligere artis noſtræ, qua præſtas, excellentiam. Quare credas velim, ſemper me & honori deputare & beneficio, quoties amicis compellationibus me decorare placuerit.

Cernis ſponte nihil opis ferri poſſe contra prolapſum uteri ; id unum auxilii datur, ut ſequi velit, quod rite propoſuiſti : Cæterum pertinax hoc malum, maxime ubi juveni acciderit, utpote ortum ex ingenti partium laxamento. Neque graviditati oberit ipſa ligamenti preſſio: nam os matricis ſemper ſurſum intra corpus attollitur a conceptu, unde & eo tempore minor erit metus

tus prolapſus. Idcirco crediderim mala, quæ metuere videris, non exoritura eſſe gravidæ, imo vero ubi contrahetur, & in globum expandetur, uterus, ſpero ne peſſario quoque opus fore. Poſtquam deinde enixa erit fœtum, tum certe puerperæ neceſſe erit ſumma quiete, ut laxatis maxime genitalibus uterus haud excidat.

De arte, qua tractaſti Principem, ſincere dixero, nec ſapientius agi, nec felicius evenire, potuiſſe. Prorſus ut nihil omnino poſſim ſcribere, quod aliter ex lege artis actum oportuerat, ſive cautelam ſpectem in ſeligenda nutrice, ſive in ea regenda, ſive ad curam infantis animum adverterim. Neque miror Principem fœminam commendaſſe aliena, & inſultaſſe conſiliis: nam ſemper facile eſt acquieſcere conſuetudini, durum novis fidere; ideo magis tibi de triumpho gratulor, quia felici ſucceſſu comprobaſti methodum. Cenſeo quoque pergendum in ſolo uſu lactis nutricis, donec dentes anteriores tam in ſuperiore quam in inferiore maxilla prodierint: quando pa-

nis fermentatus triticeus cum lacte calido potius contritus, quam diu concoctus, exhiberi poteſt tuto, aut & idem juri carnis infuſus. Nunquam vidi male cedere infanti, ſi nutricis bene ſanæ lacte utitur, licet menſtrua patiatur; ſæpe autem obſervavi mutationem nutricis plurimum attuliſſe damni: quare conſultiſſime factum a te puto. Neque etiam crediderim cruſtulas & ulcuſcula hinc orta, ſed ex virtute virium hac via, ut & per furunculos ſe liberantium a lentiore parte lymphæ, quod ſemper optime cedit, nec remedia arcentia requirit. Etenim nec nocet, & ſponte ſuperabitur; leve hoc quidem mali eſt. Optandum foret modo, ut alacriori exercitio ſuum excitaret corpus nutrix, delaſſationem quidem fugiens, ſed & ignaviam evitans, quæ hebetat. Quare putem eam aliquot ſeptimanis ante ſuſcipiendum iter ſenſim debere aſſueſcere ferendæ vectioni, quod commode fiet, ſi quotidie una cum puero Principe carpento (caroſſe) vehitur, per gradus paulatim hoc genus exercitii augendo: aliter inſueta omnino ſuſpecta, ſed hac cautela adhibita proderit

erit utrique & iter & aër: toto vero tempore, quod itineri dabitur, oportet, ut ſemper antequam rhedam ingrediatur nutrix paulo plus ſolito bibat, & ut infantulo ante hunc motum conducet ſemper aliquantulum prius potaſſe de lacte nutricis. Vale! & optata me porro amicitia honorare pergito!

Lugd. Batav. 17$\frac{12}{8}$15.

EPISTOLA IV.

Viro ſapienti & claro, Baſſand, medico inſigni.

H. BOERHAAVE S. P.

Quas 28. Julii ex Koſteletz ad me dediſti, eas accepi demum 14. Auguſti. Gratæ fuerunt: quia a te venerant, & quia referebant Principem puerum proſpere valere, qui ut porro artis tuæ beneficio felix adoleſcat opto!

Hiſto-

Hiſtoriam mali, cum quo conflictatur Princeps Domina, cum cura expendi, ut & illa omnia, quæ illi illuſtrandæ ſollicite addidiſti: unde perſuaſum habeo, mihi eousque conſtitiſſe de his rebus, ut de iis utcunque judicium ferre auſim.

Tempore Graviditatis ita curaviſti omnia, ut nihil emendatius effici potuiſſe liberrime profitear.

Utinam vero puerpera iisdem gaviſa fuiſſet conſiliis potius, quam adverſis omnino ipſius ſaluti auxiliis uſa! Sane melius ipſi conſultum fuiſſet, neque malis foret obnoxia, quibus jam tenetur. Recens enixis ſola quies remedio, quo citior, eo ſalubrior, nihil ipſis vigiliis calamitoſius ipſis his accidit, ut evitentur hæ, illa autem ut concilietur, tota ars occupatur. Somnum vero irritamentis arcere, dementia mihi videtur, eaque pernicioſiſſima. Ut damnanda pariter periculoſa exhalatio partium volatilium: quum Hipocrates ipſe talia damnet ut omnino noxia capiti, cujus tamen morbi omnium maxime puerperis metuendi, utpote fatales.

Apho-

Aphoriſm. xxiii. Sect. v. Denique fere exitiale putem ambuſtæ camphoræ fuliginem acerrimam ingerere miſeris his, quibus a nulla re gravius hocce tempore periculum imminet, quam a nimia uteri læſi hæmorrhagia, cui excitandæ nihil eſt hoc remedio valentius. Prorſus ut mirer, unde obtinere potuerit ea opinio in aulis! Sane, ſi auſu maligno obeſſe mulieribus quis ope ſumma contenderet, vix poſſet pejus remedium omnibus hiſce excogitare. Et crediderim, niſi plane contrariam inſtitiſſes viam, peſſime ſe habituram fuiſſe Illuſtriſſimam Dominam; quam ſervaſti optima profecto medendi ratione. Quod autem ægre tulerint limoniorum ſucco dilutum potum, ea demum mera inſcitia eſt. Quid magis reſiſtit inflammationi? Ego ſane hordei, vel avenæ, dilutius decoctum limoniorum ſucco infuſo gratum large propino puerperis quotidie, ſi calor, ſitis, morbus, temperies, exigunt; & quidem fauſtiſſimo ubique eventu. Ne autem putes forte me hoc ex aſſenſu ſcribere verius quam ex obſervatis, inſpice, quæſo, ſchedulam his inſertam, ubi cernes,

quæ-

quænam cenſeat ille, (*) qui omnium morta-lium optime de his præcipere poteſt, mille ex-perimentorum ſucceſſu inſtructus Mauri-cæus, cui nemo hodie par orbi medico in-notuit.

Sed

(*) Mauriceau Liv. 3. chapitre 1.

Auſſitot que la femme eſt accouchée, & delivrée de ſon arriere faix, il faut prendre garde, que ſon detachement ne ſoit ſuivi d'une trop grande perte de ſang. Pour cela on la mettra en une ſituation commode pour prendre le repos, qui lui eſt bien neceſſaire, afin de la retablir des peines, & des douleurs, qu'elle a endurées. On la laiſſera repoſer & dormir, ſi elle peut, ſans lui faire aucun bruit, ayant bien clos les rideaux de ſon lit, & fermé les portes & les fenetres de ſa chambre, afin que ne voyant aucune clarté, elle s'aſſoupiſſe plus aiſement.

Liv. 3. chap. 3. vers la fin. L'accouchée ſe doit tenir en grand repos, ne prendre aucun ſoin, parler le moins qu'elle pourra. On ne lui raportera aucune mauvaiſe nouvelle: car au ſujet de ces choſes la mort eſt arrivée a pluſieures.

Liv. 2. chap. 9. au milieu. On preferera de donner a la femme des bouillons & conſomés faits avec des chairs de veau, & de volaille, dans leſquels on mettra le jus d'une orange: elle pourra auſſi boire un peu de limonade, ou de l'orangeade, ou on melera dans ſa ptiſane ordinaire un peu de ſirop de limon.

Sed hæc ſors ſemper eorum, qui ſervilis adulationis pertæſi audent præconceptas opiniones deſerere, & candido animo, atque generoſo inſtituto, ſtudere magis ſaluti humani generis, quam ineptiſſimis artibus captandæ auræ, & lucri inde aucupio. Tu his ne cedas, ſed contra ito audentior! Virtus ſola ſibi pretium. Nec curandum quid ignari, ſed quid dictet ſapientia.

Præſens jam Principis Dominæ malum puto referendum ad affectum uterinum, cui ſuperando aëris uſus, motus vectionis in rheda, deambulatio, maxime conducent. Vesperi lene pedum balneum quadrante horæ continuatum ex aqua dulci commendandum. Tum levis uſus pilularum, quæ fiunt (ex gummi ammoniaci, opopanacis, ſagapeni, aa drachm. I. balſami peruviani albi gran. XVI. caſtorei gran. IX.) ſingulæ granor. III. ſumendæ mane, una hora ante jentaculum, iterum una hora ante prandium, denique rurſum unica ante cœnam hora. Quibus brevi ſanationem ſpondere auſim. Vale! & ſi quid fiet, quod mea tibi ars

queat

queat efficere, rogo, indica, efficiam lubens omnia, ad quæ valere potero.

Lugd. Batav. 17$\frac{15}{8}$15.

EPISTOLA V.

Eruditiſſimo, clariſſimoque Medico D. Baſſand.

H. BOERHAAVE. S. P.

Gaudebam ſane, quando accepi tuas, quas x. Septemb. ad me dediſti: tum, quia bene te habere nunciabant, pariterque quod ultimas meas tibi non displicuiſſe diſcebam. Ego certe ex animi ſententia quidem conſcriptas munire tamen volui auctoritate eorum, qui nullo partium ſtudio ducti, ſed rerum peritiſſimi, comprobant omnia, quæ tu ſapienter, damnant vero, quæ ineptiſſime alii, conſuluerant. Utinam prudens conſilium deinceps damnoſas vincat, expellatque, nugas. Quoties autem meam artem aliquid efficere poſſe putas, quod ſalutarem mortalium medelam ſpectat, aut tua forte com-

commoda promovere queat, utere me quam liberrime: quum enim animi tui virtutem amem atque candorem, quod habebo ſummum lubens perſolvam tibi.

Vidi te velle a me deſcriptionem ortus, atque vitæ hominis, denique & mortis illius, quæ fatali neceſſitate ſequitur ex ipſa ejus vita. Si mihi fas fuiſſet a numeroſis negotiis, quibus obtundor, pauciſſimas horas ſubducere, rediret jam ad te inchoamentum deſiderati operis. Sed vix mihimet vivo, cui raro dies transigitur, qua ſemihoram prandio impendere datur. Scis vero, qua animi cura opus ſit ad enarrationem eorum, quæ in minutiſſimis anatomicorum, atque dioptricorum, inventis hærent. Maxime ubi requiritur ſtylus, qui perſpicuus appareat principibus viris harum plerumque rerum minus gnaris, quæ pulchre perſpectæ eſſe debent, antequam altiora intelligi queant.

Hæc ſunt, Præclare Vir, quæ ſi æquo animo perpendere non dedignaris, veniam impetratura ſpero a munere, quod jure ami-

citiæ mandare certe poteras. Oro igitur, ne ægre feras, ſi primis hiſce menſibus, quibus quinque horas quotidie academiæ uni colloco, obſequi voto nequeam, atque credas, nullum me tempus remiſſurum, quod ſacrare potero abſolvendo officio, quod tibi debere me profiteor: quum prima occaſione nata uſurus ſim ad meditationem laboris impoſiti.

In fine litterarum, quibus me devinxiſti, reperio aliquid, quod me paululum perturbavit; neque enim diſſimulare illud coram candor tuus ipſe patitur. Cur enim argentum mihi mittere de tuo velles? rationem nullam video. Ita habeto, mi amice, me nolle vel minimum eo nomine accipere, quod grato honore ſuavis commercii tecum gaudeam; foretque acerbum mihi, ſi ſcirem amicitiam meam alicui hominum mercede gravem eſſe. Quare jure meo flagito, ne quod Viennam reverſo propoſitum tibi dixiſti, effectum reddas. Contra vero, ſi benevole cogitas me quidquam commeruiſſe, credito non aliud a me exſpectari, neque admitti

admitti poſſe, præmium, quam ut opera mea, quantulacunque ea demum ſit, uti porro pergas. Vale!

Lugd. ad Rhenum 17$\frac{3}{10}$15.

EPISTOLA VI.

Clariſſimo medico, Domino Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Accepi litteras, quas decimo Decembris anni elapſi ad me dediſti, una cum incluſo cambio ſexaginta & ſex florenorum. Pro prioribus, quas gratiſſimas animo meo fuiſſe noſtra tibi amicitia perſuadebit, lætitiam meam ſincerus teſtor, gratiasque ago. Utinam vero ultimis meis impetrare fas mihi fuiſſet id, quod ardentiſſimis a te votis petiveram! ut mihi ſcilicet daretur tecum uti jure amicitiæ liberæ ab omni ſuſpicione mercenariæ avaritiæ, qua ego quidem animum gero liberum, tu autem eo frui me prohibes. Quum interim nolueris hac me beneficen-

tia tibi penitus devinctum, generoſæ liberalitatis tuæ munera accipio ea lege, ut mihi concedas viciſſim tuis obtemperare mandatis, dum in fatis erit, nullo vero deinde dono meam amicitiam quidem interturbatam velis ſtipulor. Ego interim quæſitam de induſtria occaſionem adhibebo, ut ſatisfaciam iis, quæ a facultate mea nuperrime petiviſti: ſum enim tibi magis, quam vellem, obſtrictus. Vale!

Lugd. 17$\frac{6}{1}$16.

EPISTOLA VII.

Viro Clariſſimo, Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Lætatus ſum, dum perſpexi in literis valetudinem tibi incolumem, atque etiam ſapientiam artis tuæ perpetuo conſuli in ſalutem Principum; quibus gratulor, quod rite norint judicare de ſummis cultiſſimi tui ingenii dotibus, easdemque ſanitatis tutelæ

appli-

applicare! Quibus ego porro fauſtiſſimos quosque eventus apprecor.

Morbum Principis Eugenii expendi; multum enim veneror Celſiſſimas ejus virtutes orbi celebratas, atque conditionem corporis ejus utcunque novi, quum olim horæ circiter ſpatio in horto academico attente eum contemplabar, cumque heroë colloquebar.

Tumor crurum accidit fere iis, qui æſtivo tempore multum equitando craſſiora in partes pendulas in ocreis, quaſſando, deponunt: etenim nata diſpoſitio hyeme inflat. Nocent his balnea: quia magis debilitant, licet acria ſint ex ſale alcalico. Solæ frictiones proſunt factæ cum pannis ex lana ſiccis, calidis, ſupra fumum accenſi ſuccini detentis, ut prægnantes hoc vapore fricando roborent. Id veſperi & mane fit commodiſſime.

Trachea, Bronchia, veſiculæ, pulmonis robuſti, ſicci, rigidi, & validis equitationibus exercitatiſſimi, ubi frigore contrahuntur plus, incipiunt carere unctuoſo linimento

membranæ Schneideri, unde nervi aſperitatem nudi fere patientes acriter irritantur in tuſſim: hæc non ducit originem ex colluvie pituitæ, ſed ex nuditate tenſi per frigora nervi. Remedia ſola oleoſa, blanda, hic juvant, præſtatque cæteris oleum amygdalarum dulcium recens ſæpe lambendo hauſtum: Veſperi vero ſyrupus Diacodii deſcriptionis Pharmacopoeæ Amſtelodamenſis ad ſesqui unciam hauſtus. Cæterum vix agendum quid contra hæc mala putem æſtivo, ſed tentanda hæc circa autumnum. Omnino conſultum crediderim, ne corpus Celſiſſimi Principis, quod optime ſanum vidi, turbetur uſu remediorum: maxime quum ambo illi morbi topici ſint, neque a cacochymia, nec a mala conformatione pendeant, ſed tantum a vitæ genere.

Videris mihi intellexiſſe cauſam vitii, quo laborat auditus Principis fœminæ: quo enim curatius perpendo omnes, quas adeo ſollicite deſcribis, circumſtantias, eo magis cogito, nihil deeſſe, quam quod vel muſculi malleo & ſtapedi movendo ſervientes non

va-

valeant eousque tendi & contrahi, ut membranulam tympani & feneſtræ ovalis tendant in concentum cum chordis acutum ſonantibus, aut cum voce ſimiles in aëre reſonante tremores excitante; vel forte in fibris breviſſimis laminæ ſpirali in cochlea ad ſuperiora affixis, erit nimia laxitas, quam ut tremere queant in vibrationes harmonicas cum ſonis acutiſſimis. Interim vergit animus, ut propendeam in priorem cauſam: quia pars illa & frequentius laborare ſolet, & injuriis externorum crebrius exponi. Si obſervata hanc confirmant ſententiam, faciet humidior aër plus impedimenti. Tumque videtur poſt tot irrita medicamentorum tentamina, nihil adhiberi poſſe, quod plus promittat levaminis, quam ſi qualibet veſpera ituræ cubitum meatus auditorius repleatur lana hircina circa ſcrotum collecta, quæ aliquantulo temporis ſuſpenſa fuit retenta ſupra fumum ſuccenſi olibani, & maſtiches, ſicque fumans indita. Hoc unum tutum, ſimulque efficax, ad malum, quod ſuſpicor, habetur; ut ſæpius expertus fui. Tamen crediderim, morbum hujus organi adeo inve-

 vete-

veteratum, tentatumque, penitus immedicabilem eſſe; interim non nocebit tentare. Ipſa cura actuoſa ſolari ægras ſolet, & ſæpe ſpecie levaminis blandiri.

Intricatiſſimus ſane eſt alter morbus, quem tam nativis mihi coloribus dediſti depictum, ut coram adſpicere videar. Difficultatem Diagnoſeos mihi facit diuturnitas mali, ejus mutatio varia, atque præſens tot ſymptomatum concurſus. Legi ergo, iterumque caſum relegi, ut tandem ſequentia cum aliqua veri ſpecie proferre mihi fas ſit.

1. Nativa temperies olim videtur fuiſſe tenera in ſolidis, mobiliſſima in nervis, facile replenda in vaſis, denique obnoxia imprimis illi malo, quod hyſtericum in fœminis, in viris hypochondriacum, dicitur.

2. Rubor faciei, calorque, increſcentes a repleto ſtomacho, videntur orti tunc temporis a facili compreſſione arteriarum abdominalium facta a tumore diſtenti ventriculi: unde & ſanguini aortæ major renixus, palpitatio cordis, anxietas ſuffocans: omnia enim

enim hæc mala aſſiduo obſervantur contingere in fœmellis hujusmodi a cauſis adeo levibus ; Licet Medici ſæpe numero falſo querantur magnas hiſce malis ſubeſſe rationes: quum ſola hæc arteriarum tenuium debilitas, nervorumque facillime in his irritabilium exorbitantes motus, iis generandis ſufficiant, atque rurſum quam leviſſime ſolvi patiantur inſultus, qui atrociſſimi apparebant.

3. Ut vero ex hac præ cæteris diatheſi ſanguinis per viſcera abdominalia circuitus impeditus eadem obſtruere, ſenſimque in vaſa horum craſſiores fœces infarcire, ſolet: ita mihi videtur, vel eo tempore, acceſſiſſe jam hypochondriacum malum.

4. Quæ interim expanſione uteri gravidi increviſſe nimis ſane manifeſtum, quam ut amplificando probem: quum mittendi ſanguinis neceſſitas, atque malorum pro expanſione abdominis creſcente incrementum ſatis id ſuperque confirment. Ubi ergo notandum cenſeo, ſplenem, panchreas, omentum, meſenterium, inteſtina, & hepar, ea

occaſione incepiſſe quam maxime aggeſtu craſſiorum obſideri magis, magisque. Atque præ cæteris quidem cava illa magna inteſtini coli circa hepar & ſplenem aggeſta fœce extenſa fuiſſe; quod gravidis accidere creberrime, tu profecto pulchre noviſti.

5. Ex iisdem pendere tuſſim credo. Tenella enim pulmonis fabrica ſanguine acri, ſubtilique titillata, nervulos irritans, eam creare valet. Hinc velociori ſanguinis motu per pulmones, aut majore ejus preſſione ex impedito decurſu per inferiora, exacerbatur. Atque eam quidem tuſſiculæ primo natæ originem agnoſco. Ejus vero effectu Diaphragma, jam grave appenſis viſceribus obſtructis (3. 4.) ſuccuſſibus validiſſimis exercitatum, cætera, quæ circa hypochondria notas, mala potuit producere: quin & tandem inſtante menſtrua plethora arteriolas dilacerare, hæmoptöen excitare, phthyſicam diatheſim adferre.

6. Majori opus eſſet perſpicacia ad perſpiciendam pulſationis in ſiniſtra parte inferioris thoracis & ſuperiori hypochondrii, indolem

dolem atque ortum. Video anevriſma cenſeri medicis. Dubito, an recte? Locus enim ipſe hic, absque tali labe, pulſationi obnoxius quam maxime. Id Hippocrates, Galenus, alii, obſervando firmarunt. Interim anceps ſuper hac re hæreo: quum utrique cauſæ accepta ferri queat hæc pulſatio. Attamen ſagax induſtria periti medici videtur diſtinguere poſſe indicio tactus an ſit anevrisma: id ſcilicet preſſum cedit, anxietatem cordi parit per regurgitantem ſanguinem, lato & expanſo pulſu ſe manifeſtat, tumorem loco creat, atque conciliat ponderis penduli ſenſum; quæ quidem omnia abſunt in pulſatione hypochondriaca vel ſplenica, quam ego, fateor, magis ſuſpicor.

7. Ex hiſce quidem ſumma cura penſiculate excuſſis putem, morbi præſentis nomen proprium eſſe,

1) affectum hyſtericum cum nimia mobilitate nervoſi generis,

2) obſtructis viſceribus chylopoeis, &

3) incipiente Phthoë.

8. Unde

8. Unde metuo maraſmum lethalem cum præceſſuro concurſu ſymptomatum ex tribus conſpirantibus morbis oriundorum. Difficillimam certe curationem prævideo, atque tædioſam.

9. Primarius mihi ſuſcepturo curam ſcopus foret.

1. Vaſa pedum, crurum, femorum, ita mutare, ut multum ſanguinis in ſe capere poſſent, ſuperiora ſic levarent. Id facit expoſitio harum partium Balneo vaporis aquoſi, omni mane & veſperi, facta lege artis per ſemihoram: dein levis frictio ſpatio ſemihoræ exercitata. Balneum immerſionis nocet: quia preſſu ſuo ſurſum pellit.

2. Abdomen reſerare obſtructum. Uſus galbani, ammoniaci, opopanacis, forma pilularum, quater quotidie, ad grana v. ſingulis vicibus, datarum, prodeſt, nec hic nocet. Dein frictio mane, vacuo ventriculo, poſt coctionem, toti epigaſtrio & hypochondriis cum oleo de Palma guineenſi, quotidiana.

3. Sanguinem mitigare. Quo lac, calidum ab animali hauſtum facit.

4. Ro-

4. Roborare ſumma cum prudentia. Infuſio Peruviani Corticis ad Scrupulum in aqua pauca mellita aliis præſtat, ſi diu capitur quotidie, poſt frictionem abdominis.

5. Cavere tuſſim. Id vero facerem prudenti uſu opii. Aliter tuſſis tuſſim creat. Abſtinendum ab eo, ſimul ac induciæ a tuſſi.

Pilularum uſus Principi gravidæ non obſtabit, capiat binas quotidie in eo ſtatu.

Vale! vir Præſtantiſſime, & quod curatum hic velis, mihi mandato.

Lugd. Batav. $17\frac{24}{3}16$.

EPISTOLA VIII.

Viro Clariſſimo Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Miratus dudum fueram, quidnam cauſæ eſſet, quod tamdiu nihil quidpiam a te literarum accepiſſem; atque ſæpenume-

ro,

ro, ſiniſtri quid ne accidiſſet, metuebam. Utinam vero intra metum ſubſtitiſſet tantum, neque primo gratiſſimæ epiſtolæ munere intelligerem ea, quibuscum conflictatus es, mala! Unum id ſolamen adfert, quod arte vales amoliri, quæ caſus infortunii attulit. Gaudeo ſapientiam tuam tam feliciter ſervaſſe Celſiſſimum Principem, ut magis magisque perſpiciat tua merita, eademque dignis decorare pergat præmiis! Gratulor tibi ipſi incolumi a malo morbo! Spero brevi ſuperatum iri eos, quæ forte ſuperſtites infeſtant debilitatum, mali reliquias! ſi quid perſpicere valeo, puto hacce rerum facie oportunum tibi fore & ſalutare, ſi omni mane, antequam lecto exires, totum corpus pannis laneis, calidis, ſiccis, ſupra accenſæ maſtiches & olibani fumis rite detentis perfricandum curaveris: dein horæ ſpatio, jejuno ventriculo, deambules ad excitationem nativi caloris: tum bibas unciam unam ex vino medicato, quod fit ex libris IV. vini generoſiſſimi infuſis tridui ſpatio calide cum unciis III. Salviæ, uncia una Radic. Angelicæ, unc. II. Corticis peruviani:

idem

idem aſſumere ſi velis hora quinta pomeridiana poſt exercitium moderatum unius, alteriusve horulæ, brevi vires inſtauratas habiturum confido. Certe ardentibus votis apprecor!

Equidem lætor impenſe de valetudine Principis pueri! Probo conſilium de continuando nutricis lacte usque in adventum Maji ſequentis. Tunc optimum erit, ſi jam inceperis pro prandio exhibere quidquid ex hordeo, oryza, milio, avena, paratur, cum aqua, lacte, vel jure recentis carnis vitulinæ, ovillæ, bubulæ, gallinaceæ, & ſimilibus. Maxime obſervavi ſemper prodeſſe panem biscoctum recentiſſimum, tenerumque, qualem hic Lugduni te obſervaſſe crediderim. Veſperi offerri poterit jus dilutum carnium cum pauxillo panis biscocti macerati; aut aliquid quod ex lacte fit, non nimis craſſum. Quum interim aliquid dare oporteat puerulis medio tempore, amygdalæ dulces proſunt, aut et piſtachiæ, tum et illa quæ ex pane biscocto fiunt lagana, vel ſcriblitæ. Atque hæc quidem optima habeo, ut utatur menſe Januario & Februario. Deinde au-

autem Martio atque Aprili in prandio offerre fas erit omnia quæ modo commendavi, ſed pro menſa ſecunda offerre carnes recenter aſſas, minutim inciſas, pani biscocto intermiſto ſicco, ex vitulis, hœdis, agnis, ovibus, columbis, gallinis, gallis indis, phaſianis, & ſimilibus. Quæ cum ſale pauco & pane biscocto ſemper dandæ, ut ita cogatur manducare ob ſiccitatem duriuſculi biscocti, nec deglutire queat offas integras, unde tot ſæpe mala. Cœna tum rurſum eſto ut ante. Ubi hoc victu utitur, ſæpe dandum aliquid de cereviſia, aut illo potu, quo deinde uſurus erit, parva copia, ut aſſueſcat ſenſim. Sic agendum menſe etiam Majo, niſi ut tunc in initio noctu incipiat raro uti lacte nutricis, nec niſi urgente neceſſitate clamoris: interdiu arcendus ab ipſa. Ut autem lac nutricis interim non corrumpatur, quærendus alius infans, qui tamdiu de die ſugat. Deinde victus idem conducit, qui ultimis hiſce menſibus præſcriptus erat, lento gradu procedendo ad pleniorem diætam. Cereviſia clara defæcatione, nec tamen adhuc acris tempore, optima erit.

Triſtis-

Triſtiſſimum familiæ Cæſareæ fatum acerbe doleo! ſuppleat jacturam Deus in quietem Europæ! Cernis autem, quam perfunctorie, ne acrius dixerim, agantur res Principum! & longe felicius tractari plerumque, quorum conditio extra magna præmia locatur & infra invidiam. Utinam exemplum cepiſſent ex te, quid prodeſſet! ſed ita ſemper aulica ſe habebunt negotia. Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito, qua tua te fortuna vocat! Poſſes enim auctoritate Principis Eugenii uti ad cavenda tam infauſta orbi damna, melioraque ipſe conſilia ſuppeditando prodeſſe.

Principi matri exhibe, quæſo, omni mane, jejuno ventriculo, grana quinque lectiſſimi Corticis peruviani ex pauxillo vini hungarici; veſperi hora quinta guttas xx. ex miſtura tincturæ caſtorei & ſuccini āa, idque continua menſis ſpatio. Forte ſedabitur morbus; nam eſt fere ſummum in eo remedium, quod experiundo didici.

Si maſtiche, olibanum, ſuccinum, āa ad drachmas IV. viginti quatuor horis digeruntur

tur in phiala valde alta, vitrea, hermetica, cum duodecuplo omnium alcoholis vini arte chemica parati, tum habetur liquor amiciſſimus membranis, nervis, tendinibus; qui exceptus parce lana, atque auri immiſſus, non nimis profunde, halitu benigno fibras roborat. Tuto poterit periculum fieri, an effectum Principi optatum præſtare queat. Voveo!

Nihil ego edidi hactenus in publicum, præter ea, quæ vidiſti, & nimis laudas. Neque ſane ea ipſa emittendi audacia me tenaſſet unquam, niſi muneris publici coëgiſſet ratio. Dicam ſincerus, ſæpe tamen me pœnituiſſe temeritatis! Viri boni eſt, animo circumſpectiſſime uti ad omnia, antea quam audeat vel minimum quid pro explorato extundere. Biennium eſt, a quo Magiſtratu abivi Rectoratus academici. Lex tum exegit ſermonem publicum, egi de certo in Phyſicis adquirendo, nec auſus fui exemplum tibi mittere per tabellarium: quia tanta mercede rem nullius non placituram verebar. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{29}{12}$16.

EPISTO-

EPISTOLA IX.

Viro Clariſſimo & Medico celeberrimo Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Gaudeo Principem Eugenium te ſaluti præpoſuiſſe curandæ exercitus! ita quippe ſapienti conſilio proderis hominibus, quæ mihi ſumma videtur felicitas homini, quæ ex ſocietate civili ſperari poteſt. Gratulor autem quam maxime tibi, quod Heroum Princeps, & Sapientiſſimus Principum, cenſuerit artem tuam exercitui Imperatoris ſervando deberi. Principibus placuiſſe viris non eſt laus infima, Eugenio non diſplicere excelſa gloria. Faxit Deus, ut optime valeas, proſis bonis, miſerias lenire poſſis afflictis! Si quid his votis adjicere poſſet ars mea, gauderem impenſiſſime! Ut autem deſiderio tuo paream, ſtudebo ſedulo! Sed opus eſt intento ad tam ſeria negotia animo. Aegre ergo non feres, ſi, biduo deliberans, ſequenti demum tabellario meditatus ad te ſcribam, quanam ratione commodiſſime putem inquiri poſſe in cognitio-

 nem

nem abditæ cauſæ, quæ celeri ſæpe contagio integros afflat exercitus, idque eo quidem propoſito, ut caveri queat pernicioſa ſtragis epidemicæ calamitas. Et licet deſperem de facultate mea, ad nobile opus ea, qua par eſt, accuratione abſolvendum; tamen non erubeſcam ea tibi proponere, quæ forte attentionem excitabunt obſervantis, ut emendari queant, & perfici. Accepi Literas Cambii, pecuniam iis mihi adſcriptam ſollicite impendam coëmendis, quæ optima putabo, medicamentis; eadem ocyſſime devehenda ad te curabo, & addam rationes expenſi & reliqui, ut poſſis porro jubere, quid factum velis de reſiduo. Si forte in Hungaria verſans naturalia, foſſilia, metallica, cinnabarina, aut ſimilia quædam, levi opera reperire, colligere, & data quadam oportunitate, mittere mihi velis, obſtrictum habebis: quia horum nativorum contemplatio Chemiam meam ſæpe juvat. Vale!

Lugd. Batav. $17\frac{22}{4}17$.

EPI-

EPISTOLA X.

Viro Doctiſſimo, atque Claro Baſſand,

H. BOERHAAVE, S. P.

In cognoſcendis, curandisque morbis caſtrenſibus, aut endemicis, puto acri diligentia opus, tum quia difficulter detegitur horum natura, tum etiam quia, ſemel ea revelata, omnium eſt eadem tractatio. Invenitur horum cauſa in accurata excuſſione geſtorum, ingeſtorum, retentorum & excretorum, & applicatorum. Maxime autem oportet contemplari aërem, aquam, loci indolem, quæ cuncta adeo abſolute tractata puto in libello meo de inveniendis cauſis & ingenio morborum, ut ſane nihil ſuperaddere queam, niſi labore ſupervacaneo abuti vellem. Ideo magis accedo ad dyſenteriam. Quænam hujus ſit in Hungaria cauſa præſens vellem indagare hoc ordine.

1. An in potu communi lateret ſalinus, vitriolicus, arſenicalis, antimonialis, putridus, vel ſimilis aliquis ſtimulus. Plerum-

que reperitur. Fruſtra tum quæritur remedium. Oportet vitare, vel emendare. Si neutrum datur; certa ſtrages.

2. Forte in pane tanta inſectorum copia, ut pendeat hinc cauſa morbi, aut in fracedine ſemicorrupti, & ſuffocati, frumenti. Id noſtris quoque contigiſſe novi.

3. Num & uſus crudorum fructuum, cum aquæ potu eo fecerit? Si mali origo deprehenditur in hiſce hærere, evidens apparet, quid ſit agendum, ut ſanetur morbus; tumque tota res nihil habet difficultatis: quum communi methodo tractari poſtulet. Si autem in iis reperiri nequit; ſed latet penitus, ut ſæpe fieri notum eſt: tum mihi videntur duo ſupereſſe, quorum conſideratio multum lucis methodo inveniendæ affundit. Scilicet ſpectandus primo ſtimulus excretionem pariens; deinde vero virium ingens jactura, non adeo pendens a copia materiæ ejectæ, quam a vi quadam agente in ſpiritus ipſos venenata: & ſane a poſtrema hac cauſa mori viſi ſunt fere omnes, quos ego mortem obire vidi ex dyſenteria. Cognoſcitur autem

ma-

maligna hæc indoles ex deliquio virium ſubitaneo, doloris atrocitate, ingenti teneſmo, pulſu tenui & admodum vacillante, pallore faciei, nauſea, faſtidio ab omni cibo, ſiti inexplebili. Simul ac talia apparent in initio, ſtatim hæc methodus ſemper meis reſpondit votis.

1. Accipio Radicis Ipecacuanhæ in pulverem contuſæ drachm. I *ſs*. illi affundo vini uncias II. ſtent in infuſione fervida, abſque ebullitione, ſpatio II. horarum, tum liquorem per pannum trajectum uno bibat hauſtu, exſpectet primum vomitum, eo peracto bibat uncias VIII. mulſæ, ubi evomuit, bibat iterum tantumdem, hoc agat poſt ſingulos vomitus, donec ultima mulſa retineatur; tum quieſcat; ſemper fere ſimul deponet alvum: poſtquam quievit poſt ultimum vomitum per horam, ſumat hoc Cardiacum.

Accipe fruſtum panis toſti utrimque, id utrimque bene frica cum Nucis myriſticæ fiſſæ ſuperficie, tum illi ſuperaffunde vini frigidi uncias IV. pauxillum Cinnamomi contuſi & ſacchari. Veſperi exhibe hujus opii,

 quod

quod mitto, & præſtantiſſimum eſt, granum unum cum ſemiſſe in pilulam redactum, omnis præparatio illud debilitat. Mane rurſum vomat, toſtum edat, opium veſperi ſumat, ut primo die. Idem fiat tertio die. Dein quarto, quinto, ſexto, ſeptimo, octavo, nono, ſumat mane & veſperi, granum unum opii. Vix peribit ullus ex ægris. Toto hoc tempore potum concedo liberalem, quem negant fere ægrotis alii, ſed cum maximo detrimento, ſed do lac cum duabus partibus aquæ hordei calide, aut decoctum hordei cum pauxillo vini & cinnamoni & pane toſto macerato. Aegrotanti interea lac, puls avenacca, hordeacea, oryza, milium, hordeum, avena, & inde parata edulia, concedantur: licet enim in hac methodo dare, quæ vetantur aliis. Cernis: ita excutitur contagium ſuſceptum, antequam infeceric ſanguinem. Interim Spiritus inſtaurantur cardiacis, potu, opio, quod forte ſummum in his nomen meretur ſuper omnia reliqua. Si autem malum jam duraſſet per aliquot dies, antequam bona medicina paratur, & vires jam eſſent maxime prolapſæ: tum non aude-

rem

rem viam hanc inſiſtere; ſed ilico curarem injiciendum clysma, quod fit ex terebinthinæ venetæ drach. II. vitell. ovi No. I. ſubactis admiſceatur theriacæ andromachi unc. ſemis, lactis recentis, in quo ferrum candens extinctum aliquoties unc. VIII. Id repetendum curarem omni ſpatio XXIV. horarum, usque in vicem quintam. Interim ſumat omni hora unciam unam de ſequenti potu, qui fit ex vini maturi, dulcioris ℔ *ſs* aquæ decocti hordei ℔ I *ſs* Cinnamomi unc ℔ I *ſs* ſacchari drach. VI. mane autem & veſperi deglutiat opii ſemigranum: victus ut in præcedenti. Neque hæcce methodus eluſit vota unquam, ita ut fere ſecure illi poſſimus confidere. Tamen omnino fatendum ingenuo eſt homini, multa deprehendi corpora, adeo tenuis fabricæ, ut ferre nequaquam poſſint geminatos hoſce vomendi impetus, dum tamen æque certo, atque tuto curari poſſunt, ſed via leniori hacce.

Simulac dyſenteria incipiens primis ſe ſignis manifeſtat, illico bibat æger hunc hauſtum.

Sume hujus Rhabarbari in tenuiſſimas lamellas tum demum ſciſſi ſcrup. IV. vel V. in

mortario vitreo conteratur cum aquæ communis, ſenſim affundendæ inter terendum, unciis duabus, ut fiat pulticula æquabilis, cui dein affunde aquæ ſtillatitiæ cinnamomi unciæ ſemiſſem. Veſperi ejusdem diei deglutiat granum unum, vel alterum Opii hujus. Id continuetur usque in quartam, quintamve, vicem, erit ſanus. Atque & in hac via curandi victus refocillans idem priori confert. Auſim aſſerere, omnis dyſenteria ſanabilis, quæ necdum ſcilicet gangrænam peperit, his tolletur. Verum ſæpe accidit omnem ventriculi, hepatis, pancreatis, inteſtinorum, fabricam adeo debilitari, laxarique, ut humores huc ruentes effluant, vires labantur, ſubito moriantur. Cito hic, certoque, opus remedio. Ergo ilico tum detur theriaca ad drachm. II. cum vini calidi unciis VI. ſuperbibat decocti panis cum vino & cinnamomo parati, calidiſſimi, uncias XII. ſudet leviter. Simul applica Epigaſtrio Theriacam ad alutam extenſam. Injice Clyſma ex aqua ferrata fabrorum, vel lacte ferrato, cui adde Cortic. granator: vel folior quercus unc. II. theriacæ drach. II. Ebulliant parum

rum, dein utere pro Clyſmate; certo juvat. Repeti debet omni mane per tres, quatuorve dies ſucceſſivos. Hæc ſunt primaria, quæ de Dyſenteria didici re ipſa. Interea noſti, ſi inflammationis ſummæ, ſuppurationis, gangranæ topicæ, ſigna docuerint præſentiam horum malorum, variandam etiam eſſe remediorum, methodique, naturam. Sed hæc tum communia requirunt aliis ſimilibus morbis auxilia.

Supereſt jam, ut votis tuis morem gerens pauca etiam commenter de natura, & ſanatione febris caſtrenſis hungaricæ. Eam nunquam exploravi. Tu expertus longe firmiora experiundo ſcies, quam ignarus ego conjecturando invenire poſſum. Obſervat Hippocrates, & poſt eum omnes: in omni febre epidemica, & endemica conciliari humoribus Contagium aliquod pariens febrim. Verum illud duplici fit modo ſemper. Primo enim aliquando excitatur a peregrino hoc ſtimulo ſanguinis ſani violentior circuitus. Tunc eſt calor ingens, manifeſtus, toto corpore; reſpiratio fortis, denſa, anheloſa; pulſus celer, fortis, magnus, expanſus; urina

rubra

rubra valde; ſitis, ſiccitas, anxietas, delirium, inquietudo, ingens. Febris hæc his ſignis cognita requirit venæ ſectionem, dilutionem, nitroſa, oxymel, pediluvia, balnea vaporis, erectum corporis habitum, clyſmata nitroſa, diluentia, diætam tenuem ex hordei pulticula &c. potum aquoſum, acidulum. Ita facile ſanantur naturæ, artisque auxilio. Sed vero aliud eſt genus hujusmodi epidemicæ febris longe pejus atque lethalius, quod vix centeſimo obſervatur medico. In ea quidem febricula eſt vires ilico proſternens absque apparentibus malis ſignis; calor longe mitior, ſæpe vix percipiendus, cum frigore ſæpe extremorum; reſpiratio impedita, anguſta, anxia, pulſus celerrimus, debilis, vix percipiendus, tenuis, maxime inæqualis, ſæpe quaſi evaneſcens; urina non rubra, ſed plerumque lactea, turbida, absque ſedimento, aut varia penitus; ſitis ſæpe minor, ſiccitas oris, linguæ, faucium, inquietudo, deliria levia, anxietates leviores. Febris hæc ſæpe ſola virium jactura ſe prodit, adeo latere ſolet, & fallere: quum interim longe ſit priori periculoſior tam ex

ſua

ſua natura, quam ex mala ejusdem tractatione; adeo ut ipſe princeps in his aliquid ſacri vel divini agnoverit. Simul ac febris hæc deprehenditur adeſſe: ſurgat æger ilico de lecto, ſedeat in ſedili; moderatiſſimo modo fruatur calore; abſtineat ab æſtu; capiti, manibus, epigaſtrio, applicentur fomenta ex aquæ & aceti āa q. ſ. pedibus & nuchæ noctes diesque applicentur epispaſtica ex fermento acri panis cum ſale & aceto ſubacto; bibat decoctum hordei cum ſucco citrei, aurantii, cum rob. ribeſior. ceraſorum, nigr. ſambuci & ſimilibus, larga copia; ubi largo talium uſu permaduit, ſi ſponte ſudat, continuetur ille leniſſime ſine ulla omnino violentia, ſed quam mitiſſime; cibus eſto ex panada cum vini pauxillo & ſimilibus; medicamenta tum dentur omnia, quæ putredinem arcent, humorumque nimiam diſſolutionem prohibent; qualia hæc & ſimilia.

℞. fol. rutæ,
ſcordii āa M. II.
cort. citrei flav. unc. II.
ſucci citrei recens preſſi unc. III.
aut ejus defectu
aceti vini acris unc. I *ſs.*

aqu.

aqu. commun. ℔ IV.
ſtent in infuſione fervida ſine ebullitione vaſe rite clauſo per horas VI. tum liquori per pannum depurato admiſce
rob. ſambuci unc. IV.
aqu. ſtill. cinnamomi unc. I.
bibat de hoc liquore æger unc. I. omni hora de die & noctu, niſi ſomnus impediverit.

En tibi Chare, & Clare Vir, hæc ſunt illa compendio, quæ ſimplicia quidem, ſed tamen principalia habeo arcana in tenui arte, quam diligenti ſollicitudine quæſivi. Liceat autem mihi candide eloqui: hæc distinctio febrium in has binas, diverſas, claſſes; harum per ſigna prudens cognitio, atque diverſa pene curatio; eſt fere præcipuum, quod didici; nec temere crediderim aliud eſſe, quod magis proſit medicis, ægrisque. Vale! Excuſa quod ocyus non reſponderim! ſane meditatio tempus requirit & rei ſeriæ conſcriptio.

Lugd. Batav. 17$\frac{26}{4}$17.

Hodie

Hodie itinere terreſtri per Noribergam Viennam miſi Rad. Ipecac. ℔ v. Quinquinæ ℔ XII. Rhei ℔ v. Opii ℔ IV.

EPISTOLA XI.

D. Baſſand, Medico Celeberrimo,

H. BOERHAAVE S. P.

Benevolentiæ tuæ & amicitiæ exceſſus ſupra modum erga me eſt, mea vero in te merita, vel nulla, vel minimi ſane momenti habentur: quare erubeſco, quoties tot me encomiis obruis, quorum certiſſime nulla in me ullo modo reperitur cauſa. Itaque ignoſce deprecanti! Oro, ne aliam in animo meo dotem agnoſcas quam candidum tibi ſerviendi animum.

Barometrum itineribus aptum, ſingulari factum arte, tibi hic curavi faciendum, aliquid requirit, rite ut fiat, temporis; mittam ocyſſime directo in caſtra itinere. Pyxidem Nauticam, quæ ventos notat, non mittam: quia

quia nihil in his ſingulare hic loci, & Viennæ æque accuratæ venales proſtant. Si cum vera ratione in caſtrametatione varia profi-cere in animo eſt, quæſo, lege cum attentione aureum Libellum Hippocratis de Aëre, Aquis, & Locis: nec enim habet ſimilem, ſed vix eſt, qui nobile opus legere, aut intelligere conatur.

Aquæ hærentia metalla inſtillatione olei Tartari præcipitantur; arſenicum minus, & tamen teterrimum eſt; eodem oleo Tartari patet ſal acidus latens. Sulphurea & arſenicalia in aquis latentia, inſtillato Vitrioli oleo fere lacteſcunt, fœtentque; ſi vero admiſcentur alcalia, flaveſcunt ferme, aut rubent. Mittam tibi eodem tempore Thermometrum & Microſcopium, eorum quæ novi, optima una cum deſignatione boni uſus.

Medicus Caſimir. Vitella egregius eſt animi & doctrinæ dotibus; gaudeo, quod amicitia eum digneris: meretur enim generoſa ejus indoles fortunam ea, qua fruitur, leniorem.

Per-

Pervenient eadem opera ad te viginti quinque exempla libellorum meorum, quæ tibi donare audeo: quia deſiderare te ſcribis. Nihil hic, quod meretur lectionem tuam, nuper eſt editum; opus Bellini nobile recudendum curavi in commoda ſtudioſorum.

Maximas ago gratias, quod velis colligere in meos uſus naturales, nec mutatas ulla arte, glebas foſſiles, metallicas, ſemimetallicas, vitriolicas, ſulphureas, non admodum magnas adeo, quam quidem varias, ut naturæ in iis agentis modum diſcere queam: maxime autem deſidero, ut magiſtri fodinarum adderent nomina ſingulis, & natalem locum: raro hic proſtant, ut fidem habere tuto iis poſſimus. Neque ulla ad hæc feſtinatione opus.

Si Principi Eugenio aliquid offerre velis, poteris me monere, curabo habeas, ſi explicat animi ſententiam tibi: ſed, quæſo, ne ſignifices Illi a me venire: nil plus fugio, quam Principibus innoteſcere. Confiſus amicitiæ tuæ audeo hanc a te ſperare gratiam.

Areometra etiam conficiunda curavi mittamque.

Cæterum nihil meritum nullis benefactis oneres oro! niſi ſolummodo conſtanti amicitiæ dono gratiſſimo, atque mandatis eorum, quæ opera mea hic præſtita voles. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{25}{6}$17.

EPISTOLA XII.

Viro Clariſſimo, Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Microſcopium, Barometrum caſtrenſe completum, tubos tres pro aliis conficiundis, & inſtrumenta hygrometra, ut mandaſti, mitto, pro iis expendi de ære tuo florenos 43. pro vectigalibus vero quid impenſum poſtea ſcies. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{5}{7}$17.

EPI-

EPISTOLA XIII.

Eruditiſſimo Claroque Viro Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Doleo caſum Illuſtriſſimi Principis! Servet eum arte tua Deus! utinam vero diutius tam ſapienter, quam feliciter caſtrenſes curaviſſes! egregia quippe, quæ obſervaviſti, & quæ præſtitiſti, pulchra! capio cætera; Chirurgi morbum miror. Unde homini adeo ſubita effuſio ex omni vaſe, humorum? Vermes caſtrenſibus proprii noſcuntur tumore ingenti præcordiorum ſtatim a paſtu mediocri quam certiſſime, certiſſime vero necantur remediis tuis. Gaudeo inſtrumenta placuiſſe! Barometrum illud optimum eſt, & ingenioſi artificis inventum nulli, ut credo, niſi tibi jam apertum. Microſcopium Anglicum, de quo ſcribis, nullum hic proſtat. Si urges, amicos orabo, ut mihi mittant ex Anglia, quod deinde tibi queam mittere. Nummos, quos mihi conſignaviſti, non accepi: quia me pudet tot accepiſſe a te beneficia, nulla tibi præſtitiſſe!

 quæ-

quæſo, ne ſit mea tibi amicitia pretioſa! pluribus me ditavit Deus, quam quæ Viro bono neceſſaria ad corporis commoda! amicitiam vero tuam facio quam plurimi, meamque tibi ſinceram ſervabo. Simulac accepi mandata pro inſtrumentis Nobili Garelli emendis, curavi optima fieri, examinabo ipſe, & mittam quam potero, ocyſſime! Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{21}{9}$17.

Momento poſt has ſcriptas invenio tuas datas VIII. Septembris. Omnia curabo, quæ pro Principe petis, ſed optime paranda. Quæ emo, ilico ipſe perſolvo, ut ſollicitus haud ſis: certus ſum, me præſtantiſſima inſtrumenta comparaturum, ſi paulum poſſis exſpectare. Invitus facio, quod de argento jubes. Vale!

EPISTOLA XIV.

Medico Claro, Baſſand, amico ſingulari,

H. BOERHAAVE. S. P.

Accepi a D. Schaephuyſen fl. 250. quia magna id ſub pœna voluiſti. Dein paran-

paranda Principi inſtrumenta quam optima curavi, erunt omnia parata poſt ſex abhinc ſeptimanas. Quæ vero jam in promptu habebat artifex, mitto, quorum uſus intelligitur quam facillime ſpectatori, imprimis tibi tam induſtrio: Fonticulus vitreus primo impletur aqua ad dimidium, tum tubulus vitreus ad fundum usque immittitur, ceraque ad locum immiſſionis bene obducta agglutinatur, dein maxima quis vi aërem inflat per tubuli eminentem aperturam, ſimulac remittit, exſilit aqua, eo fortius, quo propior igni tenetur fons. Phosphorus Mercurii concuſſus in tenebris lucet; nunquam debet aperiri, aut mox perit. Teleſcopium hoc britannicum optimum, jam demum accepi. Globuli vitrei candelis immiſſi diſploduntur cum ſonitu inſtar bombardæ minoris, ubi flamma accedit eousque candelæ; quo ludicro eventu in aula ſua nuper Princeps Walliæ ſtupefecit omnes. En tibi ſumptus impendendos omnibus, absque vectigalium impenſis. Si Princeps his oblectatur, alias machinas egregie inventas comparare potero. Mitto porro tibi Bellini opera, & quinqua-

ginta ex meis libellis. Quæſo hæc accipe, exiguum magnæ pignus amicitiæ, ut a tuo profecta. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{25}{9}$17.

Cuncta hæc pretia ſunt, ut ipſe emi & ſolvi.

Antlia parva cum ſuis inſtrumentis	fl.	120.	--
Machina pro denſando aëre	--	28.	--
— — valvis plantarum	--	5.	--
Phosphorus Mercurii	--	5.	--
Duo vaſa ad pluviam Mercurii	--	8.	--
Pro Experimento Hauxbeckiano	--	30.	--
Phosphorus urinæ drach. 1.	--	5.	5.
Tubi pro deſcenſu gravium	--	3.	3.
Fons vitreus --	--	7.	10.
Fonticulus per flatum	--	--	16.
— — Sturmii --	--	2.	--
Inſtrumentum Mariotte ſine ligno		25.	--
Cubus, vel machina hydroſtatica		15.	--
Natatores magici	--	4.	--
Aeolipila --	--	4.	--
Barometrum portatile	--	18.	18.
Laterna magica --	--	36.	--
Prisma --	--	2.	--

La-

Lachrymæ & L. globuli --	fl. 2.	10.
Microſcopium cum XII. lentibus	28.	--
Teleſcopium anglicum	12.	--
Machina os coercens vivis	4.	--
Tubus magnus auditorius --	12.	12.
— ſub Capillitio gerendus	4.	--
Lens pro Camera obſcura --	2.	10.
Vitrum Cauſticum -- --	28.	--
Mariotte opera omnia --	7.	--
	420.	4.

EPISTOLA XV.

Eruditiſſimo medico Baſſand, amico ſingulari,
H. BOERHAAVE S. P.

Feliciſſima anni auſpicia precatus, fateor mihi redditas tuas, datas $17\frac{14}{1}18$. atque eas quidem amicitiæ quam pleniſſimas & benefactorum, pro quibus perpetuas tibi gratias agam, ſeduloque, ut quid rependere queam, ſtudebo.

Fonticulus Sturmii impletur aqua, imponitur tum ſuo catino, ſalit, ſimulac digito obturas canalem medium, nil exit, eo rurſum laxato, ſalit; ſicque pro lubitu: ut monſtretur preſſio aëris gravis æque ſurſum, quam deorſum. Fonticulum vitreum mittam, ſimulac inſtrumenta parata erunt, quod brevi fiet. Scribam Londinum pro microſcopio, ut impetrem, quod petis. Summa quidem mentis applicatione perpendi mecum hiſtoriam Principis Dominæ, neque tamen aliud quid cauſæ deprehendo, niſi dilatati inteſtini cæci cavitatem obſeſſam duriore materia, tempore graviditatis impacta, collectaque, atque dein difficulter reſolvenda; niſi forte & ovarii dextri ſcirrhoſa quædam adfuerit labes: ſane inciſorum cadaverum contemplatio ſæpe hujusmodi cauſas ſpectandas exhibuit, poſtquam malis ſimilibus obnoxiæ dudum ægræ languerant. Solent interim hyſterici affectus morbo huic comites ſemet dare, indeque mœſtitiam conciliare animo, quæ pejora cuncta efficit. Mihi quidem videtur, optimum fore, ſi mane & veſperi locus bene ungeretur, perfricareturque hoc unguento.

℞. Un-

℞. Unguent. martiati,
nervini āa unc. II.
Olei ſtillatit. ligni Rhodii drach. I.

atque bibat omni trihorio diei unum cochleare hujus miſturæ

℞. Sal. vol. oleoſi noſtræ deſcript. in Coll. Chemico. -- unc. I.
Sp. Cochleariæ -- unc. I. ſs
Tinctur. myrrhæ -- unc. III.
— Succini } noſtræ deſcript. unc. I. ſs
— Caſtorei -- drach. V.
Syrup. artemis. Fernelii
— v. radic. aperient. āa unc. II.
aq. ſtillatit. lavendulæ
— — majoranæ
— — meliſſæ
— — ſalviæ āa unc. VI.
M.

Hæc continuentur ſpatio menſis, dein eventus docebit, quid agendum porro ſiet. Vale!

Lugd. Batav. 17 $\frac{28}{1}$ 18.

EPISTOLA XVI.

VIENNAM.

Viro Claro, Amico ſingulari D. Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Accepi ciſtellam cum foſſilibus lectiſſimis, quæ Tua mihi ceſſit liberalitas. Gratias ago quam maximas pro his! eaque locabo in gazophylacio meo monumenta amicitiæ ære perenniora. Si alia colliges mihi, opus non eſt, tam magna corpora mittere, quum ſpecimina ſufficiant. Summa cum cura, nec ſine labore magno, ipſe præſens operam dedi, ut pararentur Principi machinæ, haſce jam mitto exquiſitiſſimas, & aptas oblectare ſapientis animum: addidi deſcriptionem uſus cum iconibus, literasque inſcripſi iconibus & inſtrumentis easdem, ut errare vix poſſis. Certus ſum, neminem in Europa exquiſita hæc, ita habere. Perſolvi artifici, expeditoribusque mercium pro hiſce hinc usque Noribergam 460. libras, florenosve batavos, inde accipies tres ciſtas notatas B H B. 1. 2. 3. a Jacobo Blomart

mart Noriberg. Fonticulus Sturmii impletur inverſus aqua per tubum medium, tum imponitur patinæ additæ, quæ vaſi ſuppoſito innititur, ut medius tubus reſpondeat foramini patinæ. Tum exit aqua, dein ſubſiſtit, & paulo poſt ſponte iterum fluit, quod mirabile ignaris apparet. Fonticulus ille vitreus non eſt magni momenti. Scripſi Londinum pro microſcopio. Nactus mittam. Vale!

Lugd. Batav. $17\frac{18}{3}18$.

EPISTOLA XVII.

AQUISGRANUM.

Claro Medico, Amico ſingulari, Baſſand,

H. BOERHAAVE S.

Gratulor tibi felicem ad balnea adventum, conſilii ſimul & ſucceſſum precor! Circa uſum multa, quæ addam creberrimo uſu probatis legibus, ſane vix habeo. Commodiſſimum equidem videtur, mane potare

potare aquas, easque corporis motu promovere. Prandio dein ſicco, vinoque meraco, inſtauratum corpus pomeridiano tempore iterum exercitare, ut circa veſperam molliatur balneatione, atque circa egreſſum ex balneo optimum eſt, frictione abdominalia agitare, atque hypogaſtria inprimis, diemque finire levi cœna. Sapienter profecto ſpectaſti æque corporis in aëre aſſidue mutato concuſſus, itinerisque effectum in conſilio, quam ipſum Thermarum emolumentum. Maxime quum hæc uſum balnei præcedant atque ſequantur. Gaudebo ſi valentem te amplecti hic detur. Spero ante tuum Vienna diſceſſum jam tradita fuiſſe inſtrumenta, & placuiſſe. Gratias ago pro foſſilibus advectis! Sed doleo benefactis tuis jam obruto mihi nullam concedi oportunitatem aliquid liberaliter præſtandi, quo gratum teſter animum. Certe, ſi tot benefactis maximum ſuperaddere velis, exhibe officii teſtandi occaſionem. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{27}{5}$18.

EPISTOLA

EPISTOLA XVIII.

AQUISGRANUM.

Claro Viro, Medico Inſigni, amico ſingulari Baſſand,

H. BOERHAAVE. S.

De felicitate curationis hactenus gratulor, ſucceſſum porro apprecor! a longo tempore verebar ſcirrhoſi quid circa uterum vel ovaria. Utendum eſt occaſione ad ſolvendum: ideo putem, largiter ſatis adhibendas aquas poſt balnei abſolutum uſum; ſcis enim quam ſit pertinax id mali. Neque vero nocebit mollito per balnea corpori dein iterum aliquot dierum ſpatio potandas præbere easdem aquas, maxime quum iter mox ſatis roboraturum ſit, quod forte aquæ virtute languebit. Doleo magna ſpe excidiſſe te coram amplectendi! Interim ſolatio erit ex litteris valetudinem Tuam noſſe, mandata excipere, & exſequi.

Miror ante diſceſſum Tuum inſtrumenta nondum appuliſſe Viennam. Litteras accepi

cepi, argentum ſolutum mihi eſt, ſuperſunt floreni quadraginta. Sed exſpecto microſcopium Newtonianum ex Anglia quantocyus, ubi appulit, inde ſolvam.

Gratiſſima mihi, imo & honorata eſt occaſio aliquid præſtandi Tibi quod placet: libere ergo quod vis manda.

Et Aquisgrani hoc tempore Nobiliſſimus Baro de Waſſenaar, meo ex conſilio. Si ejus primo miniſtro pyxidem cum foſſilibus tradas mihi deferendam aliqua, & prima quidem, occaſione, bene curabitur hoc negotium. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{7}{8}$18.

EPISTOLA XIX.

Claro Viro, Amico ſingulari, D. Baſſand,

H. BOERHAAVE S.

Accepi Londino ita pridem microſcopium, miſiſſem jam, niſi exſpectaſſem

ſem herbas, quas Aquisgrani petiveras: eas nondum potui nanciſci. Itaque exſpectare oportet, donec Indiæ Orientalis Societas vendiderit ſuas, tunc curabo. Doleo harum nugarum pretium immane, unc. I. radicis Ninzin, nec optimæ tamen, vendita quadraginta florenis batavis. Ego caſſa nuce vix emero. Ita inſaniunt.

En reſponſum Ravii ſuper caſu propoſito. Mea ſententia eſt, ſi tu præſens curare haud potueris, incurabilem eſſe morbum. Crederem optimum fore, ut Pariſios eat, conſulatque ibi Arnoldum & Petit, utpote expertiſſimos. Luxati humeri hiſtoriam ſpeculatus puto, ſi vera eſt, omnino reponi debere & poſſe. Conſultiſſimum foret ad eam rem uti inſtrumento & methodo Magiſtri Petit pariſini, ut eſt in ultimo ejus de morbis oſſium libello. Omnium tamen optimum foret, ut æger Pariſiis clarum in hac arte virum Petit ipſe adiret: nec dubito de felicitate eventus.

Lugd. Batav. $17\frac{23}{9}18$.

EPISTOLA

EPISTOLA RAVII,

AD HERMANNUM BOERHAAVE.

Clariſſime Collega.

Quum heri petiveris meam ſententiam de dislocatione, quam patitur vir nobilis ætatis 29. annorum, in articulo humeri cum ſcapula jam per quadrimeſtre ſpatium, ex qua afficitur ſymptomatibus, quæ luxatum hunc articulum comitari ſolent, abolitis nimirum ſurſum, antrorſum, & retrorſum motibus, cujus reductionem neglectam eſſe dicis in initio a Chirurgis ignaris luxationis. Sed cum conſtet experientia interdum alios, in quibus humeri caput ex cavitate ſcapulæ non niſi parte elapſum eſt, ſed fractus proceſſus coracoides, inflexus verſus caput humeri, amplitudinem cavitatis clinoidis imminuens, obſtat libero capitis motui, unde hos ſuperveniunt eæ motuum depravationes, quas humero luxato contingere experimur. Ex his mihi dubium naſcitur, an cauſa in luxatione humeri, an in fractura proceſſus hæreat.

Cum

Cum ultro ſciscitaris, quæ ſpes ſit curationis, vidi ſæpius luxatum humerum longius extra ſedem poſitum, rurſus in ſinum ſuum poſitum eſſe; tu vero indicas in hoc ægro reductionis tentamen ter incaſſum fuiſſe; unde dubium meum augetur de luxatione. In quibus vero a fracto & inflexo proceſſu cauſa hæret, aliquando curantur, ſi in principio res nota Chirurgo, humerus ſuffulciatur per ſuſpenſorium circa cubitum appoſitum, ut depreſſa particula fracturæ tam diu ſublevetur, donec coalita ſit cum parte, a qua diſtracta eſſet in forma, quam obtinuit ante fracturam. Hoc ſi non contingit, & incurvata altera pars manet, hi per totam vitam humeri motibus privantur iisdem, quos luxationem ſupervenire dixi. Conſtat in tribus hoc incommodo obrutis, qui immobiles habent humeros jam a 15. annorum ſpatio. Quod moneas, jam infra muſculum pectoralem tuberculum humeri latitare, rurſus dubium auget, an ſit vera, an ſpuria luxatio. Quod ab experto Chirurgo, in hoc ægro, temperie ſicca, ubi non impeditur a pinguedine, melius detegi poterit,

erit, & dubium hoc ſolvi. Hæc ea ſunt, quæ ad tua quæſita reſpondere voluit collega tibi addictiſſimus

RAUIUS.

EPISTOLA XX.

Nobili, Eruditoque Viro, D. Baſſand,
H. BOERHAAVE S.

Hoc demum die, ſeptima veſpertina, accipio litteras, quas ad me dediſti Vienna Auſtriæ, ibidem ſcriptas prima Augusti 1719. Simul ciſtellam cum foſſilibus, quæ ex meo voto, uſuique chemico, tam benigne collegiſti. Gratias Tibi debeo, debeboque ſemper quam maximas, quod me liberaveris magno metu, ne humani quid eveniſſet Tibi! quem honoro, amo, ſalvumque cupio, ut quem maxime! Quid enim poteram cogitare, dum tanti temporis decurſu nihil de Te reſciſcerem. Quæſo, licet cauſæ ſit nihil ad ſcribendum, omni tamen

men trimeſtri ſpatio facias ſciam qui valeas, quam vitam degas, quam familiam habeas: id enim ſcire me juvabit. Porro maxime quoque obſtrictum Tibi reddidiſti me pro munere gratiſſimo metallico! his quippe delector magnopere, nec ulla mihi hic loci oportunitas ea adquirendi ita, ut certus ſim de genuina indole: quia imperiti ſunt, qui vendunt, & ſæpe maligni. Mercator ille Antverpianus Verwilt redux, ægrotavit huc usque, ut potuerit efficere hucusque eorum quidem nihil, quæ in ſe ſuſceperat, nec aëre frui poteſt hactenus. Igitur ſcribas mihi cum tabellario conſueto, an velis me Tibi expedire microſcopium, id quod de plantis acquirere potui a Te quæſitis, atque fibulas ad herniam. Cæterum nihil mihi debes: nam reſtabat apud me tantum de ære Tuo, quantum pro microſcopio & expenſis requirebatur. Laborem impenſum emendis, accurandis, deſcribendisque inſtrumentis, quæ Tibi miſi, Tua ſane feci gratia, nec aliquid pro hoc volo unquam. Utinam poſſem frui occaſione majora, Tuisque digna magis meritis, præſtandi Tibi. Gaudeo interim, Prin-

cipem nondum ſe dediſſe experimentis videndis! id enim recte valere eum me docet. Sed, quæſo, ne ita iraſcaris aliis, ut mihi auferres voluptatem Tibi inſerviendi Tuisque. Vitella Amſtelædami ſua vivit ſorte contentus, ſeque ſuſtinet faciendo medicinam; credo eum emerſurum, ſi eruditio & virtus ejus innoteſcent. Opium videtur virtute ſua omnino ſingulari ſemper pacare motum ſpirituum animalium, ſomnum, ebrietatem, apoplexiam, facere nimia copia. Sed communi aliis vi apparet medicamen calidiſſimum omnium. Unde duplici hac vi, propria ſcilicet in ſpiritus, & calida communi in omnia agit: forte licet inde conjicere, opium nocere, ubi morbi habent ſpiritus animales debiles, turbatosque a defectu, ut in nonnullis tenerrimis hyſtericis; nec enim in cunctis Te id obſervaſſe, putem. Hæc ſane ego ſoleo diſtinguere in eo adhibendo, nec video nocere, ſi parca, repetita, porrigitur doſi. Ex. gr.

℞. Succi Limonior. recens preſſi unc. *ſs.*
opii puriſſimi - - gran. I.

in

in mortario vitreo accuratiſſime contritis ſimul admiſce

aq. ſtillatit. cinnam.		--	drach. VI.
—	cortic. citrei		unc. I ſs.
—	meliſſæ	-	unc. II.
ſyrup. violar.		--	drach. VI.
tinctur. ſuccini		--	drach. II.

M.

bibat unc. ſs. omni quadrante horæ, donec ſedentur paroxyſmi. Vale!

Lugd. Batav. $17\frac{15}{1}20$.

EPISTOLA XXI.

Viro doctiſſimo, Amico ſingulari Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Gratulor Tibi de recepta valetudine, quam firmet, prorogetque Deus! Tu fuge nimis acrem mentis exercitationem, corporisque motui potius indulge, ne crudeſcat malum. Corporis interim fricatio frequens proderit, vinique temperatus uſus, & equitatio.

tatio. Microſcopium, Ligaturas, & Acmellam mitto, cætera non proſtant, ut inquiſiverim.

Medicos Te proſequi haud miror: Suadet ambitio, & avaritia, cogit vero deſperatio, cum diſſidant propriæ arti, nec temere velint, poſſintve, ſenes meliora diſcere. Sentire cum bonis, cum multis loqui, ſapientis eſt. Fac, & tace! Fauſtiſſima quæque Tibi, familiæque apprecor Tuæ! Vale!

Lugd. Batav. $17\frac{23}{3}20$.

P.

Miſi hodie Amſtelædamo Viennam, pro Te, Ciſtellam ad Dnum Benedetti, in qua microſcopium, duæ ligaturæ ad hernias, Index plantarum, herba & flores acmellæ. Cætera deſunt. Vale!

EPISTOLA XXII.

Nobili, Claroque Viro Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Gaviſus ago gratias, quod liberaveris magno me metu: neque enim cauſam reperi tam diuturni ſilentii in Viro amico, niſi forte humanius quid paſſo. Neque minus ſane me refecit, quod intellexerim aula Te exiviſſe, cujus Princeps metuit ſibi a tenello infante, ſuamque in eum tyrannidem præfert incolumitati pueri vano terrore animum meticuloſum percellenti. Tu functus officio, ſis porro Tuus, non alterius. Exeat aula, qui vult eſſe pius. Doleo autem, Te, minus benignum, feciſſe tanti, ut revocatus ad animum dolor, firmitatem judicii concuſſerit. Gratulor interim de honore in Te collato poſt tot tormenta, optoque, ut felix dein Tibi, Tuis, & publico, proſis. Uſus abſinthii ſæpe nocet oculis, ſed monet incipiens hallucinatio, quæ quamdiu non advertitur, licet pergere. Radix Ariſtolochiæ longæ podagram

 lenit,

lenit, ſed vitam fecit brevem pleriſque utentium. Cave! Brevi mittam libros, quos petis. Poteris Principi Eugenio offerre unum, alium retinere Tibi; Fac autem id Tuo nomine, non meo; neque enim ambio, nec volo innoteſcere Heroïbus.

Cæterum, Amice, mihi debes nihil, plurima ego Tibi, pro miſſis foſſilibus, quæ accepi. Sed dolebam maxime infortunium, quod accidit. Scilicet erant diverſa in una ciſtella, atque erant omnibus adſcripta diſtincta nomina, ſed inter cætera quoque interpoſita fuit ſarcinula cum plumbo foſſili nigerrimo, id concuſſu rhedæ diſperſum per reliqua ita delevit omnes litteras ſua nigredine, ut nil legere potuerim. Si auderem itaque, ſerio rogatum Te vellem, ut comparares mihi parva quædam ſpecimina, & diverſa quidem, metallorum, & ſemimetallorum, ut hærent in ſua matrice lapidea, vel alia, in ipſis fodinis. Multa quidem poſſideo, ſed vidi inter ea, quæ miſiſti, quædam valde ſingularia. Manda autem amicis, ut ſingula ſpecimina ſacculo coriaceo puro immiſſa, & accurate notata diſtinctaque mittant,

tant, addantque Catalogum recte deſignantem, loca natalia, naturam, nomina, glebularum. Hæc tamen ea lege, ut fiant meis impenſis; quia lubens aliquid in hæc effundere volo, nec poſſum hic acquirere.

Id quod profuderis in hæc, ilico refundam, ubi indicaveris pretium. Auri inprimis, argenti, cupri, argenti vivi, cinnabaris, vitriolorum, lapillorum coloratorum, varietates in matrice adhuc miſtas deſidero. Remedia ſingularia vix novi, niſi Ens Veneris Helmontii, magnum in morbis multis remedium. Si vis, mittam aliquid, propria manu paratum, ut et antimonium diaphoreticum Helmontii, utraque bona, ſed multo labore facta. Vale! & ſcias me accepiſſe litteras tuas hodie 19. Martii, licet videam ſcriptas 20. Januarii.

Lugd. Batav. $17\frac{12}{3}21$.

EPISTOLA XXIII.

Nobili, Claroque, Medico D. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Fruere, & utere, ingenti libertatis privilegio, quod datur Tibi ſoluto a neceſſitate obediendi affectibus eorum, qui raro rationem ſequuntur. Pax animi corpori bona & malorum medicatrix. Grates ago pro tot amicitiæ, & benevolentiæ ſane immeritæ, documentis, quibus me obruis! Malum, quod foſſilibus accidit, tanti non eſt, ut Te afficiat. Quod tam liberaliter offeras quinque foſſilium ſpecimina, magnetem, ſerpentem petrefactum, gratus accipio, lubensque, ut & quæ ex Hungaria, Stiria, Tiroli, Temiswar, Bohemia, deferenda curaviſti; ſed ea lege, ut refundam, quæ his coëmendis effuderis, non alia: ſcio enim, quod ingenti ſatis pretio conſtent, injuſtiſſimum vero eſſet, me Tibi gravem non modo per curas, laboresque, ſed & per impenſas. Credas autem, ſola hac mercede mihi placebunt. Poteris autem mittere quantocyus, modo cum

cum ſecuritate certa itineris, ne pereant, nec confiſcentur circa telonia.

Ens Veneris & Antimonii flores, parabo, mittam, adjungam præſcripta; ſpero inde Tibi bona; horreo, quod ajas, velle Te iis uti in mea commoda! abſit! Sum enim totus Tuus. Libros mittam, ſimulac medicamenta parata habuero Vale!

Lugd. Batav. $17\frac{22}{4}21$.

EPISTOLA XXIV.

Claro, Nobilique Medico Baſſand,

H. BOERHAAVE S.

Gaudeo Te recte valere, quod mihi teſtari id volueris, ago grates, utque fruaris incolumi diu ſanitate precor. Quid vero dicam de repertis tot foſſilibus, quæ Tua deſtinat mihi liberalitas? Plus inde lætor, quam nactus gazas perſicas. Utinam ſignifices mittens eadem pretium pro comparandis expenſum! Plenum ita mihi parabis

bis gaudium. Si velis expedire quam ocyſſime, facies magnum benefactum mihi. Ajunt hic amici, nihil fore tutius, quam ſi impetrares Viennæ teſtimonium publicum ab iis, ad quod pertinet hoc negotium, quo certum fieret, ciſtellam continere modo, quæ ſoli ſerviunt ſpeculationi ſtudioſorum. Velis mittere per Veredarium conſuetum Noribergam, Domino Blomard ſcribasque quæſo, quod ſit in ciſtella talis materies, utque curet idem dici & ſciri ad telonia, quodque æſtimetur pretium triginta florenorum Batavorum: ut poſſit ſolvi, quod pro eo debetur ad telonia publica.

Ita ſecurum peragetur hoc negotium. Tu autem facias quæſo, ut catalogus non maculetur harum rerum: quare opto, ut mihi mittas unum in epiſtola per tabellarium publicum, & alterum, vel duplicatum, ut vocant, in ciſtella. Ille enim in ultima ciſta erat totus commaculatus & laceratus, ut legere non potuerim. Tum inprimis ſis ſollicitus, ut numeri adſcripti non maculentur, nec chartulæ contundantur inter vehendum; quod & ibi contigerat ita, ut nullum nume-

numerum potuerim agnoſcere. Nam aſperitas foſſilium durorum per concuſſus aſſiduos, contundit, dilaceratque chartulas: quare foret tutius ſingulis ſacculis coriaceis imponere parvum fruſtulum pergameni cum inſcripto numero, & tum adhuc extrinſecus notam ejusdem numeri pingere externe in corio ſacculi. Fiet ita, ut generoſa tua liberalitas potiatur ſuo mihi benefaciendi voto. Ego curabo, ut brevi accipias libros aliquot novos, nec indignos Tua ſpeculatione, feciſſem id jam, niſi elegantiſſimam diſſertationem ductus thoracici humani delineatricem voluiſſem addere. Vale! me, ut Tuo, utere!

Lugd. Batav. 17$\frac{1}{7}$21.

EPISTOLA XXV.

Nobili, Eruditiſſimoque Medico Baſſand,

H. BOERHAAVE S.

Accepi foſſilia, quæ ad me miſiſti. Nihil pulchrius, melius ſervatum nihil, vidi,

vidi. Grates ago, quas poſſum, maximas, tam pro ampliſſimis donis, quam pro inſigni cura, quam rite diſtinguendis, ſervandisque, impendiſti. Hodie miſi ciſtellam ad Te, cum libris quibusdam. Scilicet tria exempla Indicis mei, aliquot exempla ultimæ editionis Inſtitutionum, & librum pulchrum anatomicum D^ni^ Cant, quem Tibi retineas, quæſo, quia non erit venalis, quum Auctor pauca modo curaverit ſuis impenſis imprimenda, interque amicos, aut inter anatomicos, diſtribuenda, addidi & rariſſimum tractatum Terranei de Gonorrhœa, qui lectu quam digniſſimus. Helmontii, & Boylæi medicamenta dudum parare conatus, incredibili negotiorum onere impeditus, propediem conficiam, Tibique mittam, cum deſcriptione exacta. Vale! Vir amiciſſime, & me, ut Tuo, utere!

Lugd. Batav. $17\frac{25}{10}21$.

Poſt has exaratas accepi Tuas ultimas. Pro oblatis ago grates! Gaudeo Te valere! Gratulor de filio Tibi nato! Faxit Deus in eo virtutem ſpectes & ſapientiam. Ego ſemper Tibi certus ero amicus.

EPISTOLA

EPISTOLA XXVI.

Viro Eruditiſſimo, Medico præclaro, D. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Acceptas meas placuiſſe gaudeo. Spero inventurum Te in medicamentis deſcriptis, quod ſalutare ægris, Tibi utile, ſit & honorificum. Aethiops foſſilis, quem laudat Harris tutum ſatis remedium, nunquam intrans ſanguinem, ſed ventriculi regionem, & inteſtina, tranſeuns repurgat maxime a lumbricis, quibus infeſtum venenum habetur. Ptyaliſmum non ciet: quoniam inerti ſua craſſitie minutiſſimos vaſorum lacteorum & meſentericorum oſculorum meatus præterlabens, humores non adit: ſæpe expertus loquor: verbo dixerim, crudior eſt Cinnabaris. Semina recentiſſima *Tatariæ Hungaricæ*, & *Sphondylii maximi Tranſylvanici*, *Ricini folio*, deſidero, at dubito, ſintne apud vos, qui noſcant! Hiſtoria morbi facit, ut credam, vix ſanabile malum amici Tui.

Pro

Pro amicitiæ, & benevolentiæ liberaliſſimis, & geminatis ſemper muneribus, gratias ago quam maximas. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{3}{4}$22.

Conſilium Hermanni Boerhaave Epiſtolæ præcedenti adjunctum.

Curioſe expendi indolem deſcripti morbi, atque conſilia data, & remedia, illi curando; inde in ea, quam enarro, ſum ſententia. Videtur cauſa mali hærere in ipſo cerebro: utpote primo ortum ibi, atque directa modo oculorum acie in contemplationem intentam corporum ſe manifeſtans, inde tantum natis in initio ſpaſmis, inde continuatis tantum; accedit & in capite deprehenſus ſubinde hærens dolor.

Erit eo difficilior ſanatio, quo credibilior hæc de loco affecto ſententia: maxime,quum auxilia tam bona, adeo valida, rite applicata, eludantur ab invaleſcente vi inſurgentis contra hæc morbi: nec meliora video. Maxime metuendus videtur progreſſus mali ituri in violentos inde ſucceſſuros ſpaſmos; nec eſt

eſt absque exemplis, ita quod ſentiam. Neque multum habeo, quod proponam, porro agendum: optima quum jam adhibita ſint, neque vel ipſa argenti vivi virtus profuerit, licet humores diſſolverit penitus, usque in ipſam corporis emaciationem. Tentari poſſet delapſus calidæ in nudum caput mane & veſperi inſtituendus, ad dimidiati quadrantis horæ ſpatium, quotidie, per ſpatium ſex ſeptimanarum, cum frictionibus dein moderatis, poſt ſingulas embrochas adhibitis.

Interim, toto hoc decurſu, ſuaderem locum dextri muſculi ſterno-maſtoidei mane & veſperi inungendum diu unguento althææ compoſito, ut ſenſim inde laxior cedat. Totam autem plagam colli, quam ſiniſter ſterno-maſtoideus occupat, eodem tempore, fortiter perfricandam curarem pannis calidis, ſiccis, ſupra vaporem accenſi ſuccini detentis, hocque fumo penetratis, ut ejus robur invaleſcens parem faceret æquilibrio cum antagoniſta obtinendo.

Lugd. Batav. $17\frac{3}{4}22$.

H. BOERHAAVE.

EPISTOLA XXVII.

Erudito, Nobilique Viro, D. Baſſand,

H. BOERHAAVE S. P.

Euge! accepi, quæ nunciant mihi, proſpera Te frui valetudine. Hanc incolumem porro diu Tibi præſtet Deus! gaudeo! Sed quid faciam, ut tot benefactis reſpondeam? Sane facis me ita debitorem Tibi, ut ſolvendo non ſim. Quotiescunque enim glebas contemplor metallicas, quas Tua arculæ meæ ſuppeditavit liberalitas, cogor fateri, tot & tanta debeo amico meo. Utique in iis, quæ miſiſti ultimo, nulla fuit, ne ærea quidem maſſula, quin adſcripta illi nota integerrima fuerit, neque ex ligneis capſulis ulla fracta. Sed omnia pervenerunt ad me quam optima. Vale! & me, ut Tuo, utere.

Lugd. Batav. $17\frac{19}{6}22$.

EPI-

EPISTOLA XXVIII.

Claro, Nobilique Viro D. Baſſand,

H. BOERHAAVE. S.

In tota Batavia unus modo aromatopola habet radicem veram Ninzi, ſed ſceleratus ille lucripeta noluit dare ſemiunciam hanc, niſi ſolutis illi primo 27. florenis: ſic divites dimittuntur inanes. Sane ego non æſtimo pluris quam fæniculi dulcis radiculas, quibus hæ conveniunt. Foſſilia quæ mihi miſiſti, ſuo tempore optima accepi, nec læſa; ſed non potui videre: nam viſum eſt Deo me jam ſpatio quatuor menſium lecto affigere, ut necdum vel erectus ſedere potuerim, quamvis lente convaleſcam. Morbus eſt, quem inter auctores unus Sydenhamus deſcripſit titulo Lumbaginis Rheumaticæ. Nec valuere tentata plurima remedia, nec methodi. Maximas ago gratias pro munificentia, qua me ditas!

Felicior fuiſti, qui ſimilem morbum, tam cito ſuperaſti. Uſum purgantis omni men-

ſe non improbo; ſi modo veſperi ſumſeris opiatum. Vid. Sydenhamum in ultimis ſuis editis. Vale!

Lugduni ex lecto meo. 17$\frac{3}{12}$22.

EPISTOLA XXIX.

Amico cariſſimo, Medico præclaro Baſſand,

H. BOERHAAVE. S. P.

Tuas equidem tempeſtive literas acceperam, quas jam decimo nono Novembris elapſi anni ad me dediſti, una cum ſchedula ad Schaephuiſen, ut ſolveret mihi L. 27. Debueram reſponſum, fateor. Peccavi; ignoſcas occupato huic homini! Parabam reſponſum, differre coëgit dolor, dein vero moles negotiorum me tantum non oppreſſit vix reſpirantem a languore. Pudet me, quod nullam adferre poſſim cauſam, ut excuſatus abeam! Tu mi care amice, condona hunc errorem amico Tuo! & illo utere porro, ut qui ſincere teſtari queat, nihil magis ſtu-

ſtudere, quam ut, Tibi gratum quod ſit, præſtare poſſit; neque enim inter homines alium magis quam Te amo: quia nullum novi, cujus amicitiæ plura debeam. Remitto Tibi ſchedulam hanc. Impetrare a me nec potui, nec potero unquam nummos hos accipere: quare omni Te modo exoratum velim recipias. Quin & continet duplo plus quam debetur. Miſi tantum ſemiunciam, tota autem uncia conſtat florenos 27. Oro Te, ne ægre feras, quod tam libere agam. A morbo meo fere convalui; officia mea, tam publica, quam privata, ab ineunte anno hucusque expedite ſatis curavi; ſed nimium, quam par eſt, diſtrahor. Supereſt dolor ſemper in regione lumborum, hunc expugnare conor largo, & quotidiano uſu ſucci preſſi de beccabunga, cochlearia, fumaria, naſturtio aquatico, & taraxaco. Juvat ſatis hactenus. Paralyſis, & Atrophia jam ſuperdatæ ſunt. Reditum minabatur nuper dolor, ſed ceſſit illico liberali uſui trifolii aquatici. Fidelis mihi conſultor Sydenhamus ferme unus bene ſcripſit de hoc malo ſub titulo Rheumatiſmi. Methodum & re-

media, quibus Te, aliosque felici ſanaſti ſapientia, omnino laudo, ipſeque vidi optima. Utinam fas mihi eſſet, conſilia ſequi, quæ vera offers! Utinam daretur tranquilla ſequi ruris ſilentia procul a negotiis! atque uni Deo adorando, atque amando, devotam occupare mentem! Sed votis fata obſtant & opinio ægrotantium, & diſcipulorum, me ubique proſequitur vel fugientem. Bis enim ex patria jam exceſſi per menſem æſtivis feriis, ut ſcirent, me nolle magis medicinæ faciendæ operam dare. Sed redux aucta vidi omnia, nec peregrinanti alloquia effugiſſe datum eſt. Conſidera, quæſo, quantum torquear! nec dum potui recenſere, niſi unam ciſtellam, ex iis, quas mihi donaſti, cæteras invitis omnibus brevi luſtrabo; ſed multa ibi vidi tam pulchra, ut ſatis intelligam, multas Te pro me in his legendis impenſas effudiſſe. Id me urit! dedit plura, quam ut iis egeam, divina liberalitas. Cur diteſco ex alienis bonis? Sane doleo, quoties mecum his de rebus cogito; atque imprudentiæ propriæ imputare cogor, quando revolvo me abuti amica Tua liberalitate.

Uxor

Uxor mea Tuæ grates agit pro eleganti munere, ſua officia offerenda curavit a me, rogatque, ſi qua in re prodeſſe queat. De peſte Maſſilienſium, quæ potero colligere, mittam brevi. Vale, Vir integerrime, atque amiciſſime, & me Tuo utere!

Lugd. Batav. 17 6/5 23.

EPISTOLA XXX.

Claro, & Nobili Viro, Medico inſigni,
D. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Inſigni creditori Tuo perſolvi gravem illam debiti ſummam. Tanta vero Tuæ liberalitati dudum ipſe debeo, ut non absque verecundia recordari queam. Libellos ratione peſtis Maſſilienſis conſcriptos incepi colligere, nec multum in his bonæ frugis, quæro cæteros, repertos ſimul mittam. Interim magnum haud dabit detrimentum rebus Tuis, ſi forte adhuc aliquanto tempo-

ris illis careas. Accepi jam ex ipſis Indiis Acmellam veram, quam ſimul ad Te curabo; eſt optima; curavi, ut legeretur in Inſula Ceylon ipſa, nec potui, niſi intra biennium tuis votis facere ſatis: tantum faciendum eſt itineris. Pretio venditur hic cariſſimo, ſed ab ipſo Gubernatore accepi. Tu utere ut ſummo Lithontriptico in Aſia celebrato, approbato in Europa. Drachmam infundunt cum bullientis aquæ unciis tribus, ut The paratur, bibitur infuſi dimidium mane, vacuo ventriculo, altera pars hauritur veſperi una, ante cœnam, hora, id ſemel in ſeptimana factum mira ad calculum efficere ajunt. Fac periculum. Pretium placebit veſtris. Acerbiſſime dolui caſum, qui triſtiſſimus Tibi dimidium animæ abſtulit Tuæ. Sic Deo viſum. Agnoſce, ama, venerare, cui debemus nos, & omnia. Solatio Tibi ſit, ea omnia præſtita fuiſſe, quæ humana ſapientia valebat, ut ſervaret carum adeo pignus. Ita enim ſuper hiſce ſentio. Faxit Deus, ut animo tuo ſit gaudium, corpori vero firma ſanitas, ita ut patienter ferre queas, quod nefas fuit corrigere. Scis, nos eſſe pulviſculos

ſculos in manu Jehovæ, qui facit unus ſapienter, & potentiſſime, omnia. Utique hoc meditari ſuaviſſima mihi eſt mea in vita oblectatio; qui me regi ſcio ab illo, qui Infinita ubique Sapientia utitur. Interim haud crediderim ex febre periiſſe caram Tibi Dominam, ſed ex vera uteri phlegmone; qui dirus ſane, & ineluctabilis, eſt ſexui amabili morbus. Ignoſce mihi, quæſo, Vir amiciſſime, qui obrutus negotiis neque hactenus potui reperire horas, quas impendam contemplationi foſſilium, quæ miſiſti ultimo. Unam quidem aperui, in qua poſueras rupem artificioſam, donum a Tua quondam ad Meam miſſum. Pro quo egit gratias. Vale! Vir optime, me Tuo utere!

Lugd. Batav. $17\frac{25}{7}23$.

Sanus vigeo, decurro iterum totos dies contemplandis & quærendis plantis intentus. Uſus ſum ingenti copia mellis, atque ſuccis recens preſſis ex beccabunga, fumaria, naſturtio aquatico, & ex taraxaco, ad aliquot uncias quotidie hauſtis; id egi trium menſium porrecto ſpatio. Jam infuſo Trifolii aquatici utor.

EPISTOLA XXXI.

Claro, Nobilique, Viro
D. Baſſand, Medico inſigni,
H. BOERHAAVE.

Nimiis me laudibus, o Amice, effers! pulchre ſcio, quam parum valeam, certus ſum nullius Te beneficii debitorem mihi vivere, me vero Tibi obſtrictum ob tot accepta amicitiæ, imo vero & liberalitatis, munera; pro quibus ut gratias ago maximas, ita quoque, quoties potero, conabor referre. Tu itaque impera, quod a me effectum Tibi cupis, curabo ſemper ſedulo.

Aegerrime doleo ſortem Tuam! Specto plethoram, diatheſin melancholicam, podagram, rheumatiſmum! malorum catervam! uno tamen, credo, fonte proſilire; plethora. Hanc augebis miſſione ſanguinis, atque induces tandem corpori cachexiam. Serio igitur cogitandum de efficaci, neque tamen ita perturbante, remedio. Fac periculum!

℞. rad.

℞. rad. recent. gramin. ℔ I.
bardanæ unc. IV.
ſtipit. dulcoamaræ unc. VI.

minutim ſciſſas, tuſas, coque, ſpatio horæ, vaſe clauſo, in veſica ſcilicet deſtillatoria; dein has radices contunde, ſuccum exprime, aquam, quæ inter decoquendum adſcenderat per ſerpentem, reaffunde ſucco & decocto; tantum aquæ adhibe, ut habeas jam decocti ℔ VI.; has quiete ſola a fæcibus ſponte ſubſidentibus depura. Serva loco frigido vaſis lapideis.

℞. Cryſtallor. Tartari Rhenani candidiſſimi unciam integram, contere in pollinem tenuem, divide in v., doſ. æquales. Tum ſingulo trimeſtri ſpatio, ita age per quinque dies ſucceſſivos. Mane hora ſexta ſume unam doſin Tartari, ſuperbibe uncias IV. decocti tepidi, idem repete hora 7, 8, 9, 10. ut ſic uno mane unciam Tartari abſumas cum unciis XX. decocti. Purgabit, non turbabit; diatheſin phlogiſticam ſedabit; aperiet viſcera; avertet a cerebro; macilentiæ quid conciliabit corpori; faciet, ne miſſo ſanguine ſit opus. Semel in menſe bal-

balneo utere tepido, aquæ dulcis. Frictione ſpinæ dorſalis & pedum utere quam frequentiſſime. Talibus ita convalui; ut liber ambulem per deſerta, ad quærendas herbas, plures ſane per horas, quamvis LIV. jam annos natus, & multis utique laboribus fractus ſim. Utinam & Tibi proſit! me ſpes alit.

Haud temere credideris, qua ego ægrimonia viderim, Te, hominem liberum, & tuæ ſpontis, alieno iterum arbitrio Te commiſiſſe! Aulam qui ſpectaſti, atque Aulicos, Principes qui noviſti, horumque imperia. Mihi ne quid contingeret tale, in extremum fugerem Getuliæ angulum. Sed reducere nequit, ſupra potentis limen ſemel qui poſuit pedem. Sic cecinit Euripides. Sic repetit Ptolemæi intrans liburnicam Pompejus. Tu ergo jam Salomonis monita ſequere. Gratia Principis ſervitus æterna, ira Ejus rugitus Leonis eſt. Cæterum vix a riſu tempero, dum ſollicitum video aulicum de integritate mentis, & animi religione! vah exeat Aula, qui vult eſſe pius. Interim, ut fas, ſerio omnem rem expendi, qua poſ-

ſum

ſum animi acerrima applicatione, liberosque ſenſus ſermone ſimplici effero.

Temperatio corporis videtur valde mobile habere nervorum Syſtema, & cerebri; tum & humores laxos quidem, acres tamen, & facile degeneraturos in alcaleſcens, & oleoſum putridum. Unde liberaliorem pinguis medullæ uſum coërcendum puto, carniumque minus pinguium uſum ſubſtituendum. Potus aquæ, & frequentior panis uſus, conducere videntur. In morbis enarratis, maxime quidem illo penultimo, aliquid anomali apparet, quod ſuſpicioſi quid infert. Tutus tenui capitur de menſa cibus, bibitur ex auro venenum! porro acta vita mihi ſatis placet ad ſalutis conſervationem, excepto pinguiorum uſu nimio. Nec in hac ætate violenta nimis corporis exercitia laudem, dum interim moderata eadem quam maxime neceſſaria exiſtimem. In dirigenda cura variolarum longe plus ſcrupuli hæret: quia morbus hoc titulo intellectus tam mire varius eſt, ut in aliis quidem caſibus longe alia curatio requiratur. Et in ea quidem re curate cognoſcenda unus ſane Sydenhamus ſufficit,

cit, cura, fide, & ſapientia ad hoc negotium primus. Cui addere boni quid non valeo, ſi ex ingenio mali, & ex naturæ modo, curandæ variolæ eſſent ſemper. Tu vero memor es mei narrantis, ſæpe in hoc mali genere cogitandum ſupereſſe de inerti reddendo ſtimulo contagioſo ſuſcepto, antequam inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, vaſculorum in viſceribus eroſiones, & alia patraverit. Verum ſi vel verbulum de hac re feceris, exploderis, ſolus eris; vel ſi efficis, ut conſilium valeat, tamen inſidioſiſſimi mali hic ſemper fere incertus eventus Tibi uni imputabitur. Quid ergo? ſi in propria occuparer familia, ſic agerem.

1. Si nunquam laboraſſet variolis, ſemper ſuſpicarer has, ſimulac ullius febriculæ invadentis ſigna apparerent: maxime, ſi illæ tunc dominarentur.

2. Ubi vero jam ſic intento mihi ſigna apparerent harum, ilico conarer, incipiens contagium jam ſuſceptum enervare, & in loca minus periculoſa, pedes. crura, femora,

a par-

a partibus nobilibus, capite, faucibus, thoracis viſceribus & abdominis, avertere.

3. Itaque moderate tantum veſtitum quotidie, in cubiculo ſatis ſpatioſo, modice tantum calido, toto die in ſella, ad menſam, levi quodam luſu, aut inſpectu tabularum pictarum, oblectarem ad fallendum tempus; nec concederem decubitum ante ſextam veſpertinam, niſi gravia mala cogerent, ſubinde in lecticam parum decumbere, noctu dormiens modice ſolum tectus jaceat.

4. Mane hora ſeptima ad octavam balneum aquæ dulcis cum æqua copia lactis dulcis & pauco cum nitro adhiberem, idem horæ ſpatio repetiturus a quinta veſpertina in ſextam. A balneo molliter crura, & pedes, fricentur pannis e lana confectis; tumque ſemper applicentur pedibus emplaſtra ex cerato ſtomachico Galeni, & emplaſtro de meliloto, āa. Quæ ſemper dein dies, noctesque, adhæreſcant, ſolo tempore balnei auferenda.

5. Potus largus, tepidus, eſto e decocto levi avenæ cum aqua parato, cujus dein partibus

tibus quatuor una lactis bubuli recentis non cocti, tempore uſus admiſceatur. Quo plus inde biberit, tanto rectius.

6. Cibus quater quotidie, ſexta quaque hora dandus, hic unus eſto. Avenæ a cortice repurgatæ una uncia incoquat libris aquæ puræ tribus, ad conſumtionem dimidii, tum liquoris per ſetaceum trajecti unciis quatuor admiſce Succi Limonii recentis unciæ ſemiſſis, Syrupi violarum unciæ ſemiſſis, panis leviſſime toſti unciam unam, vini Rhenani unc. *ſs*.

7. Bibat omni hora diei, ſi non dormit, unciam unam calidam hujus decocti.

℞. Herbæ ſcabioſæ recentis,	
morſus diaboli	āa. Man. *ſs*.
Flor. althææ,	Pug. *ſs*.
papav. erratici,	Pug. I.
Rad. graminis	
acetoſæ pratenſis,	
ſcorzoneræ,	
ſiſari,	āa unc. I.
Sem. contuſor. lini,	Drach. II.

cum

cum aqua decoct. ſpatio ¼ horæ ℔ III. depuratis admiſce

Syrupi diacodii Unc. I.
Nitri depurati Drach. ſs.

Sumatque mane hora octava, veſperi hora quarta, unum de his pulveribus:

℞. Flor. Sulphuris Drach. II.
Laudani puri ex ſolo puriſſimo opio Gran. II.
Stibii diaphoretici non abluti, rite parati, Drach. ſs.

M. F. Pulv. ſubtiliſſimus, divid. in VI. doſ. æq.

8. Interim & ſexta quaque hora abluenda facies, & collum, tepida hac miſtura, iterumque detergenda.

℞. Aq. ſtillatit. flor. roſar.
ſambuci,
ſcabioſæ āa unc. V.
Aceti roſacei,
ſambucini āa unc. II.
Sal. ammoniaci, Drach. I.
Spir. vini vulgaris ſemel rectificati Unc. ſs.

Atque hæc quidem agenda usque ad initia duodecimæ diei a primo inſultu morbi. Poſt hunc raro periculum. In cæteris conſulendus fidiſſimus Sydenham, maxime quoad uſum Sp. vitrioli in potu ad variolas malignas, & in eroſionem vaſorum tendentes. Plura neſcio, quæ uſui eſſe queant.

Suntne in Auſtria horti herbis inſtructi aut viri in re herbaria periti? Magnus Cluſius adeo multas ibi, & raras, deſcripſit ſtirpes, ut valde cuperem aliquid ibi commercii botanici excolere. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{2}{3}$24.

EPISTOLA XXXII.

Eruditiſſimo, Nobilique, Viro, D. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Exoſculatus ſum, quum acciperem, poſtremas, quas ad me dediſti, geniumque Tuum venerabar. Hæccine amicitia! quis vidit ſimilem? hæc beneficentia! quis ex-

expertus unquam adeo liberalem? ſuperas, amiciſſime Baſſand, mea vota, & occupas! hæc ego mecum, dum contemplor Te. Ubi vero me reſpicio, animum meum, impudentiæ, atque importunitatis, ne & ſordium dicam, arguo! Ego quippe emendicatis diteſco a Te muneribus, rependo nihil. Tibi labores pario, nusquam mercedem. Denique & dolorum & deſatigationis, & exacerbati podagræ inſultus cauſa ſum. Hæc agnoſco, hæc fateor. Veniam precor! nihil deinceps a Te petam, niſi, ut, ſi quid a me præſtari Tibi poſſe benigne ſuſpiceris, Tuis me mandatis, ambitioſiſſime rogantem, honores. Hanc mihi legem dixi, ſervabo illam ſemper, meæ dum conſtabit menti ſua ſanitas. Non, ſi me Cæſar tolleret ter geminis honoribus, aut auriferorum me ditaret montium Dominus theſauris, adeo lætarer, quam exſpectatis mihi, & omne aurum contra caris magis, arboribus! Has digeſtas, has bene curatas, ſpero & creſcentes, viſitabo, his oblectabo animum deliciis his exercebo corpus, dum per amœna vireta, per arbuſta variis inſtructa ſtirpi-

 bus,

bus, curis vagabor expeditus. Hic abſentem alloquar Baſſandium meum tantæ mihi auctorem, tantæ largitorem, voluptatis; appenſis hic ramis tabulæ loquentur Tuum inſcriptæ nomen, nomen ſylvis meis auſpicatum, nomen meis arboribus ſacrum. Miror interim aſperitatem hyemis, gelu, & nives, apud vos: quum hic nihil horum nos infeſtaverit. Gratulor Tibi de horto! ſi inſtruendo illi ſufficere quid potero, en qui faciam. Hodie incipio mittere ſemina talium ſtirpium, quæ notas gentium & familiarum ſuo in vexillo oſtentant. Per ſequentem tabellarium alia, atque ita ſucceſſive, omnium exſpecta generum. Elegi tamen ſemper, quæ in eodem genere, rariores. Tu interim lectis de Auſtria ſpoliis opimis dita agrum, quem colis, atque in eum omnia refer, quæcunque reperire poteris usquam. Eris ſane brevi tempore promus condus Cluſianus, poteriſque ita Tibi devincire omnes, ut permutando quidquid quæſiveris, obtineas ultro. Exercitationem Tibi moderatam profore ſcio, præcipue autem molles juncturarum fricationes,

mane

mane & veſperi conſtanter peractas; aſſueſcent ſenſim deambulationem ferre, eoque ipſo ſe expedient è vinculis arthriticis. Dudum eſt, a quo literas ad Te, & ſemina, dedi, quæ Epopta Nobiliſſimorum duorum Equitum ex Auſtria, qui hic Juri operati erant, danda Tibi in ſe receperat. Spero jam Tibi reddita eſſe! Veſalius meus brevi Te ſalutabit binis ſe efferens in folio voluminibus. Numerus ſubſcribentium dudum completus; ſed tamen ubi evulgabitur, poterit comparari majori paulo pretio. Græcis operam do edendis. Aretæus jam impreſſus ante triennium, ſed nondum evulgatus. In Nicandro totus ſum. Ubi abſolutus erit, prodibit ſtatim cum Aretæo ſimul. Tu eris, qui a me primus illud opus habebis. Illuſtriſſimum Garelli a me ſaluta, magnoque Viro, obſervantiam meam teſtare. Vellem plura! ſed avocor! Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{26}{1}$25.

EPISTOLA XXXIII.

Claro, Nobilique Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Elapſo Veneris die, qui 26. hujus, expedivi ad Te ſemina, characteres generum quæ exprimunt, ſecundum Indicis mei ſeriem, usque ad Gymnomonoſpermas, mitto jam inde ad -- -- --; ſequenti Veneris die ſeriem proſequuturus. Exſpecto jam quam avidiſſime arbores, quas ad me curaſti, fecique ut terra, cæteraque parata ſint in harum adventum. Vale! me toto tuo utere.

Lugd. Batav. $17\frac{30}{1}25$.

EPISTOLA XXXIV.

Amiciſſime Baſſandi.

Sequuntur iterum ſua in ſerie debita Tibi ſemina, prænuncia ſequuturorum. Scias,

Scias, plantas repentes raro hæc perficere: qua cauſa reperies deficere quædam. Id vero aliter fieri nequit. Utinam hæ incolumem Te atque omni dolore vacuum inveniant. Vale! amiciſſime a Tuo H. BOERHAAVE.

Lugd. Batav. $17\frac{2}{2}25$.

EPISTOLA XXXV.

Amiciſſime Baſſandi.

Immerſus negotiorum gurgiti has mitto feſtinas-: ut ſcias, hoc momento mihi gratis traditam eſſe ciſtellam cum fructibus & arboribus a Te datis. En me! volo cum his rus verſus: ut vel impatientiſſimus terræ commendem, ſervemque non interitura, ſpero, Tuæ erga me amicitiæ, & beneficentiæ monumenta. Gratias habeo majores, quam quas verbis exprimam! Vah animo vix eas complector! Vale! me Tuo utere H. Boerhaave. Lugd. $17\frac{8}{2}25$. Anno, & die Jubilæi tertii noſtræ Academiæ.

EPISTOLA XXXVI.

Suaviſſime mi Baſſandi.

En tandem ultima, quibus moleſtias Tibi faceſſo. Deſunt cætera in Spermatophylacio noſtro, forte ſequenti æſtate ſupplenda, forte & mittenda denuo: neque enim vel optima ſata ſemper germinant; Hæc vero Tu, ſi manet idem animus, ſuo notabis tempore, atque, ſignificabis mihi, ut legam dein, mittamque. Gaudeo quam maxime de valetudine magis proſpera, quam perfectam Tibi voveo!

Libros deſideratos cum cura quæram, mittam inventos ocyus. Opus Veſalii, binis in folio, & magnis voluminibus, erit incomparabile; cui perpoliendo anxiæ curæ noſtræ adhibitæ ſunt. Opus ab Auctore anno 1542 editum dicatum fuerat Carolo V. forte hoc jam Invictiſſimo Carolo VI. quaſi renatum inſcribi poſſet: niſi obſtaret, quod ſit modo refictum, non novum. Ut tamen ſcias quale ſit futurum, en hanc Schedulam. Nume-

merus ſubſcribentium jam ante biennium completus fuit, ita ut tantum emi deinde poſſit. Tibi deſtinavi unum ex meis: non ergo opus aliud emere. Brevi prodibit. Vale! mi optime, a Tuo H. BOERHAAVE.

Lugd. Bat. 17$\frac{28}{2}$25.

EPISTOLA XXXVII.

Medico Inſigni, Amico integerrimo Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Dudum ita mecum: aut ægrotat, aut amat Baſſand; nihil enim ille ad me, nec ad meas. En vero eodem die & Vienneñſis ex Tuis amicis hic degens, & Tuæ appellunt literæ. Ille in ſecundos Te iviſſe thalamos, & quidem Junone favente miranti mihi narrat, Tuæ vero itinera pro ſtirpibus inſtituta explicant. Haud bene conveniunt, vix morantur in uno amor & cultura artium! quid ergo rei eſt? Sit quæcunque fuerit ſors Tibi felix, mihi grata! Gra-

tulor publico, & mihi, de integrata ſtirpium indagatione; gratias ago pro miſſis ſeminibus, quæ gratiſſima ilico terræ mandabo. Umbelliferæ ſæpe altero a ſatu anno demum prodeunt, ut & multæ arbores. Tu defectus nota Tuos, ego ſupplementa Tibi legam, mittamque. Lætor, Te his deliciis capi: Sanitatem corpori, menti dabunt gaudia.

Dentaria major; ſive ἄφυλλος Clus. Hiſt. CXX. eſt Anblatum Cordi. Tournef. Coroll. 48. fl. & fr. Tab. 481. Locanda in noſtro Indice poſt Hydrophyllon. P. 1. Ind. alt. p. 204. vid. C. B. P. 88. N. VII. inter Orobanchas. Rariſſime Dentariæ de ſeminibus ſurgunt niſi natalibus locis: quare precor, radices ſuperſtites poſt ſemina perfecta ſollicite erutas, & arena ſicca tectas in capſulis ligneis quantocyus transmittendas ad me cures, id ſecuriſſime fit menſe Octobri inchoante. Idem de Pulſatillis, & aliis obtinet. Umbelliferæ ſerendæ ſtatim a maturitate eodem autumno, aut minus prodeunt: quare ſemina harum bona fere ilico transmittenda ſunt, ut frugem capiant. Rubi, quos miſiſti, prod-

prodeunt ; prodit Cneorum Matthioli , & aliæ; cæteræ ſpem faciunt, ubi videro, ſcribam, quæ ſint. Arbores, frutices, ſuffrutices, & bulboſas , & umbelliferas omnium præcipue , nulla aliarum neglecta , quæramus. Vale! mi optime! & ubi ultimas meas acceperis, in quibus aliquid de Veſalio dixeram Tibi uni in aurem, fac cito reſpondeas!

Lugd. Bat. $17\frac{22}{5}25$.

EPISTOLA XXXVIII.

Amico ſuo ſingulari, & integerrimo Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Lætor ego novis iterum Tuæ induſtriæ inventis, atque liberalitatis muneribus. Ex quibus utramque ut diſco, ita & exoſculor. Ne mireris umbelliferas necdum prodire: tardæ ſunt, multæ altero demum a ſatu anno germinant; ne pro perditis ergo habeas, neve locum earum diruas, multæ prodibunt. Hoc vero ipſis proprium, ut re-

recens carptæ ſeri ilico poſtulent, maxime, quæ in his gummoſa ponunt ſemina. Interim lecta bona recentiſſima dabo, quæ iterum ſemines iisdem locis, ita minimo hæc labore facies. Cæterum ſatis prodeunt, ſi digiti diametro ſub terra frugifera locantur, in ſolo aprico. Una Tua arbuſcula, eſt, ut rectiſſime judicas, Vitis Idæa III. Cluſii, ſive Meſpilus XII. Indicis mei. Altera non eſt Cneoron Matthioli, ſed arbuſcula mihi ignota Chamelææ folio, fructu villoſo, ſericeo, monoangio, monococco, ſi recte videre potui. Si florem, fructumque daretur videre, certiora dicerem. Forte inventio ejus Tibi debebitur. Altera plantula Convolvulus quidem eſt, ſed ex ſolo floſculo mihi diſcernere haud licet, quænam ſit ejusdem ſpecies ? Abſinthium umbelliferum ; Caryophyllatam alpinam folio Chamædryos; Saxifragam Pannonicam Cluſii; Sphondylium maximum Tranſylvanicum Ricini folio Breynii, Cacaliam quamcunque, (hæc decies ſata nunquam mihi ſuccrevit,) Carduos molles Cluſii, Cardaminem alpinam folio aſari, trifoliam alpinam Cluſii, alpinam

Reſe-

Reſedæ folio, Buchäſchen, Steinäſchen, Piceam pumilam Cluſii, inprimis deſidero: quia deſunt, neque parare aliunde queo, niſi Tu ſuffeceris. Ex arboribus, quibus me donaſti, multæ comprehendunt: quod maxime gaudeo. Incipio earum quasdam cognoſcere, de aliis adhucdum dubito. Quædam morientur: quia radice fere carebant. Oro Te, velis curare, ut circa autumnum legant pro me *fructus perfecte maturos, bene ſanos, ſicco tempore, ex arboris ſanæ ramo optimo, ſponte ſua fere lapſuros, tum excuſſos*, de arboribus omnibus, quas reperis; hi dein in aëre umbroſo, ventis perflato, ſiccati; atque ante Octobris finem ad me dati ſemper mihi dabunt arbores, quæ ſic ortæ æque cito pervenient ad proceritatem quam arbores transplantatæ. In catalogo Tibi dato Pannonicarum & Auſtriacarum notavi omnes, quæ ibidem notavit Cluſius. Juvat tum quam maxime, ſi adſcripta fuerint his nomina incolarum vulgaria, & adpoſita ſimul folia. Sed, væ mihi, ago contra promiſſa! Satis moleſtus, oneroſus, atque obſtrictus, in novos labores impudens incito! ignoſce,

quæſo

quæſo Te! Cluſii Auſtriàca & Pannonica ubique inquiſivi, nec inveni hactenus. Scribendum curavi in varias regiones, maxime Antverpiam, ubi invenero, cum aliis ocyus mittam. Vale! amicorum cariſſime, atque me Tuo, libere utere.

Leydæ $17\frac{20}{6}25$.

EPISTOLA XXXIX.

Claro, & Nobili Viro, Amico integerrimo, Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Accipio nova a Te munera grata mente, ſummasque pro iisdem gratias ſolvo. Pannonica Cluſii reperi; & quidem exemplar, in quo propria manu correxit vitia Auctor; mittam ſimul nactus ero quem, qui verſus vos tendit. Caryophyllata, folio Chamædryos interiit, nec ſemina hactenus dedere ſtirpes, licet cum cura tractaverim. Ne tamen iterum moleſtias feras ſuſcepti in

Alpes

Alpes itineris: ſane pudet me, quoties recordor, quam caro tibi ſteterit me Tuos inter amicos cenſuiſſe.

Utinam ſanus, atque ab omni dolore immunis vivas! ne unquam ſuſpicari queam excurſiones has herbarias nocuiſſe valetudini. Bona fide dixero, puto, id exercitii genus, atque naturales has occupationes profore Tibi, ad expugnandas podagræ radices. Vale! me Tuo dudum ære & mancipio utere.

Lugd. Batav. 17$\frac{10}{7}$25.

En Tibi, quod incidit! Miſiſti an ramulum parvum, cum fructulo villoſo quærens, an eſſet Cneoron Matth. Reſponderam ego præceps. Eſt enim Amygdalus, Indica, nana Munting. Hiſt. in folio: unde miror maxime, Te hanc reperiſſe in Auſtriæ incultis.

EPI-

EPISTOLA XL.

Amatiſſimo meo Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Felices Tibi conjugales precor Deos! ſane Junonem cum Plutone adſpiraſſe nuptiis lætor! quis Phœbus, aut Aeſculapius, tale unquam ſoſtrum tulit? Utinam & Venus, & Gratiæ, Hymenæis adſint! ſed metuo friguſcula: quid herbarum venator deſerta pervagaris, teneræ conjugis immemor, Jovemque pluvioſum pro thalamis genialibus præfers? Magisque auſteri memoriam Philoſophi amas, quam blanditias uxorias? heu non placet! neſcio quid ſuſpicer mali. Abi, corrige Te: quæ corpus Tibi ſerviens, divitias virtutem adjuvantes, animumque in dotem affert virtute inſtructum, obſequio, benevolentia, & fide, meretur millies præferri Illi, qui mille Tibi moleſtias, impenſas, & labores dat, proque iis omnibus rependit nihil.

Accepi gratus nova rurſus munera, ſeminavi hæc, ut priora ilico.

Quum propoſitum mihi ſit horto meo inſerere omnes, quas undique conquiro, arborum, fruticum, ſuffruticum, & umbelliferarum & bulboſarum plantarum: hinc de ſingulis arboribus, fruticibusque, binæ mihi ſufficiunt; quæ quo minores, eo felicius comprehendunt, quo grandiores, eo difficilius. Sed quia parvæ vix cognoſcuntur: nil plus juvat, quam bona ſemina, bene matura, ſponte jam fere lapſura, ex ramo vegeto ſanæ arboris excuſſa, in aëre umbroſo, ventis perflato, exſiccata, carpere: nam ſemina talia ſata idonea methodo dant arbores æque cito perfectas, quam ſi maximas adultas eodem tempore, eidem loco inſerueris. Hoc paradoxum verum eſt. Oro itaque Te, quia jubes, operam des, ut talia mihi ſemina collecta mittas, addito nomine, & folio, & fructu integro: tum forte cognoſcam. Pini, Abies, Picea, Juniperi, quas miſiſti, omnes periere; excepto uno Pinaſtro; Picea pumila ſcilicet Cluſiana, de qua exſultavi: nam creſcit optime. Abietes rubras

habeo, plurimasque Pinos natas ſeminibus elapſo anno mihi ex Italia miſſis, & jam optime creſcentibus. Etiam poſſum plantas eas propagare ex ramis, ſi abſcinduntur hi in ligno elapſi anni, & tum abſciſſi fines immerguntur pici calidæ, non fervidæ: tum æque vegeti remanent cum retento ſuo ſucco, debet hæc abſciſſio fieri ad finem Auguſti. Arbores, ſi mittes, eligendæ ſunt juniores, ſanæ, evulſæ cum radicibus, tum rami, & radices, amputantur paululum. Sed Abietes, Pini, Quercus, radice abſciſſa nihil omnino valent. De dedicatione Veſalii nihil moliaris: recocta non ſunt tantæ Majeſtati decora. Sed ſimile opus haud erit aliud in medicina, hinc inciderat impetus. Anblati radicem necdum recepi. Amo videre, ut & Dentarias omnes: non ſunt hic loci. Sollicite fovebo; nam venales ſi forent magno redimerem pretio. Vale! ô optime! me Tuo utere.

Lugd. Batav. $17\frac{29}{6}25$.

EPISTOLA

EPISTOLA XLI.

Claro, Nobilique Medico Baſſand, amico optimo,

H. BOERHAAVE.

Mitto Tibi, pro prima vice, hæc ſemina nova, ſelecta; ſucceſſive omnia expediturus, quæ habeo ex iis, quæ deſideras.

Hodie mercator Viennam mittit cum ſarcina mercium exemplar Veſalii noſtri compactum in duobus Vol. ligatura gallica, charta regia, id Tibi offero. Adeſt alterum non religatum, charta regia, quod dono offero Marchioni Garelli, tamen curavi nomen Ejus inter auctores edendi operis cenſeri, quia olim ſcripſeras, ita Illuſtrem Virum voluiſſe: cures ergo, habeat a me hoc reverentiæ teſtimonium. Perpetuum gelu prohibuit me, ſolvere hactenus ſarcinas arborum & fruticum; ſed repoſui intactas in loco, ubi non gelaſcit, propediem aperturus & plantaturus. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{12}{2}$26.

EPISTOLA XLII.

Claro, Nobilique Medico, Baſſand,

H. BOERHAAVE.

En hæc ſemina, & ea quidem omnia, quæ parare potui. Cætera deſunt partim ex imbrium & frigoris violentia, quæ æſtate noviſſima dominabatur; partim, quod in agello exiguo hortuli Academici haud ita ad frugem perveniunt; denique quod ſtirpium multæ nunquam dent ſemina. Quatuordecim ſunt elapſi dies, a quo Veſalium ad Te miſi per mercatorem, qui Cluſium tradidit. Ille Tibi utrumque exemplar abſque ulla impenſa debet tradere. Deſcriptionem Pini, foliis 2, 3, 5. ex eadem theca, maxime deſidero: nam admiror hanc arborem. Ad quamnam proceritatem adſcendit? quale lignum dat? ubinam reperitur? Porro ſcis, quænam ex Cluſiano Catalogo, de Auſtriacis arboribus deſint: harum Tibi cura ſit! Quomodo vales mi optime, quid agis? Ego quatuor horas do juventuti academicæ apud nos magis quam unquam numero-

meroſæ quotidie. Obruor dein conſultoribus, longe magis literis moleſtiſſimis, reſponſa extorquentibus. Præter hæc Veſalius & Vaillantius dedere quid negotii; ſed & Medici Græci vellunt aurem. Ubi deſpero de laboribus, pedes rus peto, ibi ſemino, & planto, colo, denique & recolo amicorum, maxime Baſſandii mei munera; Tibi certe centies hic aſſurgo. Sed ineptiarum ſatis! Vale! o optime diu, Deoque ſemper carus.

Lugd. Batav. 17$\frac{27}{2}$26.

EPISTOLA XLIII.

Virorum, & Amicorum optimo Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Hei mihi! ut dolui vicem tuam, ubi intellexi, ſævitiem podagræ ſpreviſſe, quod auxilii oppoſueras! Vis lactis blanditie demulcere, quam ſuperare nefas? Probarem, niſi ætas, conſuetudo, temperatio, maxime omnium recordatio triſtiſſimæ quon-

dam melancholiæ obſtaret. Forte poſſes hauſtu frigidæ ad uncias ternas mane, vacuo ventriculo ingeſtæ, quoditiano uſu, infringere iniquam humorum in phlogoſin degenerationem; maxime ſi ſemel, certo die, in menſe, interpolares uſum Tartari Tartariſati, cujus Tu noviſti parandi modum, ego uſum ſummum ad tenacitatem inflammationis reſolvendam expertus commendo. Utinam hoc canum mihi caput levet! quam ſerio gauderem! Majo menſe autem, & Junio toto, prima aurora haurienda graminis, beccabungæ, taraxaci expreſſa virtus. Dum lenes interea frictiones ſemper & ſedulo ad articulorum commiſſuras inſtituuntur. Hæc ſane cum victu moderato tentanda prius mihi videntur, quam via lactea decurrenda: ad quam, ubi cætera fruſtranea, tandem denique refugere poſſumus. Crediderim, Veſalium meum jam Te ſalutaſſe, atque nunciaſſe, quam ſim obſtricto erga Te, ſed & hercle grato, animo, nec per fata mutabili. Illuſtri Marchioni Garelli auſus fui offerre exemplum: quia ſcripſeras, Eximium Virum deſtinaſſe ſua in Bibliotheca locum, at-

que

que velle lege ſubſcriptionis ſibi comparare, quæ jam dudum abolita erat, priusquam vota intellexi. Ideo auctoritate mea uſus juſſi, ornaretur auſpicantium tabula præclaro Viri nomine. Id, ſpero, ægre haud feret! fac, ut nullius rem momenti in teſſeram meæ in ipſum obſervantiæ haud dedignetur accipere! Caroli ſexti Medicus Archiatrum quinti Caroli benigne excipiat hoſpitium quærentem! Cæterum non alio titulo accipiat, nec nomen inde putet.

De methodo hernias ſanandi anglicana audivi nihil hactenus. Difficilior erit, quam prima fronte apparet: quia cauſtica rodentia eſcharam ſtatim in ſuperficie factam vix deinde penetrant; Hinc raro attingunt panniculum adipoſum. Sed ſi & hunc infecerint; quid hoc faciet ad impediendum, ne dilatatum in ſacculi cæci formam peritonæum elabatur, atque in illud reliqua. Deberet ergo inuſtio, ſuppuratio, & cicatricis calloſæ inductio fieri usque ad anſam exterioris muſculi abdominis, ipſeque ille peritonæi expanſi alveus conſolidari; aut nihil proficietur.

tur. Sed tunc antiqua methodus ſecandi, ſeparandi, ligandi, ſuppurandi, cicatricem firmam inducendi, Dionyſio liquide deſcripta, tutior, certiorque habetur; quamvis rejecta dudum ob crudelitatem hac in cura non evitabilem. Vale mi optime. Cneora Matthioli periere mihi omnia.

Leydæ 17$\frac{5}{4}$26.

EPISTOLA XLIV.

Eruditiſſimo Baſſand,

Amico ſuo Cariſſimo,

H. BOERHAAVE.

Quod tardiori mora, jucundæ ſemper mihi, literæ Tuæ fruſtrabantur, animum diſcruciabat dudum mihi: neſcio quid mali accidiſſe Tibi ſuſpicabar. Nunc dolens intelligo, acceſſiſſe ad vetus durumque aliud haud minus crudele malum. Ego ad prius illud conſilium dederam, quod habebam, ſummum, idque profore credo. At forte

ſimul

ſimul fundens ſuccorum virtus, ſimul latentes expulit calculos. Sane & olim hos ita nidis ſuis motos ipſe memini. Ideoque ſuccorum tamen uſum porro ſuadeo; quod ſi dolores a moto calculo urgent, ſcis aquam, mannam, opium, clysmata retundere impetum, lubricare vias, adjuvare expulſum. Scis autem, & nimium ſcire neceſſe eſt, preſſos abundante pinguedine renes gignendo, alendoque, calculo aptos reddi quam maxime; ergo exercitatione corporis potius, quam alio quocunque caveri remedio. Accepi jam bis literas, veram triſti animo medicinam, quas exoſculatus, reperi muneribus divites botanicis: Semina perplacent. Crede experto, Pini transplantatæ nunquam prehendent; fruſtraneus ergo labor hic. Matura ſemina ſic lecta, ut monui, ſata ſemper dant arbores: arbores itaque haſce ne cures ad me, ſed exſiccata folia, & ſeminæ. Lubebit cernere fraxinum lapideam: patietur ſe transmitti, menſe Octobri exeunte eruta. Periclymena recta, quæ dediſti, vigent ſatis proſpere. Vites Idææ I, II. Juniperi Alpinæ, Caryophyllatæ Chamædryos folio,

baccas, & bona ſemina, ſpero ad frugem ducere, ſi accepero, de plantis ipſis deſpero, niſi forte ad finem Februarii erutæ, ocyus deferri huc poſſent. De Cneoris una parva langueſcens ſupereſt, interitum minitans. O quam pulchras reperiſti, miſiſtique, ranunculorum ſpecies, & umbelliferarum. Male metuis, ne oneroſus ſis mittendo: ſemper boni quid, ſemper novi quid ineſt. Ranunculos promiſſos admirabor: ſunt quippe rariſſimi. Facies quam optime, ſi arbores tum demum de terra exemeris, ubi vectioni deſtinas. Sempervirentes arbores ita comparatæ ſunt, ut patiantur ſe transplantari Novembri, & Februario; aliæ finem Octobris amant, modo tunc ilico ab effoſſione transmittantur, radice leviſſime tantum muſco obvoluta ſine terra. Umbelliferæ, bulboſæ, Cacaliæ, Dentariæ, divitis Auſtriæ alumnæ, utinam facili labore parari poſſent! nihil magis mihi apparuit mirabile, quam abies illa puſilla cum inani ovariorum ſpecie: quæſo Te, examina, an deprehendere queas indolem ejus, atque incerta in re firmi quid docere? Omnes ego, quas ad me dederas, depe-

depegi humi, nulla prodiit; licet omni arte tractaverim: amabam quippe nitidam plantulam, atque ſollicita cum cura educare fruſtra anniſus ſum. Quanam eſt conditione hortus Tuus, quidve alit? Et Tu ipſe quid facis? Ego a triennio me turbidæ praxi exemi; ſed domi conſultor pulſat oſtia, ut & ita me obtundant. Interim quotidianæ mihi itiones in villam, reditusque, quibus ego, & ſuccis herbarum, tribuo, quod ita ſanus degam, nec crudelis tortoris ſævitiem ſim expertus hactenus. Utinam eadem Tibi, cariſſime amicorum meorum, Baſſandi ſanitas adſpiret. Vale ô optime, & me Tuo, ubicunque placuero, utere!

Leydæ 17$\frac{0}{9}$26.

EPISTOLA XLV.

Clariſſimo Viro, & Nobili Baſſand,
Amico integerrimo,
H. BOERHAAVE.

Recepi vigeſimo ſexto Novembris ciſtam cum plantis & ſeminibus, ſta-

tim-

timque recenſui, & commiſi terræ. Fecerat quidem itineris mora, atque humiditas, tum & arcta compreſſio, ut multæ fuerint ſuffocatæ & putrefactæ: maxima pars, arborum præcipue & fruticum adeo ſana, ut ſpem faciat exſpectationi meæ, Tuæque rurſum erga me beneficentiæ nova det, poſt tot alia, monumenta. Si leviori ex ligno ciſtella compacta fuiſſet, crebriusque & majoribus perforata foraminibus, muſcoque radices obvolutæ quam ſicciſſimo, credo tantum calorem non fuiſſe excitatum in ciſta. O amice cariſſime, Tu jam tot annis, tot pro me ſumptus effudiſti, ego vero rependi nihil! Scias itaque, dolere me, & quotidianis agi irrequietum animum curis, quod tot, tantaque, Tibi debeam. Si ergo, ſuper tot benefacta velis hanc mihi benevolentiam præſtare, oro, fac ſciam, quantum pro me expenderis in omnibus ' ut nomen ſolvam gratus. Revera inveniſti, miſiſtique mihi prima vice Cneoron Matthioli: habeo enim exiguam adhuc ſuperſtitem plantulam, quæ floruit, miſiſti & Amygdalum nanam. Pini pentaphylli conos accepi, ſemina inveni optima,

optima, ſeminavi modis, locisque diverſiſſimis. Spero perventura ad frugem. In conis Piceæ pumilæ nil inveni boni ſeminis. Coni Pinaſtri pumilionis ſemina quidem dedere, quæ ilico ſeminavi; ſed metuo, ne caſſa ſint, ob levitatem. Habent vero ipſæ hæ plantæ id incommodi, quod translatæ nunquam vivant: quod jam dudum expertus loquor.

Quæ de Micheli Florentino ſcribis, miratus ſum: novi Virum, quo non eſt alius rei herbariæ peritior; vivit nemo, qui plures ſtirpes primus detexit prius incognitas. Hinc Sereniſſimus Princeps Hetruſcus creavit eum Botanicum ſuum. Editurus propediem eſt librum ſuum ſuper his. Pauper cæterum ipſe, nec digno honoratus ſtipendio. Quotannis ſolet montes, campos, ſylvas, pervagari, undique quærens plantas in Italia. Fuit & in Germania bis, fuit quoque in Auſtria, Sileſia, &c. a multis annis commercia botanica cum eo colui, ſingularia multa ab eo accepi, & poſſideo; plura promiſit mihi ob magna merita ſedulo eum colenti. Sed non mittit, quæ facile, ſi vellet, poſ-

poſſet; quamvis omni prece & pretio, ſollicite eum aggreſſus ſim. Si Tu poſſes, velleſque, tentare, quid ab Eo impetrare poſſes; En Tibi Indicem plantarum, quarum bona ſemina idoneo tempore mittenda petivi jam ante triennium; ſed ex iis, quas hic deſcriptas tenes, nullam accepi hactenus. Cæteras Italas arbores me jam colere in arbuſto meo credo. Forte Tua gratia faciet, quod mihi minus tribuit: quia ſtudet Auſtriacas ſtirpes & Pannonicas examinare. Vale! mi exoptatiſſime Amice, & ubicunque voles, me Tuo utere.

Lugduni ad Rhenum $17\frac{6}{12}26$.

INDEX

Quarumdam Plantarum præcedenti Epiſtolæ adjunctus.

Acer; orientale, hederæ f. Tourn. loc.
— campeſtre; minus; f. minori; fr. albo, parvo.
— trifolium; monſpeſſulanum. C. B. P.
Agnus; folio non ſerrato; floribus albidis. Cat. hort. Pis.

Agri-

Agrifolium; fr. unico, oblongo, alternatim pendulo Cat. h. Piſ.
— f. inferioribus tantum aculeatis. Cat. h. Pis.

Alaternus, minima, Buxi minoris folio. H. R. Par.

Alnus, alpina; major. C. B.
— f. oblongo, viridis. C. B.
— glutinoſa; folio cordato; viridis. Micheli.
— mont. Neapolit. f. armeniacæ; fr. craſſiori. Mich.
— mont. Ulmi f. Barr.
— — denticulato, criſpo, folio Barr.

Anagyris; non fœtens, minor. C. B.

Arbutus; f. ſerrato, fr. turbinato. T.
— — magno, compreſſo. T.
— — ovato; fl. oblongo. Mich.
— non ſerrato. T. C.

Barba Jovis; Hiſpanica; incana; fl. luteo. T.
— minor; Luſitanica; fl. minimo, variegato. T.

Capparis; f. acuto. C. B. P.
— non ſpinoſa; fr. minore. C. B.

Capri-

Caprifolium; Italicum; perfoliat. ſubhirſut. & ſerotinum; f. oblongis. Vincibo-ſcum vulgo. Cæſalp. Mich.

Caſſia; poëtica; monſpeſſulana. Lob. Ic.

Caſtanea; humilis; racemoſa. C. B.

Cedrus; f. Cypreſſi; major; fr. flaveſcente. C. B.

— — — media, majoribus baccis. C. B.

Chamæbuxus; Italica, anguſtifolia; minima; fl. flaveſcente, majore. Mich.

Ciſtus, Ledon; f. oleæ, ſed anguſtioribus. C. B.

— — rosmarini, ſed non incanis. C. B.

— — oleæ; villoſus; fl. aureo; Italilicus. Barrel.

— ladanifera; florentina; f. rugoſioribus, & paulo anguſtioribus. Mich.

— ſerpilli f. villoſo; fl. pallido; Italicus. Barr.

Clematis; virginiana; pannonicæ ſimilis; f. amplioribus, ſubrotundis. Plum.

Coris; cærulea; maritima. C. B. P.

— maritima; fl. rubro. C. B. P.

— repens; Italica; f. Thymi; fl. rubente, polygoni facie. Cat. H. Piſani.

Cotinus; montana; ligno ad albedinem tendente, & intus minore colore infecto. Cat. hort. Pis.

Coti-

Cotinus ; fl. fr. & capillamentis ex albo fla-
veſcentibus ; Scotanum vulgo Cæſalp.

Cratægus ; Italica ; f. laciniato, minori, ſub-
tus lanato ; fr. rotundo, rubro.
Cat. Plant. agri Florent. Mich.
— f. circinato, ſerrato, ſubtus in-
cano. Mich.
— garganica ; f. minore, quæ Cera-
ſus Idæa. Pr. Alpin. Mich.

Cydonia ; fr. oblongo, lævi, dulci, edulique. T.
— — — lanuginoſo, minore,
non eduli. T.

Cytiſus ; hirſutus. I. B.
— — luteus, rotundi folius, ſili-
quis latis. Mich.
— ſpinoſus ; garganicus ; ſericeus, & vel-
ut argenteus ; ſiliquis latis. Mich.
— humilis ſubhirſutus, & ſubincan. fl. &
calyculis amplioribus. Mich.
— humilis ; ſiliquis latis. Mich.
— argenteus ; linifolius ; inſularum
Stœchadum T.

Colutea ; alpina ; glabra, minima. Mich.
— — hirſuta ; lutea, erecta. Mich.

Coronilla; alpina; minima; f. brevioribus, cordatis; ſiliquis craſſioribus, & quaſi alatis. Mich.

Dorycnium; luteum, majus. Barr.

Emerus. Cæſalp.

— minor. T.

Erinacea; Hiſpanica. T.

— Italica; fl. luteis. Micheli.

Frangula; rugoſiori, ampliori folio. T.

— montana; f. rotundo laciniato. C. H. Piſ.

— alpina; ſaxatilis; f. ſubrotundo, glauco, rupibus innaſcens; ex montibus petreis Apuanæ. Mich.

— ſupina, ſaxatilis; f. ſubrotundis, nigricantibus. Mich.

Fraxinus; humilior; f. altera Theophraſti; minori, & tenuiori f. C. B.

— f. rotundiori. C. B.

— Italica; fr. lato, breviore, acutiore. Mich.

— major; f. juglandis; fr. retuſo. Mich.

— — — breviore, & acuminato. Mich.

— minor; f. longiori, & anguſtiori, ad oras undulato. Mich.

Fraxi-

Fraxinus; f. tenuiori; fr. anguſtiſſimo. Mich.
— major; f. latiori, ex rotunditate acuminato; fr. breviore. Mich.
— major; f. latiori; fr. obtuſo, ac veluti cordato. Mich.
— f. ſubrotundo, ſubtus ſubrufa lanugine obducto; fr. anguſtiore, obtuſo. Mich.

Geniſta tinctoria; fruteſcens; f. incanis. C. B.
— Luſitanica; parvo fl. luteo. T.
— garganica; pumila; acutiſſimo f. Lini; viminibus incurvis. Mich.
— — hirſuta; f. hyperici, viminibus erectis, & longioribus. Mich.
— humilior; pannonica. T.
— florentina; anguſtifolia; lutea; f. nunc retuſis, nunc acutis. Mich.
— maritima; fruteſcens; linifolia; caule alato. T. C.
— radiata; f. ſtellaris. I. B.
— arborea; Cretica; ſempervirens. Zanon.

Geniſta - ſpartium; ſpinoſ. maj. primum fl. luteo. C. B.
— — — ſecundum fl. pallido. C. B.
— — — tertium; hirſutum. C. B.
— — — minus. C. B.
— — garganicum; pumilum; Lini folio, acutiſſimo. Mich.

Hedera, arborea, baccis duplo majoribus, viridaceis. H. Cath.

Ilex; f. oblongo, ſerrato. C. B. P.
— anguſto, non ſerrato. C. B. P.
— rotundiori, molli, modiceque ſinuato; f. Smilax Theophraſti. C. B. P.
— agrifolii. Bot. monſp.
— f. & fr. rotundiori. Mich.
— laurinis, amplioribus; glande longiori. Mich.
— oleæ, non ſerrato; fr. anguſtiore. Mich.
— utrinque lanato, monſpeliaca. B.
— ſerrato; longiori & anguſtiori. Mich.
— — fr. craſſiore. Mich.
— oblongo; fr. ſerotino. Mich.

Juni-

Juniperus; minor; alpina; ſ.montana, f.latiori, fr. longiore. C.B.P.
— major; bacca cærulea. C. B.
— — — rufeſcente. C. B.
— media; f. lyratis; baccis rubris. Mich.

Laurocerafus; fr. rotundo. Mich.

Laurus; f. anguſto, ad oras undulato; fr. rotundo. Mich.

Mespilus; apii f. minus laciniato; prægrandi fl. fr. oblongo. Mich.
— f. laurino; fr. minore turbinato ſine oſſiculis. Mich.

Morus; fr. nigro, minore; f. eleganter laciniatis. T.
— albo — — — Mich.
— nigro — — integris Mich.
— purpuraſcente — — —

Myrtus, Indica; f. rigeſcentibus, latis, ac recurvis, parum odoratis. Cat. hort. Piſan.

Nux juglans; fr. rotundo, magno, duro cortice, albis maculis variegato. Mich.
— major; longa; lævis; putamine aculeato. Mich.

Nux juglans; fr. tenero, fragili putamine. C.B.
— — fragili putamine, ſubrotundo. Mich.
— bifera. C. B.
— fr. ſeſſili, & friabili. Mich.
— major; cortice duro; ſemper evanido. Mich.
— — fr. pyramidato, duro. Mich.
— — cortice tumide marginaginato. Mich.
— media; fr. tuberculoſo, non eduli. Mich.
— — cortice obtuſo, & facile friabili. Mich.
— — ſine pediculis ramis alligato. Mich.
— ſylveſtris; fr. denſis loculamentis repleto. Mich.
— — — cordiformi; f. anguſtioribus. Mich.

Olearum omnes ſpecies: plurimas collegit.

Opulus; fl. ſimplici; foliis profunde diſſectis. Mich.

Pervinca; Italica; latifolia; ſubhirſuta; fl. magno, violaceo. Mich.

Phillyrea; f. anguſto, rigido, peracuto; Ilatrum Cæſalp.

Phil-

Phillyrea; f. pervincæ longiori. Mich.
Pinus; ſylveſtris. C. B. P.
— — montana, tertia. C. B.
— maritima, minor. C. B.
— conis erectis. T.
Punica; fr. majore, granis majoribus, amethyſtinis crispis repleto. T.
Quercus; f. muricatis, non lanuginoſis; Gallæ ſuperiori ſimilis. C. B.
— humilis; gallis binis, ternis, pluribus, ſimul junctis. C. B.
Rhamus; Catharticus; minor. C. B.
— — — folio longiori. T.
— III; fl. herbaceo; baccis nigris. C. B.
— ſiculus; pentaphyllos. Bocc.
— — — f. omnibus laciniatis. Mich.
Roſæ omnes, quas Micheli reperit: invenit multas.
Rubus; vulgaris, ſpinis carens. H. R. Par.
— Idæus; lævis. C. B.
— mont. rep. ſarmentis rotundis. Mich.
Ruſcus; latifol. pumil. repens; minor; fr. folio inſidente; Mich.

Ruſcus; f. anguſtiore ; fr. folio innaſcente, Mich.

— latifolius; fr. in medio foliorum extrapendente. Mich.

Salix ; mont. f. piſtachiæ ampliori, glabro, pulchro, & ample auriculato. Mich.

— eadem ; non auriculata. Mich.

— f. Tini, utrinque glabro, inferius ſubcinero, auriculato, & non auriculato. Mich.

— meſpili. Mich.

— lutea; ſed fragilis. Mich.

— f. ſerrato, longiſſimo, anguſtiſſimo, ſuperne ſplendente ; inferne cinereo, glabro ; vimine fragili. Mich.

Sapindus. T.

Sorbus; ſylveſtris, alpina; f. eleganter crenatis. Mich.

Subera omnia, recens reperta à Micheli.

Tamariſcus ; apula ; ſpicis habitioribus unciam longis. Mich.

Taxus ; florifera ; non fructifera. Micheli.

Thymelæa ; Italica ; Tartonraire Galloprovinciæ ſimilis ; ſed per omnia major. Micheli.

Thy-

Thymelæa; ſaxatilis; oleæ f. T.
— f. Chamelææ minoribus ſubhirſutis. C. B.
— — Lini. C. B.
— — Kali lanuginoſis ſalſis. C. B. P.
— argentea; Italica; oleæ f. T.
— tomentoſa; f. ſedi minoris. C. B. P.
— alpina; ſaxat. f. oleæ minori, glauco, & ſubhirſuto. Mich.
— — alpina; ſaxatilis; ſerotina; f. oleæ utrinque glabro, & virente; fl. albo. Mich.

Tilia; Bohemica; f. minoribus, glabris; fr. oblongo, utrimque acuminato, & minime coſtulato. Mich.
— Bohemica; f. partim planis, partim undulatis, & cucullatis. Mich.
— Sileſiaca; f. maximo, varie, & profunde ſerrato; fr. ſubrotundo, anguloſo, & lanuginoſo. Mich.

Tinus; f. rotundo. Mich.

Tragacantha; ægyptiaca; incana; ſiliquis longioribus, mucronatis. Mich.

Ulmus; f. latiſſimo, lævi. Mich.
— longiore, rhomboidali, lævi. Mich.

Ulmus; f. rotundiori, ſuperne ſcabro, inferne molli & lanuginoſo. Mich.
— Coryli parvo. Mich.
— parvo, lævi; minor. Mich.

Zizyphus. Dod.
— ſativa, fr. oblongo, corniculato. Mich.
— — — turbinato, & nonnihil corniculato. Micheli.
— — — medio, ſerotino, craſſiore, nonnihil coſtulato. Micheli.
— — rotundo. Mich.
— ſylveſtris. T.

En, ſuaviſſime mi Baſſande ſtirpes, quas induſtria Micheliana detexit in Italia, aut alibi, & quas vel Latium habet, vel hortus Piſanus: vides inde, quantus ille, qualisque ſit in hac noſtra arte Vir; mea quidem ſententia facile Princeps.

EPISTOLA

EPISTOLA XLVI.

Claro, Nobilique, Viro, D. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Nunquam datur ad Te ſcribere, quin officium me moneat, ut agam gratias pro acceptis beneficiis; neque deſiſtis ſane ita me tuis accumulare donis, ut absque verecundia ad hæc reſpicere haud liceat. Vincas ergo his pugnare Tibi imparem, en victrici do manus virtuti!

Vidi Catalogum ſtirpium, quas ex Auſtria nativas petit Micheli, ut firmet ſynonymis fidem: præclare id tentat, atque inſtituto animi generoſo, dignusque eſt, qui à Bonis juvetur; nihil quippe ambit Vir optimus, quam commoda artis promovere. Utinam poſſem meum facere! prece & pretio, conatus ſum. Nec queri de Eo fas eſt. Sed urget me, poſſidentem plurima, majorum fames. Ille poſſet parare mihi ſemina, quæ Tibi recitavit charta, quam miſi; nec refert, quæ mittat; amor omnium idem, ut vix

vix eligere præcipui quid queam, ſed omnia quæram. Ille, dudum eſt, à me ipſo tabulam accepit eandem, quam Tibi miſi, eadem occaſione varia, & lectiſſimarum plantarum ſemina illi obtuli, ſimulque honorarium pro iis, quæ mihi dederat prius. A Joſepho Monti Bononienſi non eſt quod ſperes, nihil ejus reſpectu aget Micheli: adhibui Comitem Marſigli, Joſephum Monti, Guilielmum Sherard, qui omnes rogaverunt Micheli, neque video illos hactenus ea in re quidquam obtinuiſſe. Si ergo quid efficies, id utique perficietur permutatione eorum, quæ a Te petit: comitem habet Gieronymo, qui & ſtirpes cognoſcit accurate, & illarum loca natalia.

De venenis difficile eſt vera diſſerere: quis eorum in vivis hominibus experimenta, niſi nefaria crudelitate, inſtituit? quis, niſi his obſervatis, præſentium effectus deteget? quanto teguntur aſtu lethiferæ artes, inter arcana Aulæ inſtrumenta ſemper repoſitæ? Tutus capitur tenui de menſa cibus, ex auro venenum bibitur. Aula exeat, qui vult eſſe tutus. Optimum crediderim, omnia ſymptomata

ptomata obſervare, iisque obviam ire per remedia idonea, acſi morbi eſſent ſingulares. Sed adverſus arſenicum, vel Cobalti fuliginem, quæ in deſcriptis à Te ſuſpicor latere, nihil eſt auxilii in arte, nec ſapor nec odor, monet imprudentes. Et ex plumbo quoque tabifica fiunt. Verbo dixerim, una ſalus ad hæc omnia eſt obſtare nulli, dulci ſaturari quiete, & ſumere humi jacentem cibos. Ad ſitim, diabeten, maraſmum, aqua hordei, mel, acetum, pro potu valent, eadem ad vomitum proſunt & ſpaſmos. Forte tentari hæc poſſent; potiſſimum, ſi ſubinde calcis vivæ infuſum filtratum aliquid potatur. Fit vero illud ℔ I. bene vivæ, recentis, nullo modo exſtinctæ, calcis dimittendo in aquæ optimæ vulgaris ℔ VIII., ubi ebulliit, decoquere ſpatio ½ horæ, per emporeticam filtrare, unciam unam bis in die, vacuo ventriculo potandum dare. Veneficus homo, fera peſſima, neminem magis dente petit horrido, quam illum, quem artes ſuas eludere videt.

Alumnus Tuus, poſtquam huc venit, compellavit me, dixitque, ſe Pariſiis verſatum, &

& excultum in iis, quæ ibidem addiſci queunt, juſſum a Te, ocyus Leydam peteret, paruiſſe ſe, atque venire me a Te ſalutatum; obtuli auxilii, & conſilii, quidquid adferre poſſem ad promovenda ejus vota. Bonus videtur, modeſte admodum veſtitus, in meis ſcholis privatis & publicis ſemper præſens, intentiſſimo ſemper animo; examinavi, reperi ingenio & doctrina Anatomica atque Chirurgica, ut Pariſiis parari poteſt inſtructum ſatis. Libros non habet, eget iis quam maxime. Sane Veſalii, Euſtachii, Borelli, Bellini, Malpighii, Fernelii, Riverii, Sydenhami, Foreſti, Sennerti, Hippocratis, Galeni, paucisque aliis carere nequit. Ego operam dabo, ut proſim. Scribas mihi, quæ facta velis, ſimul moneas, an impenſis Principis, an privatis Tuis, fruatur: ut ex animi Tui ſententia in his agam.

Folia Tiliæ cucullata quam ſum admiratus! Utinam fructus ex ea bene maturos poſſiderem. Intra paucas ſeptimanas ſciam, quid ſperandum ſit de ſatis, plantatisque arboribus, quando Te ocyus monebo. Vale! me toto Tuo utere! Leydæ 17 $\frac{27}{2}$ 27.

EPI-

EPISTOLA XLVII.

Amiciſſime mihi, & amatiſſime Baſſand,
Tibi hæc a Tuo
H. BOERHAAVE.

Nunquid evenit res, ut prædixeram! per Monti neutiquam obtinebis quid a Micheli. Hic vero Vir eſt artis herbariæ ut peritiſſimus, ita quoque diligentiæ infinitæ, ſimul pauperrimus. In obſervando accuratus, in diſtinguendo prudens, in enarrando fidelis, neque adeo temere diſtinguit, ſed recte comperta rerum diſcrimina adfert. Si Sereniſſimus Princeps Eugenius, ipſi fortunæ fuit Auctor, credo tua gratia Micheli plus faciet, quam ullo alio reſpectu. Cauſa, quæ ejus excurſus retardat, eſt ſollicita cura, quam edendo ſuo Libro impendit. Promiſit vero, ubi hac erit vacuus ſollicitudine, ſe daturum quærendis fructibus a me deſideratis. Quercuum, Ilicum, Suberum, ſpecies multas invenit, alibi haud deſcriptas, quarum bona quidem ſemina præprimis ab eo optarem idoneo tempore accipere. Curam habebo, ut

ut Jourdainus Tuus elementa botanica noſcat, atque inſtructus ſit ea ſupellectile libraria, qua ad hanc rem illi opus erit. Sperandum eſt, inter plantas, quas Princeps Tibi attulit, aliquid fore rari. Saxifragam minorem lychnidem non habeo. Ad Cambia pro Jordano poteris, ſi placet, mea ope uti, ut & ad omnia alia; ille mihi & ingenioſus ſatis & valde diligens videtur; pro cubiculo ſuo in annum debet florenos Batavos 66. pro cibo & potu qualibet ſeptimana circiter quinque cum dimidiato vel ſex. Dolens intelligo, arthritidis inſultu iterum te vexatum! ſolatur autem lenitas mitior: utinam integre à diro hoc malo tandem convaleſcas.

An reperis in Auſtria arbores quasdam, vel frutices, prætervifas Cluſio? Si contigerit, cauſam arbuſti mei commendatam habeas! Vale! O optime!

Leydæ 17$\frac{4}{4}$27.

EPISTOLA XLVIII.

Nobiliſſimo, Eruditiſſimo Viro, Medico inſigni J. B. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Accepi Cneorum Matthioli, dedique operam omni modo, ut prehendat; dolebam nihil literarum adjectum, multumque ſuſpicabar mali. At biduo poſt liberaſti me, miſſis literis una cum gratiſſimo ſeminum arboreorum munere, pro quibus magnas Tibi gratias! Utinam Alni ad frugem veniant! priores enim ſatæ nunquam prodierunt. Vaillantii opus curare conatus ſum ex officio amici, ideoque nec curis peperci neque ſumptibus, ut exiret amici mei proles comptior, quam unquam ex Typographia regia ullus liber prodiit. Id quippe de Vaillantii & Veſalii operibus vere dici poſſe putem. Qualem Tibi depinxeram prius, meminiſſe neceſſe eſt, talem re ipſa experiris Micheli, tot hominem tentavi modis, ut movere poſſe deſperem. Miſi nuperrime iterum Vaillan-

tii ad Illum opus, addidi aureos aliquot; Ille ne verbum hactenus, longe minus ſemina. Egone vero liberalis unquam erga Te, mi optime Baſſand? Totus ſum in ære Tuo, neque unquam potero nomen ſolvere. Niſi liberalitatem appelles impudentiam in accipiendo, quam fateor egregie me erga Te exercuiſſe. Morbus pectoris, quem me infeſtaſſe ſcripſeram, totus ſuperatus fuit victu ex puro lacte, atque equitatione quotidiana, ut nihil omnino fecerit reliqui. Sed autumnalis epidemicus, isque malignus ſatis, multisque fatalis, regionem noſtram afflixit, ut omnia ægrorum plena. Nunquam plures curandos habui, licet a praxi dudum me ſubduxerim; ſanatos vidi omnes, emetico, diluentibus, ſale polychreſto, radice contrayervæ, & opio, commode uſurpatis. Incidi tandem ipſe in malum ſed longe violentius, quam in aliis videram. Ita, ut ipſe, & preſentes actum de me putaremus. Sed aliter viſum Unico noſtro Domino, cui omnis gloria! Reſurgenti ſummum academiæ Decus, & Divinus Poëta, Petrus Burmannus hoc carmen ſcripſit.

Acer-

Acerbe doleo mea gratia Te ægrotaſſe, qui meo capite Tua libens pericula averterem! Gaudeo interim de inſtaurata valetudine, quam Deus incolumem diu ſervet!

Jordanus ſuo fungi officio ſedulo videtur, atque feliciter proficere. Quin & parcus apparet: ut ſperem, votis reſponſurum eſſe. Vale, mi optime, diuque feliciter age!

Leydæ $17\frac{7}{11}27$.

EPISTOLA XLIX.

Claro, Nobilique, Viro,

J. B. Baſſand, Amicorum optimo,

H. BOERHAAVE.

Sint Tibi, quæ ſperare fas eſt, fauſtiſſima omnia! mihi ſimul detur, gratias agere pro tot votis, amicitiæ cariſſimæ, & benevolentiæ efficaciſſimæ ſignis. Gratulor de ſanato Principe! at mirari ſatis nequeo juſtum atque tenacem propoſiti animum, quo

auſus ſis facere in perſona ſplendidiſſima, quæ non probantur aulæ medicis. Tuæ forte conſtantiæ, atque ſapientiæ unice debetur Sereniſſimi Principis ſalus. Cambium Jordano inſcriptum ita, ut jubes, tractabo. Diligens ille, ſatisque feliciter proficiens, redibit, opinor, votis Tuis reſpondens & favori Principis. Eſt hic obſtetriciæ artis felicissimus eventu Magiſter, quem curavi dudum præfici inſtruendis publicas per lectiones obſtetricibus, quod ſumma cum laude exſequitur. Improbi vero hi homines ſemper emungunt nummis, quos accipiunt, diſcipulos. Tentabo, velitne docere Jordanum, ſed rictus hiantes metuo Plutonis clamantis, querenda pecunia. Ego non inviſo magis a longo tempore ægros, niſi paucos amicos. Quare illi in Clinicis exercendo impar ſum; crediderim tamen doctrinam meam adeo facilem, ut intellecturus ſit, quam rectiſſime illa, quæ ego ſuper his ſentio.

Morbus hic autumnalis, maxime epidemicus, omnes fere invaſit, occidit quam plurimos. Poſt diuturnos æſtus, ſummasque ſicci-

ſiccitates. Anomala erat febris, vomitu aſſiduo, dolore capitis ſummo, phrenitide brevi lethalis, aut quieſcere viſa mox acriter recrudeſcens, cum inſigni tumore abdominis, vomitu, ſequente morte. Alii inde languerunt tota hyeme, luridi, pallidi, tumentes. Millenos curaveram, priusquam ipſe decumberem: neque enim alias plures ægros ſanare coactus fui; tantus erat laborantium numerus. Perſpexeram hinc mali genium, putabamque, me immunem fore; quippe qui tota æſtate non niſi puro lacte uſus eram, & equitatione, ad malum pectoris, quod hiſce feliciter ſuperatum fuerat. Sed decimo tertio Octobris invaſit me, preſſitque acrius, quam in aliis videram. Scilicet inter tot ægrotantes binos modo morbo hoc ſublatos obſervaveram, unum octuagenario majorem, alterum juvenem Ruſſum, quem jam amentem & convulſum reperiebam, quando advocatus primo videbam. Mihi ergo medicinam feci, ut aliis omnibus. Emeticum hauſi prima, altera die cremoris Tartari unciam, ſic & tertia die iterum, quarto bina clyſmata. Toto hoc tempore decocto ſim-

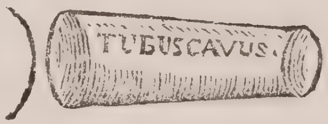
 plici

plici hordei cum multo ſambuci ſucco, & copioſo ſale polychreſto uſus. Hac cura repurgata habui viſcera prima, liberumque caput. Sed debilitas extrema urgebat usque fere ad Syncopen: tum large vinum Rhenanum cum citrei ſucco, ſaccharo, & pane toſto uſus; & decimo quarto die iterum ter purgatus, dein poſt languores convalui cortice peruviano inſtar The infuſo, interdiu ſumpto per aliquot dies; unde inſtauratus ſurrexi penitus, & videor mihi firmior quam ante. Quum languor a morbo me à munere cohiberet, compoſui tractatum de lue venerea, qui multum culpabitur à multis; ſed, credo, bonam & ſinceram doctrinam continet. Forte non diſplicebit Tibi, ubi videbis, in pingui ſolo ſe figere, hocque putrefacere, malignitatem hancce; atque hinc non curari, niſi oleum infectum ab ægri corpore ſeparetur. Sed lege, atque reſcribe, quid Te docuerit rerum uſus in hiſce. Accipies brevi ſcriptores de lue venerea Venetiis editos olim binis in folio voluminibus, hos hic excudendos denuo curavi, atque præfationem præfixi, quæ dicta habet. Eodem tempore hiſtoriam

ſtoriam miri morbi conſignavi, quem in Marchione de Sancto Albano tractavi, ſed hanc nondum evulgavi, ubi fecero, & his Te nugis feriam. Micheli miſit mihi ante ſex ſeptimanas eadem ſemina, quæ Principi Eugenio; atque in literis ſuis rogabat me, an non pro me ea peterentur; quum catalogum recepiſſet eundem illi, quem a me dudum acceperat. Nihil reſpondi ad hanc rem. Fac, hanc incluſam habeat. Gaudebit de plantis, quas Illi ſiccatas mittes; hocque ſaltem ſolatii habebit infortunatus, qui diligentiſſime hiſtoriam naturalem promovet in loco, ubi nunquam ullus meritis reſpondet favor. Arbores meas ſedulo curo, conſpicio lætus, ubique generoſiſſimi Baſſandi liberaliſſima munera cernens ſæpe non absque pudore.

Utor microſcopiis ex Sphæra oculo æquali factis: ut oculos, linguam, labia ægrorum examinem; ſcis ibi nuda vaſa oſtendere humores cute non velatos, ſed conſpicuos, præcipue in oculo, & palpebris. Hæ lentes optime tubo includuntur, ne opus ſit

nimis prope ad partes ægrotantium vultu accedere.

Oculus

Lens

Iisdem in vulneribus, ulceribus, puſtulis, &c. perſpiciendis adhibitis, multa didici, quæ proferre nimis longum foret, in primis cum ſponte pateſcant.

Clariſſimus Burmannus, inter Literatos hoc ſæculo Princeps, carmine amicum erga me animum publice teſtatus eſt; cujus exempla in eodem libro mittendo Tibi altera ſeptimana reperies. Vale! o optime!

Lugd. Batav. $17\frac{23}{1}28$.

EPISTOLA L.

Claro, Nobilique, Viro,
D. J. B. Baſſand,
H. BOERHAAVE.

Ingenuo ſuffuſus pudore has Tibi exaro: quod & debendi me reum agnoſcam, nec

nec videam tamen, qui nomen ſolvere poſſim! Patiaris, ô leniſſime, ut partes agam obæratorum, qui ſolvendo quum non ſint, tamen creditores longanimos nugis interim oblatis placare affectant. Sic & ego hæc ſemina Tibi, non in redhoſtimentum, ſed in pignus grati animi. Quid agitur horto Tuo? quibus ille nitet ſtirpibus? habesne aptum, hisque legendis & colendis, & deditum hortulanum? ſane putem multis jam diteſcere ſtirpibus, quas incomparabilis induſtria Cluſii prætervidit. Nunquid arbores quasdam reperiſti in fertiliſſima plantarum Auſtria, aliquosve frutices, necdum deſcriptos autoribus? ſi tale quid detexeris, quanto me honorabis dono, participem ſi feceris. Ego ex plantis, quas ad me miſiſti, & de ſatis ſeminibus, tantam ſpem concepi, ut putem pauca me deficere modo, quæ hacce in ſchedula audax notavi; ut ſi oportunitas adſpiraverit, priora benefacta novis cumules. Neſcio quid triſtis habeat Ledon alpinum, quoties a patria exul omni induſtria colitur; biennii ſpatio alui hic, florentem hoſpiti Sherardo oſtendi, vidi exſultantem raro ſpe-

ctaculo Venerandum Senem, ſenſi gaudio memet perfuſum de ſpecioſo arbuſti mei ornamento. Brevis tamen lætitia: emoritur, licet adaptaviſſem elatius ſolum, quod in colliculi exſurgebat altitudinem, atque undique cinxiſſem plantulis auſtriacis, inter quas læta degere videbatur. Oportet alia nactus alia tentem, ut fugitivam tandem plantam arboreto aſſeram. Chamæceraſus, fructu cæruleo ſingulari. C. B. P. Cluſ. Hiſt. 64. etiam apud nos interiit, quam Cluſius frequentem ad montes & vineta reperiri inquit. Ut & Chamæmeſpilus Geſneri. Careo & Gentianis, quæ apud Vos. Accipies, opinor, brevi opus de lue Venerea. Vidiſti toties varias per regiones infandum hoc malum, ſanaſti toties: quare obnixe rogatum Te velim, ſevere examines ea, quæ ego hic in præfatione commentatus ſum de indole, ſede propria, curatione quoque teterrimi morbi, eo inprimis animo, ut candide reſcribas mihi, ſi quid ibidem reperias, quod putes repugnare iis, quæ ipſe prudens obſervaſti. Scis enim generoſa pectora non lætari applauſu ignarorum, ſed quærere quam ſtudioſiſſime,

ſiſſime, unde proprios errores corrigant. Tu, ô ſuaviſſime, hoc mihi debes, namque potes. Addidi huic libro exempla quædam elegantiſſimi Carminis, quod in convaleſcentis amici gratiam cecinit feliciſſimus hodiernorum Poëta Petrus Burmannus. Notus ille Tibi erit, qui legiſti Verſus, quibus Sereniſſimo Eugenio Ovidium inſcripſit nuperrime: Certe hic loci omnes Muſarum Sacerdotes carmen illud maximis evehunt laudibus, quod ipſis videatur Heroïco plane Stylo Neſtoris & Achillis proprias virtutes, nunquam ab Homero uni tributas Heroï, Eugenio aſſeruiſſe uni, ut convenientes, unaque morantes in anima. Scisne Tu, an Celſiſſimo Principi opus placuerit ipſum? & quid de eo ſentiat? Relabor, en, ad vetera rurſum: Habesne idoneum apud Vos, ſed re anguſta, hominem, qui parvo ſtipendio quærere vellet ſtirpes veſtras inquilinas? forte poſſes alterum Micheli creare, quo jam Hetruſca Aula, ſed ingrata, ſuperbit, quique unus tot adjecit arti divitias. Cogita de hac re. Generoſiſſimus Princeps facile inveniet aptum, aut faciet; atque leve ſtipen-

pendium aſſignare poſſet in Aula, titulo Cæſarei Venatoris, vel Rhizotomi, vel Hortulani. Vide quamdiu tecum agam; ſed colloqui videor Tecum, dum ſcribo. Tu, ſi me amas, fac ſciam, quidnam grati hic Tibi efficere queam. Vale!

Leydæ 17$\frac{24}{2}$28.

EPISTOLA LI.

Viro Nobili, & Claro, J. B. Baſſand Medico,

H. BOERHAAVE.

Quod honorifice de me non modo apud alios, ſed coram Cæſare ipſo, volueris & Principibus Viris, tribuo amicitiæ illi, qua me dignaris quam benigniſſime, & in qua certe omnem excedis modum. Utinam haberem in conſultorum ſolatium aliquid ejus quod in me laudas! ſed nimis conſcius tenuitatis omne id, quod extollis Tuæ imputo benevolentiæ. Gratulor Tibi de ſervato Principe

cipe, & honorario! Gaudeo, Te ſuccurriſſe votis Micheli! quod vero ipſe tanti laboris cauſam præbui ſerio doleo! Utique fas erit Tibi ab eo jure petere, ut legat, mittatque ſinceros, maturos, ab inſectis immunes, fructus illarum imprimis arborum, quarum Catalogum exhibui; ea tamen lege, ut immerſione in aquam bonos prius exploraverit: id facile poteſt; ut & omnium umbelliferarum, quas Italia alit. Id facias pro me, oro, flagito! Librum de lue venerea expedivi ad Te 26. Februarii per eundem mercatorem, qui priores curavit; ſed pro vectigali nihil quidquam debes: hic ſolutum onus.

Ego Tibi nomen debeo nunquam ſolvendum, totus obæratus; nec rependi niſi nugas, ubi Tu animo regio effudiſti tot pro me impenſas, ut absque rubore & verecundia nec conſpicere, nec recordari queam: quare ſcias, levem mihi ſomnum quandoque adimi cogitanti, quot, & quanta Tibi debeam. Microſcopia paranda curabo optima, idonea mittam.

In libro Domini van Deventer plus boni in arte obſtetricia, quam in omnibus aliis auctori-

ctoribus ſimul. Id Eques Hamilton clarus aulæ Britannicæ elogiis, Ipſe ante quindecim annos mihi faſſus eſt. Unde belgicum ſcriptum ingens hic artifex propria manu anglice vertit in uſum ſuæ gentis. Res hæc eſt. Matrix Corpus mobile, in pelvi, vel abdomine, fœtu gravida, ſæpe ſitum mutat naturalem: ut os ejus aperturam ſuam antrorſum, retrorſum, vel ad alterutrum latus deflectat. Tunc fœtus educi naturaliter non poteſt, ut ſponte capis. Hanc reperit cauſam omnium creberrimam mali partus; Hanc ſuſpicari vel corrigere nemo unquam docuit. Ille abſolutiſſime perfecit. Non video, Jordanum artem à quocunque demum artifice doceri poſſe: opus eſt cœcum, ipſi magiſtri rei fundum haud intelligunt, male docent, nummis diſcipulos emungunt. Si legerit Mauricæum & van Deventer, plus ſciet aliis, ſi pauperes fœminas primo apud vos juverit, ſatis inclareſcet. Faciam, quod potero, ut inſtructus redeat: diligens ſatis, & intelligens eſt, placebit Mæcenati Illuſtriſſimo ſuo. Vale o ſuaviſſime, ſemperque beato me mandatis Tuis, quæ cæteris fortunis præfero! Leydæ 17$\frac{8}{3}$28.

EPI-

EPISTOLA LII.

Claro, Nobilique, Viro, D. J. B. Baſſand, Medico eximio,

H. BOERHAAVE.

Effeci, ut inſignis Artifex obſtetricandi Dionyſius Jordanum in diſciplinam acceperit, perficiendum ſuſceperit, pro qua re Illi promiſi centum & triginta florenos Batavos. Intelliget vero quidquid ad hanc ſcientiam pertinet. Curabis nummos.

Juvenem hic trivialibus committere peregrinum non caret magnis difficultatibus; neque crediderim infra quingentos quotannis florenos conſtiturum: quia victus apud Rectorem, minerval, libri, ſuppellex, magno ſatis conſtant.

Microſcopia die heſterno hinc Viennam deferenda ad Te curavi per eundem hominem, à quo Te auctores de Lue Venerea accepiſſe ſpero.

Emerſere aliquot Larices Tyrolenſes, foliis de una theca ſingulis, binis, ternis, quaternis,

ternis, quinis: curabo omni modo, ut retinere queam daturus operam, nec opus crediderim novis. Nihil magis miror, quam de omnibus Alnis alpinis Auſtriacis miſſis, ne unam quidem vivere ſuperſtitem, neque de tot ſeminibus ſatis nec ullam prodiiſſe.

Utinam in itinere ſuſcipiendo occurrant ſtirpes arboreæ novæ! Dulce eſt videre tot diverſas uno in horto arbores, ut vel jam apud me coluntur. Sed quo plures poſſidentur, eo cupiuntur plures. Ilices, maxime vero quibus cortex ſuber dat, necdum habeo, facile tamen ex glandibus bonis ſeminandas; ſi ergo *ſuber* invenies, quæſo, memor eſto; Tum Tiliæ cucullato folio, & alius Tiliæ Bohemicæ folio maximo; — Cotonaſtri Geſneri, Anonymi flore coluteæ, quæ interierunt. Vale mi optime!

Leydæ 17$\frac{25}{5}$28.

INDEX

quarundam plantarum præcedenti Epiſtolæ adjunctus.

Chamæceraſus, Cluſ. Hiſt. 64.
Chamægeniſta, I. Cluſ. Hiſt. 103.

Chamæ-

Chamæmeſpilus Geſneri. Cotonaſter Geſneri. Cluſ.

Cneoron Matthioli.

Geniſta radiata. J. B.

Juniperus, alpina. Cluſ. Hiſt. 38.

Ledon, alpinum. Cluſ. Hiſt. 81.

Ledi alpini genus alterum. Cluſ. Hiſt. 82.

Larix Tyrolenſis, foliis binis, ternis, quaternis, ex una theca.

Pinaſter; III; Auſtriacus. Cluſ. Hiſt. 31. 32.
Qui Pinaſter; tenuifolius; pilo purpuraſcente. Cluſ. Pannon.

Tilia; Bohemica; foliis cucullatis.

Tataria; Hungarica. Cluſ.

Saxifragia; Pannonica. Cluſ.

Selinum; montanum; pumilum. Cluſ. Hiſt.

Spina infectoria; pumila. Cluſ. I. & II. hiſt. III.
Gentianæ Species.

Meliſſa pyrenaica caule brevi; plantaginis folio. T.

EPISTOLA LIII.

Medico Sapienti, Amico cariſſimo,

D. J. B. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Accepi literas, ſemina, & cambium; pro prioribus gratias, curabo ultimum ita, ut juſſiſti. Jordanus ſumma cum diligentia ſua ſtudia excolit, feliciterque proficit in his, omnia ſane, quæ obſtetricia ſpectant, jam fere abſolvit; botanica quoque ſatis bene intelligit; quare credo, illum Septembris initio redire poſſe peritum rerum ſuarum, gratum ſuo Principi. Scribis, Te meo in ære eſſe; ego vero nulli mortalium plus, quam Tibi uni, debeo; neque unquam absque maxima verecundia Tui memor ſum. Da itaque obſecranti oportunitatem, ut nomen meum ſolvam; nec pete à me, quid mihi debeas; dic potius, quomodo erga Te obæratione mea ſolvere me poſſim.

Spero, Micheli ſtaturum promiſſis! ſed multa non exſpecto: Princeps ejus miſero homi-

homini vix panem ſufficit; periti vero Botanici ibidem invidia magis, quam cura erga eum, aguntur: hinc non valet, quæ vellet. Ea bonorum ſors, dum in pueros, ſcorta, adulatores, profunduntur principum largitiones. Nobis ſuave eſt res ſpeculari in horto, Tuique benefacta recenſere; ſi tamen, quod ſedulo vitabo, Principibus uterer familiariter, incitarem hos ad ſcientiam hiſtoriæ naturalis promovendam, ut bonus Cluſius Maximilianum, Alexandrum Ariſtoteles. Tu, mi optime, vale, & utere agrimonia, betonica, meliſſa, infuſis ad inſtaurandos articulos debiles! Scribe autem mihi ſæpe! Optimus Sherardus, animæ dimidium meæ maraſmo ſenili extabeſcit, quem amiſſum vivus lugebo.

Leydæ 17$\frac{18}{6}$28.

EPISTOLA LIV.

Viro Claro & Nobili Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Accepi foſſilia, quæ ad me curaſti per Chirurgum. Elegantia ſunt. Pro iis gratias ago ſummas!

Medicus ille Aquisgranenſis, ex nugis fecit ſeria. Sic ſolent. Stipites Paragoay quondam ſummo in uſu, dum maceratis in aqua potus fiebat, qui leniter expurgabat vomitu ventriculum. Sed dudum eſt, quod tam raro uſurpentur, ut olim frequentiſſime.

Folia Acmellæ ex Ceylon advehuntur, ubi naſcuntur. Herba eſt proxime referenda ad Bidentem Cæſalpini vel Tournefortii. Laudatur à virtute Lithontriptica. Uſurpantur folia inſtar The, uſu, & doſi. Longe minus virtutis habent, quam jactatur.

Radix Nin-Zeng Chinenſium, vel Ginzeng, vel Niſi Japonenſium, eſt jam ultimum, quod præbetur divitibus ad cardiacas, anthyſte-

hyſtericas, antepilepticas affectiones; Tanti ſit in Aſia, China, Japonia, Tartaria, ut vitam longam, fœcundam, ſanam, utentibus promittant. Exploravi in variis. Quid habet res? Vanam jactantiam, præterea nihil. Videtur mihi odor, ſapor, natura, virtus, exquiſite referre radices fœniculi vulgaris. Pro uncia una veræ radicis ſolvuntur floreni 25. vel 30. Batavæ monetæ. Principibus datur drachma ſemis infuſa aquæ, vino, vel ſimili liquori, vacuo ventriculo. Placet pretium. Magis illa juvant, quæ emuntur pluris, & divites ita inanes dimittuntur.

Radix Mongi, eſt remedium nobile revera, ſed rariſſimum. Naſcitur in Ceylon. Venenatos morſus animalium curat ad miraculum usque, vi ſua penetrante valida.

Faba Ignatii ſpecies veneni eſt amariſſimi proxime accedens ad Nucem Vomicam: Jeſuitæ nomen dedere à ſuo Heroë. Vendebatur olim caro hic pretio, nunc vili. Arcana revelata vileſcunt. Centaurium minus, tutius, atque in eosdem uſus longe efficacius.

Pareira Brava, eſt radix Bryoniæ ex America; parum efficit, multum laudatur. Cur? rara eſt, & commendatur à Medicis nugacibus, qui arte vacui, ſemper quærunt quid, quo dato ultimum feciſſe, nihilque omiſiſſe, videantur; ſed ſcis ſic in Aulis ſemper obtinere: loquendum cum vulgo, cum ſapientibus ſentiendum. Nunquam ſum difficilis, quin talia adhibeantur, modo non noceant. Ego puto

Pro radice Ninzin radicem fœniculi,
pro Paragoay Ypecacuanham.
pro Acmella, Agrimoniam & Betonicam.
pro Mongi Rutam.
pro Faba Ignatii, Centaurium minus.
pro Parera Brava, radicem Ariſtolochiæ commode ſubſtitui poſſe.

Curabo, ut ocyus optima omnium ſpecimina habeas, ut, ſi cogeris, uti queas, & venditare pro horribilibus artis ſecretis. Vale!

Lugd. Batav. 17$\frac{24}{6}$28.

EPISTO-

EPISTOLA LV.

Claro, Nobilique, Viro,
J. Baptiſtæ Baſſand,
H. BOERHAAVE.

Tuas una cum Michelianis accepi & ſemina. Ilicem nec habeo, nec vidi alias, cujus floridum dediſti ramulum: quare obſecro, cures ejus ſemina matura legenda, ut & omnium aliarum tam Ilicum, quam Suberum, ſpecies, quas ibi reperies. Si vero Cypreſſi cujuscunque matura ſemina & bona mittere queas lecta in regionibus Stiriacis, quam maxime gauderem: quia vellem ex iis ingentem conſerere ſepem ſempervirentem, quæ autem hic naſcuntur, non matureſcunt ſemina; inprimis quidem Cypreſſi ramis expanſis deſidero rite maturos fructus, ut & Cerri fructu majore. Orobus, quem Tibi ſuppeditavit Rhizotomus Tuus, eſt Niſſolia Tournefortii, ſive Lathyrus dicta Niſſolio. Vid. Ind. ad hunc titulum. Chamægeniſta II. Cluſii, genuina videtur. Micheli pergit promittere. Utinam præſtet!

 Uni-

Unicus ſane eſt, qui, ſi velit, poſſit. Tu priusquam mittas nova, pete ab Eo Tua, promittens mittere cætera, poſteaquam ab Eo acceperis deſiderata Tibi. Genius aliter Cæſalpinorum in eo, qui Tranſalpinos parum curant. De notis, quas ſcribit in ſtirpium, quas illi donaſti, nomina, nihil habeo, quod dicam. Eſt Piſæ Collegium Botanicorum, qui examinant, quidquid eo mittitur, ab hiſce crediderim profecta, quæ ad me dediſti, judicant ex ſpeciminibus ſiccis. Opponere Te horum ſententiæ caveas: irritantur facile. Gratus agnoſcas horum laudata decreta, quæ ſæpe ſatis ficta ſunt, neque enim aliud quid agunt in otio molli viventes.

Jordanus ſe dat egregium in Botanicis, Chirurgicis, medicis, obſtetriciis; habebis ſingularem certe artificem, qui ſedulo didicit, profecit feliciſſime. Redibit circa Septembris initia idoneus Principi ſuo Alumnus. Vale arbuſti mei memor!

Leydæ 17$\frac{17}{6}$28.

EPISTOLA

EPISTOLA LVI.

Claro, Nobilique Viro,
J. B. Baſſand,
H. BOERHAAVE.

Accipio vel hoc momento literas cum ſeminibus gratis ad me altera jam vice datis; pro quibus ſummas iterum gratias! Quid vero nitidius Alno pumila Schekelenſi videri poteſt? quid gratius mihi quam videre Alni rot. glutinoſæ viridis folia? ut & Fagi nigrioris? Utinam recte matura ſemina illarum darentur? Herbipoli elapſo anno à Clariſſimo Beeringer acceperam ſemina Fagi nigerrimæ revera colore, ſed ſata non prodiere. Princeps vero Haſſiæ, ſi recte memini, horto Amſtelædamenſi donavit, quam obſtupeſcens vidi, Fagum atramento pugnantem nigritudine; quæ itaque aliæ ſunt ab hac Tua. Suberum, Ilicum, Cypreſſorum, bona ſemina forte & ibi reperies.

Magno animo, fortique aggreſſus victum ex lacte, eo felix ſis opto! Si ſuſtinere poteris,

 eris,

eris, recte erit. Nihil equidem mali inde praeſagio, ni forte nimis inde pingueſcas jam olim, ſi recordor, obeſulus: quare crediderim pro potu, praeter victum lacteum, hydrogala ex binis aquae ad lactis unam propinandum, maxime urgente ſiti; & quarta decima die ex manna purgans mane, veſperi eo die diacodiatum hauriendum; corpusque interea equitatione roborandum quotidie, poſt peractam digeſtionem, ante coenam & prandium. Vale! & ſcribe, oro Te, qui cedat hic vivendi modus.

Leydae 17$\frac{19}{7}$28.

EPISTOLA LVII.

Viro Claro, & Nobili,

Joanni Baptiſtae Baſſand,

H. BOERHAAVE.

En reddo Tibi, quem curae meae, atque diſciplinae commendatum voluiſti Jordanum: in eo perficiendo, quod potui, egi; neque

neque illi diligentia defuit, nec vero felicitas, ut id diſceret fideliter, quod mea tenuitas docere potuit. Utique omnia bona de eo prævidere fas eſt; quare ſpero illum reſponſurum generoſo propoſito, quo fortunam illi parare ſtuduiſti. Ipſe explores, ut per Temet cognoſcas, quem Tibi laudo.

Qui vales? prodeſtne Tibi & fertur victus ex lacte? Utinam liberum præſtet à doloribus! faciatque, Tibi vivere ut poſſis! Ego recte valeo, nec deſidia, nec luxus, corrumpit ſemper laborioſum. Quo ſtatu arbuſtum meum ſit, utque ſuperbiat Tuis muneribus, ex ore reducis amici Tui addiſces. Illa mea dulcis inſania, quam amici ut foveant, moleſtus urgeo. O ſi Micheli Tibi daret, & mihi, quæ poteſt! nemo ſane tali aptior negotio vivit, quem ſi fata tollunt, nunquam invenient parem; habet votorum ſummam meorum in illo catalogo, quem ut mittere auderem Tibi, Tua effecit bonitas. Arborum & fruticum in Auſtria & Bohemia fructus, auſpiciis Tuis lecta Jordanus ait ſe velle legere, & poterit quam optime, quoniam ſyſtema Botanicum pulcherrime

rime intelligit, inque dignoſcendis ſtirpibus ſatis verſatus. Spero, induſtria hujus virii detectum iri multas ubique ſtirpes, quæ latent hactenus. Amiſit hiſce diebus orbis Literatus maximum ornamentum Guilielmum Sherardum, in quo ſapientia vera, & ſolidæ mentis inconcuſſa virtus, templum ſuum erexerant; ego jacturam feci amici, cujus ſanctam colet memoriam mens mea grata, quamdiu conſtabit illi illibata ſanitas. Deo quod placuit, nobis haud diſpliceat! aliter durus eſſet caſus mihi, quem nec patientia faceret leviorem. Tu, ô amiciſſime, vive, vale, & feliciter age!

Leydæ 17$\frac{1}{9}$28.

Catalogus præcedenti Epiſtolæ adjunctus.

Deſiderata ſemina bona.

Quercus; calice echinato; glande majore. C. B. P.

Fagus; folio nigerrimo; germanica.

Tilia; Bohemica; foliis minoribus, glabris; fructu oblongo, utrimque acuminato, minime coſtulato. Mich.

Tilia

Tilia; Sileſiaca; folio maximo, varie, & profunde ſerrato; fr. ſubrotundo, anguloſo, & lanuginoſo. Mich.

Tilia foliis cucullatis.

Tilia; Bohemica, foliis partim planis, partim undulatis & cucullatis. Mich.

Cotonaſter, forte Geſneri. Cluſ. Hiſt. 63.

Alnus; folio incano. C. B. P.

Alnus; alpina; minor. C. B. P.

Alnus; alpina; major. C. B. P.

Alnus; altera. Cluſ. Hiſt.

Cornus; pumila. Cluſ.

Cytiſi ſecundæ ſpecies altera, valde hirſuta. Cluſ. Pann.

Cytiſus; Auſtriacus; ſive ſeptimus. Cluſ.

Cytiſi ſeptimi ſpecies altera. Cluſ.

Larix; Bohemica; foliis longiſſimis.

Cneorum Matth. flore albo & purpureo.

Fraxinus duriſſima inſtar lapidis. Steinäſchen. Miſſæ erant mortuæ.

EPISTOLA

EPISTOLA LVIII.

Viro Eruditiſſimo, Peritiſſimo Medico,
Joanni Baptiſtæ Baſſand,
H. BOERHAAVE.

Videtur mihi, conſiderato morbo, quod uſu vitæ liberioris, ex nocturnis fatigationibus, vigiliis, æſtu, frigore, victu opimo, vinis generoſis, ſpiritibus vini, denique immoderata doſi ſalis volatilis, omnes humores acres, nervi vero debito ſicciores, evaſerint: utraque tandem de cauſa concurrente, atque accedente animi perturbatione magna, incenſum eſſe morbum, qui jam fere irradicatus, & veluti naturalis factus, quam maxima minitatur nervis mala, difficillimus curatu; malo huic, magno ſatis, funeſto acceſſit augurio uteri, per acerrimum ſanguinem aggeſtum in graviditate inflammatio, vaſorum corruptio, ſanguinis jactura. Acerrima rurſum exhibita ex vino Toccavienſe, ſpiritu ſalis, ſucco millepedum, auro fulminante (quod veneni fere vi agit, ut lapis infernalis auri,) effecere, ut

cre-

credam, invalidum evaſiſſe corpus ad conficiendum ex victu ſanguinem, ſed ingeſta ſponte corrumpi in corpore in ichoras ſemiputridos, deficere vitæ vires, repleri crudis corpus, nec ſpem ſupereſſe, ut viſcera inſtaurari queant. Hæc ego, nec alia, de aitiologia, diagnoſi, prognoſi.

Vides, ô amiciſſime, quam periculoſæ plenum aleæ opus æſtimem, curationem ægræ ita aggredi, ut in ſanationem eat; dumque acerrima cum cura rem revolvo, vix reperio firmi quid, ſuadere ut poſſim: omne, quod ope humana tentari queat, in hiſce ponerem.

1. In ſublimi ædium parte, vulturno expoſita, inter lignea tabulata, manſionem conſulerem.

2. Lectum, ſtragula, lodices, veſtes, ſemper ſicciſſima & calidiſſima curarem apponenda corpori, quoties ſe veſtibus induet, vel cubitum ibit.

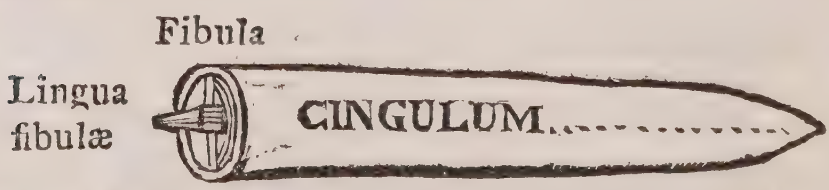
3. Aër ſemper ſiccus, modice tepens, in conclavi ſuſtineatur; ſubinde incenſu Benzoini, Maſtiches, Olibani, Succini, paulo agilior redditus.

4. Po-

4. Potus eſto ex quatuor aquæ, una optimi moſellani, partibus, quibus pauxillum ſucci aurantiorum Ulyſſiponenſium (pommes de Sina) permiſtum ſit; addito ſacchari vel Syrupi violacei, tantillo: ſed de hoc potu bibat parum ſimul, nec niſi ut ſitim leniat. Aqua foret optima Pouhontiana Spadana, vel Swalbacena, aut ſi ſimilem virtute habes in vicinia, quæ vino miſcenda.

5. Cibus vero ex meraco carnium jure, vel aſſis carnibus, piſcibusque fluviatilibus, imprimis eſto; tum hordeum, avena, milium, oryza ad ſpiſſationem denſam cocta. Condimenta ex ſinapi, raphano ruſticano, ſimilibusque peti poterunt.

6. Si aqua copioſa certiſſime ſcitur in cavo abdomine, quod pondus ad ſtateram fidiſſime docet, ſique cætera haud repugnent, paracenteſis tentari poterit ope inſtrumenti triquetri hoc modo:

fiant ex forti linteo, vel ex corio, aliquot cingula lata per fibulam ductilia, & adſtringenda,

genda, pro lubitu. His cingendum totum corpus abdominis à coſtis inſimis, usque ad hypogaſtria & pubem, fiat paracenteſis, conſtricto prius per hæc cingula abdomine; pro copia expreſſæ aquæ aſſiduo inter effluendum adducantur per ſuas fibulas cingula, quo ita vaſa, & viſcera, abdominalia tantum perpetuo conſtringantur adductis cingulis, ut educta aqua æque comprimantur, quam ab aqua ante eductionem; ſic tuto, vice una exhaurire fas eſt omnem aquam, neque opus ſævitiem vulnerum toties repetere: ut liquido intelligis. Paracenteſi peracta conſtrictio abdominis continuanda, donec ſenſim ſecure paululum remitti patitur, & ſenſim ſolvi poteſt.

7. Laudabo maxime veterum Aegyptiorum methodum ad eliciendas aquas absque corporis perturbatione, ſcilicet, ut ad utraque crura bina vel terna epispaſtica de cantharidibus applicentur, cuticulam aperiant, teneantur diu aperta, ut aqua libere exſtillare queat; unde illæſo ſanguine & viſceribus natura ſe ab aqua liberat; quum purgantia nec certo agant id, & omnes actiones quam

maxime lædant. Si loco cantharidum, cauſtico potentiali dicto, vel & actuali, ulcera inuris cruribus, tanto melius: quoniam magis ſtillant. Has methodos optimas commendo.

8. Pro medicamentis, hoc caſu, acidula balſamica antiſeptica laudo: itaque deglutiat omni hora 7, 8, 9, 10, 11, antemeridiana pilulas III A, ſuperbibens unciam potionis B, idque in ſpatium menſis.

9. Vectione, frictione, motu, corpus exercendum, quo plus, eo rectius.

A.

℞. Ammoniac. gumm. drachm. I.
Bulb. recent. ari. drach. I*ſs*.
Opopanac.
Terebinthinæ. aa drach. *ſs*.
Mfpil. gran. III.

B.

℞. Aq. ſtillat. baccar. Junip. cohobatæ ℔ II.
Rob. baccar. Juniperi Unc. VI.
Sp. Juniperi cohobati Unc. IV.
— Nitri dulcis. Unc. I.
Sal. polychreſti Unc. I.
M.

Vale, mi optime, meque Tuo utere, fruere!
Leydæ 17$\frac{17}{9}$28.

EPISTO-

EPISTOLA LIX.

Claro, Nobilique Viro,

J. B. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Tanta Tuorum erga me benefactorum eſt magnitudo, ut ne animo quidem illa amplecti queam: ſilebo igitur ad hæc, quum nec verbis agere gratias queam, nec referre valeam re. In villa mea, cujus conditionem Jordanus narraverit Tibi, ubique creſcunt amoris Tui in me, & beneficentiæ, pignora, quæ laboribus laſſus quotidie contemplans Tecum confabulari videor mihi, munera hæc Tua iis, qui ad me inviſunt, gratus deprædico. Vivito felix, Amicorum optime, dumque ſuperſtites Deo paremus, me Tuo utere, ubicunque placebo. Arbor, cujus Clypeo ſimilia ſemina de Stiria miſiſti, eſt Paliurus veterum, ſive Spina Chriſti, unde nexam capiti coronam inſultantes impoſuiſſe creduntur Judæi & Romani. Baccatum monoſtelechyn fruticulum haud ita certo ex ſpecimine miſſo dignoſco; videtur

tur Caſia poëtica Lobelii. Planta miſſa pro Saxifraga, de qua quæris, eſt Oreoſelinum majus Tournef. ſed elegantius per argutas foliorum pinnulas. Cæteras Saxifragiæ ſpecies, ubi prodierint, examinabo, atque reſcribam, ſi quid cognovero. Si aliquot extremos ramulos, calamum ſcriptorium craſſos, ſemidigitum longos, recens abſciſſos, ad infimam abſciſſionis plagam pici & ceræ ãa permiſtis & non plusquam tepidis immerſos, ſuperiori gemma prorſus illæſa, de Tilia cucullata miſeris; haud dubito, quin inoculatione, vel inſitione, arborem citius habere queam. Pars A. B. C. immergitur tepefacto leniſſime miſto; ut vulnus A. B. C. ſit obductum. Gemma D. debet eſſe illæſa, tunc transmitti poſſunt tuto.

Avidiſſime ardeo ſcire, quid Micheli agat? an quid miſerit? Dolendum eſt, nullis argumentis hominem moveri, cui tantum otii ſupereſt, tantaque in re herbaria facultas.

Jor-

Jordanum experieris quam verſatiſſimum in arte ſua; utinam generoſo reſpondeat voto Tuo.

Sed, heus Tu, quid audio? an filiam habes? ſane neſcivi. Si ita ſit, faxit Deus inde quod ſperari poſſit videas! Vale! mi Cariſſime Baſſandi.

Leydæ $17\frac{5}{11}28$.

EPISTOLA LX.

Claro, Nobilique Viro,

D. Joanni Baptiſtæ Baſſand,

H. BOERHAAVE.

Literas XXVII. Octobris ad me datas una cum cambio accepi; perſolvi ilico, quod debebatur, Cheirographa recepi; Ciſtam cum libris expedivi Noribergam ad D. Jeremiam Hoffmann mercatorem, ad Te ut dirigat porro Viennam, vectigal usque ad Noribergam ipſe hic dedi. Addidi opera omnia D. van Deventer ſic ut ipſe edidit, & exem-

exemplum Pinacis Bauhiniani una cum prodromo: hæc, quæſo, accipias ex ciſta Tibi deſtinata. Si quid aliud præſtare potero Tibi, fac ſciam, curabo ſedulo; & gaudebo. Vale cum Tuis!

Leydæ $17\frac{3}{12}28$.

Diſtuli has mittere, donec mercator feciſſet me certum de ciſtella jam dimiſſa. Poſt accepi Tuas datas 22. Decembris, ex quibus intelligo ſurculos Tiliæ cucullatæ miſſos, hos vero urente gelu perditos fore metuo. Tibi interim ſummas grates. Vale! $17\frac{15}{1}29$.

EPISTOLA LXI.

Amiciſſimo ſuo Baſſandio,

H. BOERHAAVE.

Quum illuſtris hic Comes, qui ſapientia & virtute inclytus, Viennam petens, offerret, mitto Tibi has, ſalutandi gratia; utque ſimul amicorum officiorum oblationem integrem. Botanices, & Chemiæ, profeſ-

ſionem

ſionem, una cum ſtipendiis, quæ mihi tribuebant, poſui ſponte. Ea oportunitate hunc habui ſermonem, in quo agnovi publice, quid in re herbaria benefactorum largitoribus deberem. Principem, at debitum hercle, locum ibi obtinuiſti. Nihil me in hac oratione acrius incendit, quam ubi abſentem alloquebar: id & Auditores animadvertiſſe ajunt. Sed, o optime Amicorum, haud inveniebam aliam occaſionem teſtandi gratum animum. Si quid in umbelliferis, arboribus, fruticibusque, pulſatillis, cacaliis, aut raphaniſtris inveneris, ſemina deſiderabo. Tilia cucullata non prehendit, hyemem paſſa. Cotonaſtrum forte Geſneri nondum habeo. Vale, o amatiſſime, diu felix, meque ex aſſe Tuum amare pergito.

Leydæ 17$\frac{24}{6}$29.

Quid Jordanus molitur? Salutatum à me quam officioſiſſime velis.

EPISTOLA LXII.

Viro Claro, & Nobili, Amico optimo,
J. B. Baſſand,

H. BOERHAAVE.

O factum bene, beaſti me, metuebam, ne quid mali paſſus eſſes! neque auſus fui ſcribere, dum omnia tuta timeo. Quam ſerio gaudeo, recte Te valere, podagra fere immunem; neque expuliſſe ſalutarem tertianam: quæ ſibi commiſſa, & rite gubernata, ſaluberrima habetur adverſus podagrica, & hypochondriaca, medicina. O ſi memores forent mortales antiquiſſimi obſervati, febres molimina naturæ humanæ, quibus ſemet expediat ab hoſpitante intus malo, nunquam ſupprimendas igitur, ſed moderandas tantum ſapienti directione in uſus à natura affectatos. Gratus accepi munera, quibus me honoras, herbaria. Poſui publice nuper munus Botanicum & Chemicum, feſſus laboribus; medicum retinui hactenus. Ea occaſione publicum habui in academia ſer-

ſermonem, ubi gratias Tibi debitas perſolvi ſolenniter de ſuggeſtu academico. Quum deinde, ante ſex ſeptimanas, hinc, ubi ſtudiis operam gnaviter dedit, Viennam iret Comes Hiſpanus, recepit literas, & exempla Orationis illius Tibi a me data. Hortus meus, Baſſandianis ſuperbus muneribus, hoſpitibus oſtentat Tuam liberalitatem: Tilia; Bohemica; folio ampliſſimo. Tilia; Bohemica; folio cucullato. Cotonaſter forte Geſneri. Cerrus; glande echinata, majore. Suberum omnes ſpecies me deſtituunt. Quia, quæ Tu miſiſti, non ſuccrevere, nec quæ à Michelio bene accepta dederas mihi. Cætera autem, quæ Michelius miſerat, ſemina ſatis bene prodierunt. Vale, ô ſuaviſſime Baſſande, & me, toto Tuo, utere.

Leydæ $17\frac{26}{8}29$.

EPISTOLA LXIII. *

Amico amatiſſimo
Joan. Bapt. Baſſando,
H. BOERHAAVE.

Vivis ergo, & recte vales! gaudeo hercle, Tibique, mihique ea de re gratulor! Utinam hanc proſperitatem diu integram Deus præſtet! Neſcivi ubinam terrarum in angulo lateres, ſed in celebritate verſari Te, lætus accepi ab egregio Marcio. Sane non reſpondiſti amicitiæ noſtræ, qui tanta in ſollicitudine tamdiu angi amicum paſſus, a diſceſſu Vienna nihil quidpiam ſcripſiſti. Facias, oro Te, ſciam, quid agas? quæ Tibi vivendi conditio? qui valeas? an uxori bene ſit? & caræ filiæ? nos recte valemus. Speraveram otium poſt reſignata munera. At quanta ſpe excidi! Fuit laboris mutatio: tot undique ingratis obruor literis; ſed a Te, ſolæ gratæ futuræ, nullæ. Amiſi

* Nota. Epiſtolæ 63, 64 & 65. carent inſcriptione, quia Baſſandus itinerabatur cum Magno Etruriæ Duce.

Amiſi ſummum cariſſimumque, meum Ruyſchium, cujus imis, reconditam pectoris receſſibus imaginem ſervo. Reliquit integrum Muſeum anatomicum, & rerum naturalium, omni pretio majus. Venale cum jam ſit, utinam emptorem inveniret Principem quendam! nunquam tale fuit, erit nunquam. Rex Poloniæ videbatur de ea re cogitare, ſed abſtitit poſtea; quia alia quædam redemerat. Jordanus nuper Mediolano me conſuluit pro Principe Liechtenſteinio. Reſcripſi. Speraveram, illum mihi ſeminum quid miſſurum fuiſſe de arboribus, fruticibus, aut umbelliferis! ſed nihil quidquam unquam miſit, quamvis ex Bohemia Italia, aliisque locis, forte potuiſſet; ſi ipſi mea ſtultitia tantum cordi fuiſſet, quam mihi illius doctrina. Si aulæ ſplendor Tibi oculos hebetat; velis aliena manu tria mihi verba! Vale, o optime!

Leydæ $17\frac{19}{4}31$.

EPISTO-

EPISTOLA LXIV.

Nobiliſſimo Baroni,
J. B. Baſſando, Archiatro,
H. BOERHAAVE.

Gaudeo, Te valere rectius! Utinam ocyus perfecta fruaris ſanitate! cui quidem inſtaurandæ quies proderit inprimis, qua poteris uti: quum ventus necdum ſpirat ab Euro, neque forte adeo cito illo de angulo cœli exſpectatur, hac imprimis anni tempeſtate. Librum de Chemia mitto Tibi nondum evulgatum, eumque offero magnæ exiguum amicitiæ ſignum. Tu eo utere, fruere. Quando exemplaria Britannis deſtinata præſto erunt, mittam cum literis: ut aditum pariam ad Viros claros. Malum meum pejus haud eſt, ſed lento tendit gradu in melius. Miſcui balſamum à Te laudatum digeſtivo priori, ſicque applicui, eventu bono ſatis; interim & foveo medicata aqua, quæ juvat quam plurimum. Vere ſentis, vaſa arcta, pingui membrana carentia, lenta ariditate obſtare humectæ, mollique vaſculorum

lorum extenſioni, hinc tardare mortui ſeparationem, viventisque ſupplementa. Quid vero aliud à cicatrice ſemiſeculum vetuſta exſpectari poterat? Credo interim ſenſim ſanatum iri, inprimis quum ſequar ſapiens, & fidele conſilium, quo me juvas. Gemmas fictitias recepi, vidi, molles ſunt; quum vero nulli uſui queant eſſe mihi manicas non gerenti, ægre ne feras, quod reddam. Vale!

Leydæ 17$\frac{16}{10}$31.

Uxor, & filia Te ſalutantes gratias agunt pro cura ſollicita erga me.

EPISTOLA LXV.

Nobiliſſimo Baroni,
Joanni Bapt. Baſſando,
Archiatro Cæſareo,
H. BOERHAAVE.

Spero, Te recte valere, inque Neptuni oſcillis excutere podagram. Ego lenta valde emollitione experior ingentem eſcharam tarde ſolvi. Quia voluiſti, mitto Tibi literas ad Sloanium, & Meadium, celeberri-

berrimos Britannorum Medicos. Adjunxi tria exemplaria Chemiæ, unum deſtinatum Meadio; duo Sloanio; non Te his oneraſſem, niſi ita ipſe voluiſſes. Videbis brevi gentis acerrimæ mores, opulentias & ſapientiam, Batavorum laudabis indefeſſam in laboribus ferendis diligentiam, apertamque ſimplicitatem. Tu interim, caram mihi valetudinem Tuam curato, vivitoque felix! ſi quid, gratum quod ſit, potero efficere Tibi, fac ſciam, dictum factum erit!

Leydæ $17\frac{21}{10}31$.

EPISTOLA LXVI. *

Nobiliſſimo Viro,
J. B. Baſſando, Baroni,
H. BOERHAAVE.

Euge! deſideratas diu & exſpectatas, exoſculatus ſum literas, quibus Te vivere intellexi; Utinam datum fuiſſet ſimul, & Te valere, ut in iisdem legiſſem. Re expen-

* Nota. Epiſtolæ 66. inſcriptio Londinum eſt.

penſa, credo, ſi triduo ante plenilunium, ſemel, mane, jejunus, haurires pulviſculum A. miſtum in ſemiuncia ſyrupi violacei, & poſt horam dein jus non ſalitum vitulinum, atque eodem die pro prandio iterum illud jus, ſedulo cavendo ea die ab omni acido, purgabit alvum, decem horis poſtquam aſſumptum fuerat hauſtulus B. bibendus. Id non nocebit, promittit reſolutionem coacti, plenitudinis diminutionem: ſpero proderit. Maximas vero grates Tibi, pro opera mihi præſtita in tradendis libris.

Miſi duo exempla libri mei de Chemia ad Ozium Roterædamum, ut dixeras. Unum in Bibliothecam Sereniſſimi Ducis onerandam, alterum Touſainio ampliſſimo in monumentum amicitiæ, tertium addidi Tibi, in quo teſſeram adſcripſi noſtræ mutuæ amicitiæ: hoc diſtingues. Oro, velis offerre Principi Tuo meo nomine in venerationis meæ erga Ipſum teſtimonium: quippe qui non habeo majus, quo genium Ejus adorem, munus. Si vero credis, minus decere, ut hoc fiat, facias, ut decorum judicabis.

Illuſtri-

Illuſtriſſimo Comiti Neibergio mea obſequia, huic ſapientiam antemeridianam, poſt prandia, Saturnalia, Jocularia, iterum commendo. Vale, eximie Vir, & ſcito, teſtudineo greſſu ire curationem mali mei in ſanationem. Scripſi Leydæ, de lectica, cui affixum relinquebas tui amantiſſimum. 17$\frac{26}{11}$31.

A.

℞. Sacchari gr. III.
Scammonei lectiſſimi gr. IX.
Stibii diaphoretici bene abluti gr. XX.
M. in mortario vitreo diu terendo fiat P. *tenuiſſimus, pro una doſi.*

B.

℞. Aq. ſtillat. meliſſæ
menthæ āā unc. I.
Sp. cort. citrei -- drach. I.
Syrup. diacod. -- drach. II.
Tinctur. opii -- gtt. XVI.
M. F. hauſtulus.

EPISTOLA LXVII. *

Illuſtri Viro, Amico integerrimo,
J. B. Baſſando,
H. BOERHAAVE.

Accepi, quæ ad me miſiſti, integra. Beaſti me, gratias ago, quod ſalvus bis tranſiviſti Neptuni regna! Utinam illa domina dolorum, infeſta Tibi Erynnis terraque, marique non dominaretur, eademque crudelitate utrobique tyrannidem exerceret. Eſt vero mira in Te vitæ vis, quæ de tenui victu ſpiſſamenta cogit inflammationi generandæ nimis paria. Hanc tamen debellare ſi nefas, lenire dabitur, opinor. Iejunus ventriculus hauriat uncias quatuor frigidæ, puræ, aquæ hora ante jentaculum, claudat par hauſtus cœnam. Nitri eſto parcus ſimul, at crebrior uſus. Frictio frequens, ad ſolos vero articulos. Quæſo, mitte cætera, ſimplex hoc ſequere bimeſtri ſpatio. Ego interea parabo Paracelſi antipodagricum. Experiar

* Hæc Rotterodamum directa fuit epiſtola.

periar prius in aliis, dein dabo. Gratias ago maximas pro pulcherrimo dono Muſico, quo filiam ditaſti, grates illa ingentes agit non ſine verecundia, ocyſſimeque ſe dedit exercitationi. Me vero quod attinet, liberatus dudum fui ingenti fruſto ſideratæ carnis, quæ mortua excidit de gangræna, quam horruiſti. Jam cavum nova plenum carne, ſenſimque coëuns ſolideſcit locus. Conditionem noviſti aridæ plagæ, jam ante dimidiatum ſeculum nudatæ ab omni adipe, hinc ſtrigoſæ prorſus, facileque proſpicis, futuram cicatricem tenuiſſimam, eamque membranæ accretam muſculorum: unde obſequioſa minus hærebit loco rigiditas, cui leniendæ paravi oleum de cera geminata ſtillatione penetrabile, & mite. Hiat jam ſuperficies extima cruda adhuc, ſed pura, & ſine fundo, denarii amplitudine. Aqua certe tua de ſale parata ammoniaco & ſulphure pulcherrima præſtitit. Tabula ſuſpendatur votiva Baſſando ſoteri!

Libellum Lobbii de variolis ſatis reperi laudabilem: patiens eſt laborum, veri avidus, & ſatis in ſentiendo liber.

Jam

Jam doleo, quod femoris apertum adhuc malum prohibeat excurrere Roterædamum! Sed momentanea collocutio nonne foret acerbæ divulſionis integratio. Animo, ſic voluit Deus, præſenti Tecum, abſentis amici impreſſam contueor imaginem, hiſce me reliquiis paſco, facitque ſeculi beatitudo, ut literarum ſit liberum commercium. His fruamur, o Bone, donec puræ labe animæ in Elyſiis beatorum campis Deum ament, venerentur, conſpirante in nudum amorem ardore! Vale, o optime, creditoque diviſas nos ambos animas poſſidere. Mandata facta putes.

Leydæ 17$\frac{25}{12}$31.

EPISTOLA LXVIII. *

Nobiliſſimo, Clariſſimo, Viro, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſareo, &c.

H. BOERHAAVE.

Suſpiravi literas, quibus certior fierem, qua frueris valetudine, ambigua ſane

 con-

* Nota. Epiſtola 68. directa Berolinum eſt.

conditione ſpemque, metumque inter. En vero beas me! ſalutares currunt rivi, quorum jugis defluxus ſanitatem certo promittit. Quare omni ope niti decet, nè ullo ſiſtatur modo; imo vero leniſſimis ſuſtineatur remediis: mannatis lectiſſimi ſemiuncia, ſubinde hauſta mane, tutum eo, ſed & efficax, remedium. Uncia cruoris hac via deſtillans onere levabit integræ libræ ſanguinis; *point de ſaignee dans ce cas.* Cernis animi impetum gallica fundere inter latina ſatis inconcinne. Ignoſce erubeſcenti! Fomenta de mollientibus, ano appoſita, blandiſſime alliciunt. His utere quandoque, ubi, e re fore, judicas. Nil deſperandum favente hoc naturæ levamine. Interim prorſus ſuadeo uſum ſalis ammoniaci, ut nuperrime obtuli: ſpero viſcidum ita phlogiſticum inciſum iri, corpusque adeo pondere levandum plethorico. Boruſſorum Regem, affluentis in arterias cerebri ſanguinis copia preſſum, forte ſalubri ſanabis conſilio: eo quippe egere videbitur. Certe, qua terras obambulabis, artis diffundes munera fauſtiſſima.

Uxor

Uxor, & filiola, vota faciunt pro ſalute Tua, gratiasque repetunt pro gratiſſimo, ſuaviſſimoque, munere muſico. Audivimus jam plus vice ſimplici cantantem: chi vive amante, ſai che delira, &c. deſcripſit manu propria cantilenas juvenculæ præcipue decoras, quas dein concentu in noſtro cantat, magno animo, arte parva; ego, ut deliri & in ſuo erga prolem amore parentes, interea & in hiſce me oblecto. Malum in femore nondum coaluit in cicatricem, motum vero corporis ultra vix impedit. Utinam talis fuiſſem coram Inviсtiſſimo Principe Tuo! Spectacula dediſſem in Chemicis haud diſplicentia brevis horulæ jacturæ. Sed fata obſtitere vanis conatibus ſine virium favore. Vota ſalutaria concipio venerabundus quotidie pro ſalute Principis, quem Deus velit Europæ Sotera! humano generi delicias! In dulcem revolutus inſaniam precor, ſi quid arborum videris, fruticum, ſuffruticumque, ſuccurre amabili amici Tui ſtultitiæ, qui in oculis Te gerere impos, in animo ſemper repoſitum alloquitur. Vale!

Leydæ 17 $\frac{18}{2}$ 32.

EPISTOLA LXIX. *

Nobiliſſimo Baroni,

J. B. Baſſando, Archiatro Cæſareo,

H. BOERHAAVE.

Non ſine læſa patientia exſpectavi fruſtra in hunc usque diem diſcere a Te, qui valeres, ubinam verſareris, quid ageres? vel ea ſane gratia, quo ſcirem literas mittere ad Te, quibus nunciarem, me penitus convaluiſſe, Te aſſiduo cogitare, & angi, ut reſciſcam, qua ſint conditione podagrici dolores? Solatio fuiſſet miſero, & veris forte graviora metuenti. Scias interim, noctes me, diesque, laboraſſe in Chemicis toto illo, quo hinc abiviſti, tempore, ut reperirem remedium, quod ſolvere Tibi queat tenacitatem abundantis ſanguinis, ſicque ſanare gravem morbum, aut lenire ſaltem tormenti atrocitatem. Enimvero ſuavis mihi foret vitæ uſus, ſi contingeret ſcire, liberum Te a cruciatibus vivere; nec adeo requieſcam prius,

* Nota. Hæc Viennam directa fuit epiſtola.

prius, quam auxilia eo invenerim, aut mortuus fuerim. Simulac voti factus ero compos, curabo, habeas, quod tuto queas adhibere. Nuperrime contra podagram acrem, eamque radicatiſſimam, ſuaſi crebrum, largumque uſum recentiſſimæ, & lectiſſimæ Agrimoniæ, Betonicæ, Chamæpityos, Meliſſæ, Veronicæ, cum aqua ſimplici infuſarum, ſicque quotidie uſurpatarum mane, & veſperi. Credibile haud eſt, quantum brevi profuerit, firmando vires, humores fundendo, & agilitatem articulis reddendo, absque ullo usque dolore, qui prius fere aſſiduus. Elegantiſſimum, neque memoratum, quod ſcio, experimentum nuper inveni in Venere illa, quam in Hungaria præcipitant ope ferri ex chalcantho ſoluto, quamque falſo putant, eſſe ferrum in æs mutatum. Urgebo rem ulterius, & ſpes eſt, miri quid inde proditurum. Sane illa æris inde ſic nati ſpecies habet quid, quod in cupro ignem paſſo haud deprehenditur; unde boni quid in medicina ſpero, ex volatili materie, quæ illi adhæreſcit: Chalcantha quædam alia, ſimiles in uſus, exploravi; ſed haud invenio

 iis

iis ineſſe parem virtutem. Quin etiam vitriolum huc delatum non reddit adeo pulchram cupri faciem: nam illud cuprum, quod olim miſeras in Hungaria paratum, aureæ tincturæ ſpecimina exhibet. Si ergo opportunitate quadam adhuc aliquantum illius cupri, ſic præcipitati, nec ignem experti, poſſis mihi mittere, rem præſtiteris gratam. Suntne in fodinis Cæſarianis Viri periti, qui ſincere, & vere, poſſint experti dicere, quanam ſpecie prima metallorum materies, nondum malleabilis, in venis reperiatur? Eſt liquamen quoddam, quod Gur vocant, inſtar pinguis quaſi ſebi, id Agricola ait, coctione naturæ, caloreque ſubterraneo, perfici in metallum maturum, perfectumque. Id non potui unquam videre, vel mihi comparare. Forte examine talis rei, certius quid ſciri poſſet de metallorum transmutatione; forte virtus medicata in ea, quæ tam operoſe in metallis potabilibus quæritur. Sed jam forte tædet Te mearum nugarum. Ergo vale!

Leydæ 17$\frac{3}{8}$32.

EPISTO-

EPISTOLA LXX.

Nobiliſſimo Viro,

Joanni Baptiſtæ Baſſand,

Archiatro Cæſareo,

H. BOERHAAVE.

Exſultavi præ gaudio, ut inſcriptionem vidi literarum; ubi argumentum perlegi, quaſi fulmine ictus perculſus ſum! nec eſt penes me, quo juſtum tanta ex jactura animi dolorem amico meo leniam: millies cogitavi, Jobum univerſis ſimul elapſum bonis, liberis orbum, tormentis diſcruciatum, pie dixiſſe, & ſapienter, Deus dedit, abſtulit Deus, gratias agamus Domino! Te, amicorum optime, ea jam ornavit ſtatione Numen, ut, ſi ſanitas modo ſufficit, opes ſatis colligere poteris pro Te, & cara filia. * Quumque Cæſarea Te obumbret Majeſtas, ſpero, rediturum ſolidum, quod perditum repu-

* Perdiderat Baſſandus dotem uxoris 18000 florenorum, quam fidei mercatoris Heizenberg crediderat.

reputaveras. Sis bono animo! caveas veterem melancholiam! Ama unice amabilem Jovem: cætera dormienti confecta dabit. Moneam interea, antiquos jubere Batavos, ne unquam numeroſa nimis ova vel optimæ ſupponamus gallinæ, ſed dividere potius ſortem inter plures uſurarios: tutius hoc, licet forte paulo laborioſius.

Ratio vitæ, quam inſtituiſti, laudabilis inprimis mihi videtur, ſaponisque, & nitri, quotidianus hac doſi uſus mira præſtabit: id multis, manifeſtis id didici exemplis; illum examinavi, cujus mihi ſpecimen dediſti, & inveni ſane quam pulcherrimum omni quidem nota ſaponem; quare, vel meo periculo, audacter eodem utere; proderit.

Sapo hic, vacuo receptus ventriculo, cum levi corporis motu pede, rheda, equo, in actum deductus, & unciæ unius, alteriusve, aquæ frigidæ hauſtu adjutus, diſſolvit lentores mucoſi in ſtomacho, inteſtinisque recrementi; obſeſſa inde oſcula arterioſa, & venoſa deterget; motumque liberum humorum per hæc vaſcula expedit, ſicque offici-

nam

nam primam mundat, muneri aptat; acida, coagulata, reſolvit, mitificat. Noviſti lixivium ſaponis miſceri omni equidem noto corporum generi; inde potui, chylo, humori venarum meſentericarum, miſtus in venas it, hepatis, veſiculæ fellis, promtuaria horum, & emiſſaria, aperiens, bilis confectionem juvat, motum incitat, officium, promovet. Neque minus beneficii leni, nervisque amico, ſtimulo partium inertiam excutit, virtutem animat. In ipſo autem ſanguine adeo eſt fere univerſale remedium, ut ſpiſſa incidendo, coëuntia reſolvendo, amurcam attenuando, pingue viſcoſum dividendo, emunctoria reſerando, ſolutam morbi materiem per illa urgendo, fere faciat, quod de ſale tartari reddito volatili Magnus Helmontius promittit. Ex his cernere eſt, quæ veriſſima hercle, vix aliunde plus ſolatii in chronicis malis. Fateorque, feliciſſimos mihi in his præſtitos ſucceſſus ſaponis crebro uſu, & diu protracto, adſcribendos fuiſſe. Unum, ſi velis, dabo exemplum; Vir fortis, Cereri, Baccho, Veneri, immaniter deditus, ſemper in extremam

usque

usque ſenectutem, absque ullo morbo, validus ſolebat ſemper, ante prandium, vacuo ventriculo, immittere pilulas de hoc ſapone confectas, adeo inſigni effectu, ut nihil fere mali unquam ſenſerit, in quotidianis ſemper comeſſationibus ad exemplum immerſus. Non erat alius, cujus corpus plus ad podagram a natura vergeret, nec alius podagræ conciliandæ plus operæ dedit, nunquam tamen ille ea infeſtatus. Utendum eſt ſapone, ter in die, vacuo ventriculo, ſingulis vicibus pondere ſcrupuli reducti in pilulas, juxta modum ſupra memoratum. Continuari poteſt uſus in longam diem: quia raro ſic ſumtus nocet, vel integro protractus anno. In uno tantum caſu noxium deprehendi, quoties nimirum acerrimæ bilis abundans copia nimis fundit, & liquefacit, humores, abradit, & erodit viſcera, atque intime diſſolvit ſanguinem, qui dein ſudoris ſpecie dimanans de corpore tabificam creat totius emaciationem, cum calore moleſto, hectico. Nocet etiam iis, qui laborant cacochymia putrida alcaleſcente, oleoſa: queis halitus oris cadaver ſpirat, urina fœtet, recremen-

crementa alvi putrefactum prorſus olent, pulſus arteriarum exiles, præcipites tamen, & hectici. Tandem in peſte, capite putridorum morborum, exitialem eſſe, multiplicatis obſervavit experimentis laborioſiſſimus noſter Diemerbroekius. Tu, qui leges humani corporis, penitus intelligis, pulchre cernis, Tibi, Tuisque convenire malis, ſi cum aqua capitur. Succus graminis recens demeſſi ad uncias binas, ternasve, quotidie vacuo ingeſtus ſtomacho fere idem præſtat, quem tota ego elapſa æſtate religioſa obſervatione bibi læto usque eventu contra inſultus nephriticos, arthriticosque. Sed ſapo ſemper præſto, ſemper paratus, utique commodior. Atque ea quidem crediderim reſpondere quæſitis tuis circa hancce rem.

Excuſſi omnes fere autores principes, qui commentati ſunt hiſtoriam metallorum; ajunt hi uno ore, deprehendi in matrice ſaxea metallorum, primo humorem pinguem, ſpiſſum, adipis inſtar, coloris vero ut plurimum ex flavo virideſcente, quem Germani foſſores proprio vocabulo *Guhr* appellant; ex hac coagulata per naturæ coctionem oriri metalla quæ-

quæcunque, ut ex materia ſua proxima. Certe omnium Princeps Georgius Agricola, Eximius quoque Matheſius in Sarepta, Paracelſus, Helmontius, diſertiſſime ita narrant. Id ſi verum conſtanter erit, tum falſum videretur dogma, ex igne & argento vivo, conflari naturaliter metalla, vel ex ſulphure & mercurio, ut omnes fere Patres Chemici, maxime Hombergius, ajunt. Enimvero videretur ſic, potius vitriolo ſimilem proximam metallorum materiem habendam, quam argento vivo. Res memoratu digna & inquiſitu, ſcitu utilis. Ex iisdem didici bismuthum pulcherrimum in fodinis matureſcere in ſincerum argentum. Sed Tu vale, mi optime! bene age, & lætare.

Leydæ 17$\frac{3}{10}$32.

EPISTOLA LXXI.

Illuſtri, Clariſſimoque Viro,
Joanni Baptiſtæ Baſſando,
H. BOERHAAVE.

Exoſculatus ſum literas, quibus me beaſti! dolui tamen, individuam tot pere-

peregrinationum comitem, inviƈtiſſimam podagram, in extremos Europæ fines Te, pacem diu meritum, perſequi! Utinam tandem eo liber malo ſerenus vivas! Ego labore haud tralatitio noctes impendo, diesque, quo indagem, ſecundum Alchemiſtarum indicia, an ſit forte remedium, quod tuta efficacia reſolvat hærentem imis nervorum medullis ſævi morbi tenacitatem. Fruſtra, ais. Sed vel ſic mihi placeo. Si invenero, probatum prius, Tibi proprium dicabo. In illo ære, quod olim mihi donaviſti, ferro præcipitatum, ſingularia quædam reperi, non prius mihi cognita: quare ultra inquiram, poſtquam largiorem ejusdem copiam nactus fuero. Ajunt uno ore Chemici, non alia in re plus medicatæ virtutis abſconditum a Creatore rerum, quam in ſulphure chalcanthi: nuper in nobili matrona, prorſus amente facta, pulchri quid expertus ſum. Si idem in aliis contingens, firmatur, magnum foret remedium ad mala melancholica. Animoſus haud abſiſtam in rem ipſam inquirere. Dolendum arduo, & pertinaci, labore, tam parum erui hiſce de metallis. Tu, quæſo, ipſe de hu-

more illo foſſili chalcanthi, (vitriolico cupri) ope ferri, accurate præcipita omne omnino æs, quod ineſt: Tum Tibi ſupererit ferrum eroſum acido nativo, ignem non paſſo, foſſili. Hunc liquorem cola, purifica, coge in cryſtallos, habebis Vitriolum Martis naturale, cujus vires explora ad eos morbos, in quibus a ferro tali medela: ſi prudenter applicas longe aliud habebitur, quam id, quod oleo vitrioli paratur. Rurſum, ubi diſſoluto huic Vitriolo Martis puriſſimum alcali fixum tartari affuderis, donec omne ferrum ex liquore diluto præceps dederis; ex colato, rite ſaturato, liquore, naſcetur Tibi Tartarus Vitriolatus, pulcherrimæ virtutis, nativus quoque.

Pro ſeminibus gratias ago maximas. Curabo ea. An in vaſtis illis locis, quæ peragraviſti, non obſervaviſti arbores novas, vel frutices? meæ egregie creſcunt, ornantque meum ſuburbanum agellum, quem fere quotidie valens inviſo pedes, totus iterum firmus licet LXIII. annos jam ſuperans: ſolo tamen renum calculo diſcrucior, medelam peto ab equitatione, & exercitatione corporis.

Dum

Dum undique ſcriptores veros de re metallica excutio, deprehendo ubique, eos tradere, in duriſſimis ſaxis cerni ſpiſſum unctuoſum, ſaponis inſtar liquefacti, humorem metallicum, coloris ex viridi flaveſcentis, qui dureſcens reddit verum metallum: qui adeo eſſet prima metalli materies, in aqua ſolubilis; atque foſſoribus appellari Gur. Res foret hæc ſcitu digna; num ſcilicet virtute medicata eſſet præſtans, ſi reperta, ſciretur facile? Vale, mi amatiſſime Baſſande! fortunatiſſima quæque Tibi precari anni auſpicia jubent renovati!

Leydæ $17\frac{21}{12}32$.

EPISTOLA LXXII.

Nobiliſſimo Viro, Baroni Baſſando, Archiatro Cæſariano, & Sereniſſimi Ducis Lotharingiæ,

H. BOERHAAVE.

Lætiſſimo accepi, gratiſſimoque animo literas, quibus me honoraviſti, datas

Presburgi XXV. Decembris anni elapſi: ominabar quippe fauſti quid allaturas de ſalute inſtaurata cariſſimi amicorum! at invida fruſtrantur fata, quod devota Tibi mens precatur! Excitet tamen amicæ induſtriæ aculeos hoſtis ſæviſſimi indefeſſa pertinacia ea ſpe, ut igneis votis adſpiret denique, quem ſuper his veneror, Deus! En, Cariſſime, laboris improbi & meditationis acerrimæ, collectum denique fructum, hunc Tibi offero eo, quem Tibi debeo animo; utinam reſpondeat par precibus eventus! Triduo ante novilunium bibas nihil pro potu præter aquam ſinceram in ſolamen ſitis; edas nihil præter jus vitulinæ carnis coctum ſolo cum hordeo mundato, ut modice tantum ſit nutriens, edas vero, quantum fames poſtulat. Ipſo novilunii die cape mane, jejunus, pulverem inſcriptum A. miſtum in Syrupi Violacei uncia. Purgabit. Si vomitum forte, quod non putem, ciet, ventriculus mulſa tepida colluendus erit. Eodem die, peracta purgatione, octo horis poſt aſſumtum pharmacum, bibas, opii puriſſimi grana bina in ſucco limonum ſoluta. Nil acidi eo die

prius

prius ſumendum ; prandium de jure ſimplicis carnis, cœna liberalior. Triduo ante plenam lunam, ipſoque plenilunii die, repete eadem prorſus, ſumendo pulverem B. Diebus cæteris intercalaribus inter hos ſex, vivas moderate, herbas oleraceas, de Lactuca, Cichoreo, Endivia, Taraxaco, Acetoſa, coctas in jure carnium, una cum radicibus Scorzoneræ, Siſari Germanorum, Tragopogoni ; jam has, jam illas, admiſcendo pro lubitu. Carne aſſa, piſce fluviatili aſſato, interim quoque, ſed moderate uti licebit. Potus de tenui cereviſia eſto, & de vino bono Moſellano.

Altero menſe eadem agito, ſumendo pulverem C, & D. ultimo. Fac poſt hæc ſciam, an non podagram tuto abegeris ? Sic fore ſpero, imo prævideo. Quo caſu curabo, ſat habeas de medicamento magna cum cautela, nec ſine labore, parabili, quodque jure merito habeo pro Paracelſi, & Helmontii Arcano ; de uſu ſecurus eſto ! de ſucceſſu fere certus promitto. Utinam haberem in Te laborum pretium ! Fiant ergo hæc prius,

 quam

quam de gramine, & fomentis, de quibus cogitas, deliberes.

Ciſtellam cum foſſilibus accepi hodie XXI. Februarii, incolumem, atque omni vectigali, & portorio liberam. Pro quo munere gratias ſummas quidem ago; ſed cum triſti verecundia, dum erubeſcens doleo, mœreoque, qui tanto Tibi oneri ſim impudentiſſimus dudum debitor, & usque mendicus. Sed æs illud ignis vi intactum nusquam potui ullo venale pretio reperire, neque ab ullo alio ex loco natali parare: quum tamen eo egerem ad quærendum Sulphur Vitrioli Veneris, quo nihil in humidum radicale agere victorioſius contra morbos, Helmontius ad ravim usque palam clamat, præcinente Alchemiſtarum turba. Ego jam noctes impendam vigil diesque, ut inveſtigem; repertum candidus Tecum participabo.

Tu vero facias, quæſo hoc experimentum accurate. Aquam illam vitriolicam, unde illud æs paratur, primo quiete aliquot dierum in magno vaſe, puro, vitreo, defæcato à fæce ſubſidente: dein liquorem purum effu-

effuſum per colum chartaceum iterum depura. Poſtea dilue in duplo aquæ puriſſimæ, atque huic diluto liquori, calefacto ad gradus 90. in thermoſcopio Fahrenheitiano, impone longas lamellas ex ferro ſimplici, vulgari, crudo, non de chalybe. Præcipita omne æs de illa aqua; donec ferrum nullo modo amplius rubeſcat, ſi politum immergitur calidumque. Sic certus, nihil æris ſupereſſe in liquore, & omne æs ferro præcipitatum ad fundum, cola liquorem, inſpiſſa ad pelliculam, habebis Vitriolum Martis nativum, quod in medicina explores. Vale Suaviſſime Amice, caro cum unico pignore, in qua faxit Deus oblectes Te, videasque virtutis avitæ natos inde hæredes.

Leydæ $17\frac{21}{2}33$.

EPISTOLA LXXIII.

Nobiliſſimo Baroni,

J. B. Baſſando, Archiatro Cæſariano,

H. BOERHAAVE.

Menſe Februarii elapſo, poſt accepta foſſilia, gratias egi ſtatim, ut debui, maximas; reſpondi ſimul ad ea, quæ Tibi, ex me petere, viſum fuerat. Atque pulveres, Helmontiana paratos arte, medicatos miſi; ut periculum fieret, num levare malum Tibi horridum, ærumnoſum meo animo, poſſent, ut dudum in aliis podagra enectis præſtiterant. Exſpectavi ſollicitus deſideratiſſima reſponſa quotidie: heu fruſtra! quid rei? qui vales? quid agis? fac, quæſo Te, ocyſſime ſciam! nec enim aliter valeo requieſcere. Aes, quod ferro præcipitatum de Chalcantho miſiſti, in experimentis haud reſpondit illi, quod olim dederas ferro cruſtæ inſtar hærens: nam hoc cum argento vivo coibat ſtatim, illud nulla arte; quare haud potui perficere medicamen deſtinatum, quod de altero

tero prius confectum habui miræ adverſus caducum virtutis. Crediderim, ferri miſcelam impedimento eſſe: id, noſti, ſolutionem cum argento vivo prorſus renuit, in aliis prohibet. Valeo cum meis quam optime. Arbuſtum meum viget munificentia Tua. Reperisne in Pannonicis arbores, fruticesve? an ſpes eſt bona ſemina Tiliæ Bohemicæ amplifſimo folio, & alterius folio cucullato, haberi poſſe? Gauderem impudens mendicus generoſæ liberalitati ſemper magis avare inhians. Sed Tu hæc in amico fers miti ſane, & ſapienti Læliano animo. Vale ſalutatus a meis, a me cultus.

Leydæ 17$\frac{19}{6}$33.

EPISTOLA LXXIV.

Nobiliſſimo Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſareo, & Sereniſs. Ducis Lotharingiæ,

H. BOERHAAVE.

Euge! recepi exſpectatiſſimas! & revixi! quanta mihi gaudia legenti, ſatis

tis Te jam recte valere, quin imo minacem ſubſidiſſe & turgentem, arteriam in pede. Faxit Deus ter optimus maximus, incolumis Tibi ſit, & diuturna, valetudo! Lætor equidem tanto impenſius, quod methodo ſaponacea, alvum laxante, hæmorrhoïdas ſtimulante, obtinueris meliora: quia hanc tutiſſimam puto. Neque nocebit ſapo, quamdiu calor, ſitis, diſſolutio ſanguinis nimia, largiorem uſum haud prohibent. Crediderim, excretionem ſanguinis ea via potiſſimum ſaponi deberi; prodeſſe igitur, & eo nomine, ſaponem. Quam ſuaſeram, methodum ideo laudavi Tibi: quoniam mirabilia præſtat in podagricis, quorum corpora plena. Neſcio, me in remedii appellatione recti quid obduxiſſe: raro ita aſſuevi facere. Helmontius Pater in opere Belgico, ait diſerte haud ita diu ante mortem, *purgatio diaceltateſſon Paracelſi, quæ & podagram purgat.* Hanc propria paravi manu quam accuratiſſime. Non admiſcui cremorem Tartari: Scammonei vires requiſitas deſtruit. Reliqui nitrum fixans: optimum puto, blandumque, aperiens. Reſinam ſcammonei curo ſemper terendam

cum

cum pauxillo ſacchari: tollit viſcidum reſinæ, promptiorem ciet actionem. De aniſi oleo nihil additum.

Aes miſſum cum argento vivo curavi terendum per dies, tam ſine, quam adſperſa aqua. Dein argentum vivum inde igne expuli, ne minimum quidem miſcelæ, aut amalgamatis ſignum. Quum alterum, quod, ferro adhærens, prius miſeras, ſolo attactu fere argentum vivum in ſe traheret. Cruſta æris ferro accreſcens nil niſi puriſſimum æs habet. Hæc ſcobs, ultimo miſſa, credo & ferrum habet immiſtum intime: magnes hinc non ſeparat. Si aquas rodentes applico, vel ignem, volatile Sulphur Veneris, quod unice quæro, mutatur, aut perit.

Si chalcanthum illud, blando tantum igne in glebas coactum, ea lege ut perſpicuum maneret, Vitriolum dictum nativum Veneris, hic redimere poſſem, pararem facillime id ipſum: ſed non proſtat venale niſi adulterum. Tiliarum Surculi, menſe Octobri abſciſſi in ligno præcedentis anni, vulnere pici immiſſo, olim miſſi a Te, prehenderant, ſed

ſed hyeme ſæva exſtincti: ſi tales in parva pyxide lignea, eo circiter tempore, occaſione Juvenum Nobilium huc cogitantium mitti poſſent, conarer loco ſecuriore adverſus brumam periculum denuo facere.

Novi dudum Venetiis, & Patavii, vægrandia volumina edita meum inſcripta nomen. Sed quid agam? patior lenis, quod corrigi nefas. Nec ſeni tantum vitæ, neque occupatiſſimo tantum temporis, ſuppetit, qui proprias nugas commentariis oneroſis terræ graves reddam: unum id deploro infortunatum quotidie, quod notus adeo ubique & ſola calamitate ſæculi laudatus, ignotus nimium mihimet ipſi moriar, ni, votis adſpirans Numen dederit otia meditationi mortis adeo exoptata, adeo neceſſaria. Sed & hoc ipſum ſupplex humilisque, ſubmitto Illi, cui totum Univerſum bulla eſt. Uxor, & gnata, Te quam officioſiſſime ſalutant. Ego vero totus Tibi me dedo. Vale!

Leydæ $17\frac{23}{7}33$.

Qui valet unica Tua filia?

EPISTOLA

EPISTOLA LXXV.

Nobiliſſimo Baroni,
Joanni Bapt. Baſſando,
Archiatro Cæſariano,
H. BOERHAAVE.

Gaudeo de recuperata valetudine Tua, qua mihi vix aliud habetur pretioſius, quam ſtabilem faxit & incolumem Tibi Deus! quas vero grates agam, quod amice me participem feceris rei adeo mihi optatæ?

Quam mira debet latere humorum degeneratio in corpore, quæ ad tenerrima ligamenta articulorum per ſpiſſitudinem detenta, dolores, immobilitatem, denique infirmitatem, relinquat, vel excitet! Utinam huic fundendæ, expediendæque, certa ſimul, & tuta methodus, atque remedia haberentur! Sane ſunt mihi rationes validæ, quæ perſuadent, id obtineri tandem poſſe per remedia Hydragoga, inter quæ princeps id eſt, quod mea paratum manu, miſi, cujus indicavi uſum. Quippe nihil tutius novi, qui cariſ-

cariſſimæ conjugi, & unicæ meæ filiæ, crebro id exhibui, blando, & egregio ſucceſſu; nihil habeo efficacius, quum mirifice attenuet. Certus ſum, ſi uſurpare deliberas, ut commendavi prius, nequaquam damnoſum experieris ullo reſpectu podagrizanti. Si pro-fore invenis, parabo Tibi, quantum pro Te voles, juſſerisque: requirit namque peritum in hiſce artificem. Si interea loci quotidie biberis uncias ſex ſucci recentis preſſi de recentibus, repurgatis, in pultem contuſis herbis Acetoſæ, Beccabungæ, Cochleariæ, Endiviæ, Graminis, Naſturtii aquatici, mane, vacuo ventriculo; puto omnino, Te tandem longo uſu diſſoluturum diram pituitam, & mitificaturum rodens acre, inſtauraturum infirmos articulos; poteris & bis in anno ſanguinem mittere: ut ſaltem Gallicismum pius colas, & vel ita quoque humores denſatos attenues. Mihi ſane creditur ſumma cum ratione, ceſſurum his remediis malum. Quod velit Deus imploratus meis precibus!

Labore conatus pertinaci miſcere argentum vivum æri de venis per ferrum præcipitato, incaſſum fui operatus. Terendo, de-

ſtillan-

ſtillando, coquendo, fruſtra fui. Deſidero aquam Chalcanthi: ut ipſe inde pulverem æris parem. Metus non eſt, aquam illam, ſi modo valde ſaturata ſit ſucco concreto foſſili, gelu coituram: quia ſales metallici vix patiuntur conſtrictionem hanc, niſi forent valde dilutæ, quod in hiſce opinor vix ita erit. Si vero parum modo ſint vena æris prægnantes, foret periculi quid, ideoque tutius teporem vernum præſtolari oportet transvectioni.

Ajunt Oryctographi, in venis metallicis reperiri intra ſolida ſaxa, materiem virideſcentem, mollem, inſtar butyri pinguem, ſpiſſam, quæ coctione ſubterranea fit verum metallum abſconditum intra eadem ſaxa. Hac in re omnes concordant. Cogitavi, an non talis materies primigena auri foret verum aurum potabile, viribus adeo decantatis nobilitatum? Hæc ratio cupidinis id videndi ſola: facile quippe foret id explorare in ægris cum cautela id exhibendo. In manuſcripto miſſo nihil hactenus video, præter illud, quod omnes illi *proceſſuum* ſtudioſi ubique jactant, movent omnia, promovent nihil.

Gau-

Gaudeo bene eſſe caro Tuo pignori! faxit Tibi hanc perpetuam lætitiam Deus! qui mihi dat omnia ex votis. Sit Illi Unico omnis gratia, gloria, laus!

In praxi medica deprehendi, omnes, mihi obviam factas, febres intermittentes ſanari illo pulvere, quem Tibi miſi. Si datur ſex horis ante exacerbationem cum pauco ſyrupo ſacchari candidi. Idque ita fit in tertiam vicem diebus febrilibus. Quartanæ ipſæ cedunt, ter, quaterve ita tractatæ. Nec Quinquina, niſi raro, opus. Eſtque operatio leviſſima, qua pauperes quam plurimos certus ſano. Jam fere anni ſpatio verſor in parando remedio ex Chalcantho vero (Vitriolo Cupri) ad morbum epilepticum, & jam incredibilia vidi, ut & in hyſtericis. Ubi perfecero, videbis. Sed haud potui reperire hic genuinum, cœruleum inſtar Sapphiri, Vitriolum Hungaricum, ne ſumma quidem diligentia, & pretium offerens; quod comparare potui, fuit parum admodum cæruleum, magis viride, attamen laudabilia dedit. Vale!

Leydæ $17\frac{8}{12}33$.

EPISTO-

EPISTOLA LXXVI.

Nobiliſſimo Viro, Baroni Baſſando, Archiatro Cæſareo,

H. BOERHAAVE.

Perfudere me gaudio literæ Tuæ: ex quibus lætus video, valetudinem Tuam *jam ſatis bene* ſe habere: utinam inſtauretur integre! Si putas, eo boni quid adferre poſſe pulveres Helmontianos, faxis, ſciam; parabo, & mittam ea quidem copia, quam juſſeris. Ne parcas in minutiis hiſce labori meo: qui me regiis muneribus honoras, facisque Mida auratiorem. Lætor, unicum Tuum pignus recte valere, vocisque ſuavitatem aptare tinnulis cavi cymbali cordulis harmonice. Caveat modo, irritare nimis matrem ſævam Cupidinum, delirasque Ejus querelas ridere, ſed diſcat & cantare, (ſento gia, che ſenza amore, l'anima, ed il corpo muore) placito non eſſe pugnandum amori: debet Tibi ſenectutis fulcra, debet ſolatia. Mea usque Tuæ eandem Erycinæ cantilenam integrat, donec faſtuoſa pelletur ſapientia:

tia: id ſæpe dat dies, dum hora negat. Pro novis donis ſummas ago grates. Horum adſpectus generoſi pectoris liberalitatem dum mihi extollit, ſane ſimul meam mihi vilitatem exprobrat: qui ſemper ablativus nunquam in dativum declino! Sed colo patriam, cujus fodinæ uſtiles cespites promunt, dum Tu fertiles auri, & argenti, venis terras inambulas. Quam ero curioſus aquarum æris explorator! Indagabo embryonem Veneris, quem tormenti tragopodagrici pacatorem laudant adepti: ſi cepero, Tuos ſanabit dolores pius, gratusque. Hercle alia me non agit, niſi ſola hæc ſpes; ſi affulſit, vivam Perſarum Rege beatior; ſi fallet, gratias agam blandienti interea labori. Nactus tandem Chalcanthi Pannonici copiam Amſtelædami, ocyſſime incepi labores, & hucusque mira video: Utinam anodynum inde ſulphur, melle dulcius, diu fruſtra venatus tandem captem! Dedi ſocietati Britannicæ laborum ſpecimina de argento vivo: inde patientiam meam & conſtantiam diſcent, videbuntque ſtupendam mirabilis liquoris indolem, non adeo facile igne domandam, & ſummi Chemici

mici noſtra tempeſtate nobis perſuadere conantur. Videbunt Alchemiſtas veteres longe ſapientius, & veracius, de eo commentatos.

Arbuſtum meum Te jam reſonat, provocatque omnes hortos ſuis copiis, Tibi maximam partem debitis. Si Michelius tantundem tribuiſſet, dixiſſet Phœbus: Hic agellus orbis imago eſt. Juſſieuum Pariſinum toties oravi literis, vellet mihi ſurculos, vel ſemina, mittere arbuſcularum, quas novi adeſſe in Horto Regio, impetrare haud potui; licet a tot annis fida cum Eo in re herbaria commercia coluerim. Tiliam cucullato folio, & Laricem foliis longiſſimis, utrasque Bohemicas, Tu aliquando dabis.

Morbonia orbavit me præcipuo delectamento, quo fruebar, equitatione: His quippe deliciis pœnam poſuit mihi mictum cruoris, & pedum dolentem infirmitatem, quoties vectus ſum. Careo his, ſi pedes incedo. Ergo parendum.

Vale, o optime, ſi quid in me ſit, quod Tibi e re Tua poſſe eſſe credis, eo utere

ut Tuo: Tibi enim id quod habeo, id quod poſſum, proprium dico.

Leydæ 17$\frac{2}{4}$34.

EPISTOLA LXXVII.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſaris,

H. BOERHAAVE.

Accepi binas ciſtellas, cum ampullis, una excepta, integris, aqua de venis æris hauſta plenis, experimento capiendo aptiſſimis, quibus examinandis operam dabo, eventum dicam. Inveni in iisdem auri matrices, omnium, quas vidi, ditiſſimas, pulcherrimasque, & Cinnabaris luculentiſſima quoque ſpecimina, una cum duobus Pini pomis quam ſpecioſiſſimis. Priora in mundum repoſui. Hæc ſeminabo. Gratias pro his ago rei debitor meæ Tibi: qui tot liberalitatis me muneribus honorare haud deſinis.

Nactus

Nactus eram occaſionem obtinendi ſemina ex Neapolitano Regno, & ex Sicilia, per optimum Virum, Tibique notum D. Marci: ſed, abominatum Muſis, bellum fortunatam rem ſubvertit. Micheli vero ne unicum miſit ſemen, poſtquam repræſentato ære redemi libros, quos edidit: ut eum querulum ſolarer. Interim hortus meus ſuperbit monumentis a Te erectis. Mirareris, ſi videres vegeta viriditate formoſas ſepes de tonſis ſempervirentibus, Pinis, Abietibus, Cypreſſis, Sabinis, Aquifoliis, Geniſtaspartiis, Taxis, in quibus ne una deficit. Quam maxime opto, Te jam valere liberum a podagræ tormentis: gauderem impenſe, ſi id lætus intelligerem. Vale a Tuo.

Leydæ $17\frac{26}{5}34$.

EPISTOLA LXXVIII.

Nobiliſſimo Baroni, Joanni Baptiſtæ Baſſando, Archiatro Cæſariano, & Ducis Lotharingiæ,

H. BOERHAAVE.

Gaudebam, quando literas vidi, quibus me recreaſti: quia nunciabant, Te, cariſſimum caput, mitius habere. Utinam tandem aliquando lenirentur cruciatus, & debilitas inde reliqua! Me ſane dolores acerbiſſimi a duodecim fere annis intactum reliquere, ea tamen lege, ut quotannis, verno tempore, per tres menſes, ſedulo utar, & quotidie largiſſimis potibus ex Agrimonia, Beccabunga, Betonica, Meliſſa, Naſturtio aquatico, in ſero lactis, decoctis: His certe indolentiam tribuo: quoniam hyeme priſci monumenta doloris ægri ſemper perſentiſco.

Spartium pennatum Auſtriacum accepi. Tataria Pannonica rariſſima mehercle planta. Sphondylium Tranſylvanicum; Ricini folio, a cæteris manifeſto ſatis diſtinguit ſe. Brey-

Breynius in centuriis expreſſit icone. Ex ſcriptis crediderim Jaceam Tuam, eſſe Centaurium majus; orientale; capitulo argenteo; flore luteo. T. Cor. Filia mea miſit Tuæ pignus exiguum magnæ amicitiæ, quam debet primo Patris ſui Amico, ejusque gnatæ unicæ, hancce epiſtolam. Abbati Marcio haſce, quæſo, cures. Vale!

Leydæ 17 $\frac{12}{12}$ 34.

EPISTOLA LXXIX.

Nobiliſſimo Viro, Baroni Baſſando,
Archiatro Cæſariano,

H. BOERHAAVE S.

Literas accepi, quas mihi ſcripſeras XV. Maji, quibus ſignificabas, lectiſſimam Tuam filiam meæ miſiſſe ſarcinulam, Teque ſemina quædam addidiſſe in meos uſus.

Delata mihi fuit XIV. Julii integra. In qua filiola mea invenit dona, ad quæ obſtupuit, dum materiem ſpectat, dumque opus

materiem ſuperans conſiderat. Sed ita Te ſolere Regum opes animo æquare, nec fatigari benefaciendo, dudum ex me intellexerat. Erubuit illa, atque exclamavit, vincor neſcia rependere. Ubi vero vidit muſica, diligenti manu deſcripta, doluit, ſe generoſiſſimam Virginem provocaſſe ſuis nugis: fecit ſilentem facti imprudentis pœnitentia.

Semina recenſui: admiratus ſum, tantum Tibi otii a vita occupatiſſima. Gaviſum credas me viſo Tatariæ, & Sphondylii ſemine. Repono beneficentiæ antiquum, ago gratias! nec elabitur mihi dies, quo non celebrem Tuas laudes in meo horto ſuburbano, dum creſcentes ibi ſtirpes contemplor, Tuum nomen inſcriptas. Sane tantum jam profecit, ut Botanici eum admirentur. Larix ibi ſuperbit Tyrolenſis, Pinus cono maximo & ſemine nobilis, atque Chamæceraſorum numeroſa ſylva. Si Tilia Bohemica; foliis partim planis, partim undulatis, & cucullatis Micheli, & Sileſiaca; folio maximo, varie, & profunde, ſerrato; fructu ſubrotundo, anguloſo, & lanuginoſo, Micheli adeſſent, vix ultra quærerem.

Sene-

Senectutem ingraveſcentem a torpore libero academicis, & domeſticis, ut olim ipſe vidiſti, laboribus. Domi noctes dieſque Chemicis impendo. Si inſanientis diligentiæ ſpecimen deſideras, en hoc, quod Britannis dedi, de argento vivo, pro tuenda Gebri ſententia. Aliud æque laborioſum Gallis obtuli, & brevi de auro, & argento, experimenta prodibunt: unde conſtabit Alchemiſtarum antiquorum ſolida veritas, recentiorum, at quantorum Virorum, lubrica doctrina. Hombergium, & Boyleum, quos tota ſequuntur armenta, ſubodoraris.

Veteres Chemiſtæ uno fere ore ajunt latere in ære, non deflorato per ignem, medicati quid ad exſtirpandam radicitus acrimoniam humorum, hinc & podagræ in eo remedium reperiri. Prima igitur conditio hic requiritur, ne igne difflata ſit volatilis illa, quam celebrant, medicandi virtus. In Chalcantho nativa ineſt. Sed ibi miſta aliis hebeſcit: recuperanda ergo inde ſine igne; id præſtat ferri incruſtatio, ubi æs ſincerum ſeſe applicat. Id fui expertus in illo ære, quo me olim donaſti, quod aquis Chalcan-

 thinis

thinis immiſſum ferrum eduxerat. Id ſane ubi trivi cum argento vivo, miſcebatur facile in pultem metallicam. Hinc rogavi, velles mittere quid æris ita parati ex loco nativo. Feciſti. Nulla vero arte unquam potui id miſcere hydrargyro, nec tritu, nec coctu ad ignem. Speravi, ex aqua Chalcanthi ipſe educam: hæc ratio, cur rogaverim illas aquas. Generoſa ſtatim liberalitate miſiſti. Ocyſſime ego tentavi cum ferro elicere æs. Feci. Sed fruſtra fui, omni periculo facto, electum æs unire argento vivo. En tædioſam repulſam! quænam cauſa ſit, prorſus ignoro: quia id, quod miſiſti, facile potui miſcere cum Mercurio.

Dicam, quid viderim. Aes a Te acceptum olim univi cum argenti vivi triplo. Erat vero Mercurius hic ille, quem Alexander van Suchten vocat Mercurium Antimonii. Amalgama contrivi cum aqua, fit turbida, hanc effundo, affundo novam, tero, fit turbida, effundo. Sic pergo faſtidioſo opere per multos menſes. Collegi pulverem coloris cineritii. Hunc, æri fere æquiponderantem, digero calore ſani hominis. Do hydro-

hydropicæ, cui aqua jam ter educta ex abdomine per paracenteſin, cui ſtatim redierat ſemper, de qua igitur penitus deſperabatur, & quæ nulla vi poterat purgari per alvum. Res ſtupenda! grani dimidium vicies alvum movet. Aquas educit. Nec redeunt. Hoc vidi. An ſimilia præſtet ſemper? periclitabor.

Porro aqua, ex qua ferrum demiſſum præcipitaverat æs, ſuperſtes nil æris habebat amplius, ſed erat verum ferrum ſolutum in ſpiritu nativo foſſili. Colavi. Limpida erat ſaporis atramenti ſutorii. Data ad drachmam, & ultra, per aliquot dies, miro ſanavit ſucceſſu maniacam furentiſſimam, noctes dieſque inſanientem.

Incumbo jam gnaviter operi, ut præparatum illud ex ære porro perficiam, pro Sulphure anodyno dulci Veneris. Si aſſequor, impertiar. Opium, Dei donum, miraculum naturæ, ſapienter adhibitum, nunquam mali quid fecit. Imprudenter datum nocuit. Occultare negat fœtor virulentus, & ſapor ſingularis. Si granis puriſſimi opii tribus immiſces olei ſtillatitii Cinnamomi veri guttulam

unam, dein additis Cinnabaris nativæ, pannonicæ grana VI. poſtea redigis in pilulas novem, tegitur nidor, ſaporque, opii, manet effectus; ſi datur pilula unica, omni quadrante horæ cum uncia aquæ ex meliſſa ſtillatitiæ, usque dum deſideratam virtutem exſerat. Has tuto, & vere, pro laudano Paracelſi minerali adhibere licet.

Speraveram magna cum fiducia purgans Helmontianum, quod olim miſi, uſurpatum methodo, quam ſimul indicaveram, multum boni producturum fuiſſe Tuo in corpore, quod obeſo urgetur pondere; hinc, ita putaveram, adjutum fuiſſet.

Aquæ ſinceræ, frigidæ, potus proderit, opinor contra podagram. Sed cavendum a fame: increſcit quippe ejus virtute ſatis; crede experto. Repletio vero nimia mihi ſuſpecta. Quare temperandum erit. Moderata frictio, at crebra, neque ullo unquam die temere intermiſſa, quam incredibilia præſtat in podagra! Vale, o amantiſſime, diu, felix!

Leydæ $17\frac{20}{7}35$.

EPISTOLA

EPISTOLA LXXX.

Nobiliſſimo Viro, J. B. Baſſando,
Archiatro Cæſariano,
H. BOERHAAVE.

Magno cum gaudio accepi gratiſſimas, quas XVIII. Auguſti mihi ſcripſiſti: quid enim? narrant lætanti, paulo Te melius valere, faxit Deus porro convaleſcas! & bene ſit aquæ, ſi diluit podagricum. Prima quidem oportunitate efficiam, ut videas, quantos feram labores lubens, ut veri quid diſcam in rebus naturalibus. Totus fui ab aliquo tempore in recenſendis Swammerdammianis, quæ fugitiva dudum per Gallias patriæ aſſerui e latebris redempta ære non exiguo: quum bis mille florenis fere conſtiterint mihi. Parum abfuit, quin plagiario æternam conciliaſſent gloriam: ſane oſtentanti pro ſuis emolumenta jam dederant. Inter ea, quæ usque exſtant in libris hiſtoriæ naturalis huic quidem operi nil usquam laudatur ſimile, ac ſecundum. Dedi librariis, ut evulgent ocyus omnia a me ipſo digeſta.

Fa-

Facient illi, ſi prius nacti fuerint idoneum numerum, qui nomina ſubſcribunt. En Tibi leges. Si probas, & inter Veſtros harum rerum ſtudioſos incitare poteris, ut olim in Veſaliano opere promovendo opem tuliſti, efficies ea re, ut citius prodeat opus, in quo anatomica omnium pulcherrima, nec audita prius. Non requieſco dies, noctesve, moliendo omnia, ut ex ære conditam eruam partem medicatam, adeo elatam Chemicis; ut ſcripſi, mira quædam vidi: allaborandum igitur, ut vel conſtet virtus abdita, vel iterum certo pateat, quibus modis fruſtra inveſtigetur. Hoc quippe poſtremum ſemper ego magnum ſatis pretium laborum meorum agnoſco, vellemque ardentiſſime, Hermetici nobis ex vero deſcripta dediſſent irrita conamina, nec oneraſſent vanis promiſſis, fictisve laboribus, hiantes corvos. Tu certus eſto, ſi ſolidi quid rependet inſanienti diligentiæ Deus, habebis inde, quidquid & Tu petere juſte poteris, & quæ dare ego ex officio potero. Nonne Tibi mirum videtur cogitanti, quod unum granum æris dilutum in tribus aquæ unciis, ſcabiem, ul-

cera,

cera, maligna vulnerum, certo, citoque, illitu externo curet, et intra corpus ſumtum totum illud adeo perturbet, ut ſaliva, ſudor, urina, alvus, bilis, ventriculi ſubverſio, commoveantur? Hinc forte experti dixere, ſub his venenatis & inſalubribus absconditum quid eximia virtute ſalutiferum. Helmontius videatur ſolus ſuper his. Sed diu nimis nugis Te detineo! ignoſcas inſanienti devoto ſapientiæ, & erranti forſitan, ſed dolo tamen malo haud fallenti. Filia mea, exoſculata ſuaviſſimum amicitiæ pignus epiſtolam Tuæ, ſua amicitiæ officia defert Nobili puellæ, & fauſtiſſima quæque imprecatur. Vale! me Tuo utere!

Leydæ $17\frac{9}{9}35$.

EPISTOLA LXXXI.

Nobiliſſimo Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſareo, & C. R. D. Lotharingiæ,

H. BOERHAAVE.

Quam lætus accepi literas, quibus me honoraſti III. Decembris! nunciant rectius

rectius Te valere, cujus mihi tam cara ſalus! Faxit Deus, felix ſit ad incolumitatis integrationem progreſſus! ſed memor ſis, aquæ uſus poſtulat exercitia: ne labefactati dudum artus ſtagnante eadem mergantur. Novi quid hac in re: quippe qui aliquot annis ſincera aqua uſus fui, ſed juvenis. Famem ciebat voraciſſimo ventriculo, atque guloni velox digeſtio. Tu prudens acriores ſtimulos Chocoladæ dulcedine mitificas. Recte facis. Sed & juvabit multum molliter perfricare extrema, vino diu juvari ſueta. En ſchedulas quæſitas. Opus ocyus prodibit. Nam vix credibile, quot, undique, jus ſibi inſcriptionum comparaverint, quos inter Reges, & Proreges. Opus ſane erit, cui nec ſimile, nec ſecundum. Videbis ibi, ſi velit Deus, in hiſtoria Ranæ, ova fœtus vagari per vacua abdominis, inde vero inſinuari in infundibula, exprimi a mare in aquam, ipſo in exitu reſpergi genitali humore, extra maternum corpus in ipſa aqua; inaudita omnia, ſtupendaque, vix eſt pagina miraculis carens. Neque tamen multa exemplaria permitto imprimenda præter numerum inſcribentium nomina.

Filia

Filia mea cantat odas Italas, ego miror earum ſuavitatem artificioſiſſimam, atque ea in re memet oblecto, brevi ingreſſurus ſexageſimum ſeptimum annum, metamque currentis vitæ brevi attingendam proſpicio, in ſolis laboribus ſolamina cæterum perſentiſcens. Vale Tu, o optime, cum caro Tuo pignore!

Leydæ $17\frac{15}{12}35$.

EPISTOLA LXXXII.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſareo, & Celſit. R. Lotharingiæ,

H. BOERHAAVE.

Dictum, factum. En ſchedulas! gaudeo, vel his acui torporem ſcribendi, quem ſæpe incuſavi. Jam vero perſuadeo mihi, Te recte valere, & manus habere ſcribendo aptas. O utinam proficias magis, magisque, in dies, donec ſentias ſanitatis perfectæ dulcedinem! Vale!

Leydæ $17\frac{21}{12}35$.

EPI-

EPISTOLA LXXXIII.

Nobiliſſimo Baroni,
Joanni Bapt. Baſſando,
H. BOERHAAVE.

Lætus intelligo ex iis, quas decimo tertio hujus menſis ad me dediſti, quod meas cum ſyngraphis accepiſſes. Gratias ago, pro commendato opere. Id pulcherrima habet multa, & ſingularia: Typographi vero dudum numerum ingentem habent eorum, qui concurrerunt ad promovendam editionem, quæ jam ſatis feliciter procedit.

Quæ de mea erga Te amicitia, atque beneficentia, commemoras, tribuo, ut multa alia, animo generoſo, quo Regum opes æquare ſoles. Sane ſi ſederemus ad rationes, debitor ego Tibi eſſem: qui magno cum pudore quotidie mecum reputo, quot nominibus Tuæ benevolentiæ oneroſus fuerim, & quam fuerit exiguum illud, quod ipſe Tibi efficere potui. Utinam eſſet in me, Tibi gratum quod eſſet, & utile, efficiendo illud con-

contentus viverem. Cogitavi ſerio de re, quæ Te ſollicitat; meditatus hæc reſpondeo; Tu pondera, & corrige. Si fæmina partui proxima, aut puerpera, ſana prius, ſucci plena & ſanguinis, ſemperque largæ menſtruorum evacuationi aſſueta, malignis corripitur variolis, forte ſemel haud ita multum ſanguinis educerem; ſi res id exigeret, per æſtum, plenitudinem pulſuum. Aliter non: quoniam a partu tanta laxitas vaſorum; tam proclivis in putredinem lapſus, maxime circa ſyſtema uteri; & tam formidabilis ſpirituum in nervis perturbatio. Utique dolor ad lumbos; pulſus ſola æquabili velocitate peccans; lochia parca; lac nullum; ſitis aucta; ſatis videntur arguere, quod ſanguis, in ampliſſimis vaſis uterinis, computreſcens, atque malignam ibidem inflammationem excitans, delirio, atque diarrhœa fatali ſe manifeſtaverit. Notabile inprimis, ſtatim a partu, fœtu, placenta, aquis, modo expulſis, abdomen molle, non jam diſtentum, ſed flaccidum prorſus: hinc vaſa ſanguifera, paulo ante compreſſa, jam ſubito laxa, ſanguinem corde expulſum facile admittunt in ſe,

avertunt à reliquis partibus, accumulant in arteriis, venisque, ſitis in abdomine, præcipue uterinis locis, ubi ampliſſima jam, ſed ſimul, collapſo utero, inertiſſima vaſa. Apparet hinc, quanta huic ſanguini proclivitas ad putreſcendum, præcipue aëre nunc libere in uteri cavum admiſſo, & veneno variolarum, adeo putrefaciente, jam quoque agitante omnia. En, amiciſſime Baſſande, cauſam, quæ creditur feciſſe, ut putredo hic concepta eluſerit omnem curam. Magna evacuatio minuit quidem impetum motus, ſed prohibet expurgationem ſanguinis, qui hæret in canalibus calamum ſcriptorium æquantibus, ſed inertibus jam. Summum remedium, quo hæc mala avertuntur, eſt, corpus puerperæ, ſtatim a partu, faſciis latis arcte adſtringere; ut ita conſtrictum abdomen, urgens vaſa, expellat ſanguinem per patula in pelvi vaſa. Cæterum puto ſic ſimul prophylactice curatum iri illam diarrhœam, quam putredini humores liquefacienti tribuo. Interim victum ex avenæ decocto ſorbendo ad uncias IV. omni trihorio commendo, in quo pauxillum Cinnamomi

in-

intabuit, & cui ſemper, tempore uſus duodecima pars vini Rhenani, cum pauco ſalis grano, admiſta ſit. Præterea vellem tertia quaque hora diei dare pulverem hunc, qui ſit ex Cremoris Tartari gr. v. flor. Sulph. gr. VII. Nitri puriſſimi gr. II. Stibii Diaphoretici bene præparati, ſed non abluti gr. VI. Hora vero a meridie tertia Narcoticum ex Tinctura opii cum Spir. facta ad gtt. XII. ex Syrup. acidi citri dr. IV. Potus optimus lac duabus aquæ partibus dilutum. Poma acida aſſa, coctave, pultes avenaceæ, hordeaceæ, vel ex oryza paratæ, jura carnium acido citrei & pauco ſale, condita, etiam licita ſunt. En, o optime amicorum, quæ conſulta offero; ut & Tibi, hæc emendaturo, opportuna ſit materies cogitando, & mihi liceat parere juſſis.

Cur nihil barioſo de valetudine cariſſima refers? qui aquæ potor hymenæum celebrat? numquid valet, carum tuum pignus, Joanna? Mea jam cantando abſolvit omnes cantilenas, quas a Tua accepit, inter quas multæ ſuaviſſimæ. Sua reverentiæ officia Uxor, &

 Filia

Filia defert Tibi, utraque amicitiam & obſequia Tuæ filiæ offert. Vale!

Leydæ 17$\frac{31}{1}$36.

EPISTOLA LXXXIV.

Nobiliſſimo Baroni,

J. B. Baſſando, Archiatro,

H. BOERHAAVE.

Hiſce gratias ago, quod certum me feceris ſalutis Tuæ, atque indolentiæ: hanc ſtabilem Tibi præſtet Deus, precor. Gaudeo impenſe, quod corpus lac ferat, victui multum diſpari aſſuetum: quamdiu eo uteris, & quidem ſolo, recte valebis: ſic vidi. Quam parum reſtat homini, ut ſe redimat a malo! opes quo, ſi uti nefas! ſed aqua, & polenta, Epicuro ſatis, ut de felicitate contenderet cum Diis, ambroſia & nectare fruentibus. Magna ſane beatitudinis pars, quod filiam habeas, ingenio, & moribus, placentem. Diu ea gaudeas in ſolatium

tium vitæ. Mea Illi officia ſua deferenda commendavit, agitque grates pro miſſa melodia Caldariana quam maximas. Sed oblita forte fuit Baſſanda, in opulenta olim gaza muſica, qua beavit Boerhaaviam, jam & hanc quoque benefice inſcriptam fuiſſe. Sed ea quidem nomine magis adeo obſtrictam ſe grata agnoſcit, & querula, quod neſciat rependere debitam vicem. Quæ quæris ex me ſcire, libens aperirem. Sed raro in commentarios refero acta: Scis quam ſim miſer laboribus! Soleo, pro re nata conſilia capere, remedia, & agendi rationes eligere, neque cæterum ex uno caſu ad alium argumentari: hinc accurate referre nequeo geſta, neque & ſuis quoque temporibus dividere; ſic ſe fere res habuit:

Juvenis, viginti duos annos natus in India, robuſtus, dives, luxui perdite deditus, vino, electis inde ſpiritibus, opiparis menſis, pergræcationibus, exercitiis immoderatis uti ſuetus, media æſtate, debacchatus ſolito jam immanius, hinc febre ardente, dolore capitis ſummo, vomitu aſſiduo, angore terribili, inquietudine perpetua, ſomno tur-

bulentiſſimo, Amſtelædamo Leydam vehitur velociter: ut conſilia petat.

Nihil de variolis ſuſpicans, mitto ſanguinem largiter, ocyſſime. Statim purgans de cremore tartari, nitro, pulpa tamarindorum, rheo, exhibeo doſi larga; id rite purgavit. Potum exhibeo ex radicibus acetoſæ prat. graminis, ſcorzoneræ, una cum tamarindis incoctis, nitro addito, & ſucco inſpiſſato baccarum ſambuci liberaliter admiſto; unde multum ille, & aſſidue bibit. Ad ſitim vero, quæ inſatiabilis illi erat, utebatur aqua cum ſucco recenti preſſo limoniorum, cum pauxillo ſucci ribeſiorum, & ſyrupo violaceo, addebatur ſubinde & pauxillum vini moſellani. Decumbebat in lectica aperta, corio ruſſico obducta, in cubiculo temperate frigido, apertis ſemper portis. Contra omnia hæc inſurgebat atrocior morbus. Urina flammea, æſtus exurens, profuſus ſudor, ſomnus fere furibundus, lingua ſordide fuſca, taurini oculi igne & ſanguine ſuffuſi. Itaque die ſequenti, nondum apparentibus indiciis variolarum, eadem omnia, æque libere

bere repeto. Neque prohibebatur adſcenſio increſcentis per omnia mali. Sed paulo poſt, omnis conſpicua totius capitis pars, ubique, minutiſſimis punctulis rubris, proxime junctis, fœda, oculi lacrymantes, rubri, ſternutatio, tuſſis. Unde videbam variolarum confluentium teterrimam ſpeciem. Serio, diu, meditatus, gaudeo acta, qua inflammationi adverſa, metuo ſuppurationis, & gangrænæ, dira ventura effecta. His cavendis invigilo. Mane & veſperi, pediluvia ex aqua & vigeſima parte aceti. Cavis pedum, & poplitum, fermentum panis acidum, aceto, & nitro permiſtis, noctes dieſque, applico. Temporibus placentas roſaceas, aceto roſaceo, & ſambucino, irroratas, appono, ſæpe renovandas. Jubeo, ſedeat erectus, quantum ferre poteſt. Decubitum in lectica, loco obſcuriſſimo, modice frigido, ſilentia muta miniſtrantium, impero. Decoctum avenæ in aqua, cum ſucco limonum gratum, lac ebutyratum coctum cum avena, ceraſa nigra, acidula (morelles) contuſis cum ſuis nucleis in ſero lactis cocta per ſetaceum preſſa, pauco ſaccharo grata, cum in-

intrito pulviſculo pauco panis biscocti, pro cibo exhibeo; nec aliud dari paſſus ſum. Potus erat Coffe cum $\frac{1}{4}$ lactis, The Bouhi cum $\frac{1}{3}$ lactis, cereviſia Mol, ſerum lactis, aqua pura, cum pauxillo ſucci limonum. Decocto Tamarindorum ſupra deſcripto utebatur toto morbi decurſu ea quotidie copia, ut ſemper quater interdiu alvum laxaret, usque ad quartam decimam morbi diem. Poſt meridiem, hora tertia, quotidie, ſumebat hauſtum ſoporatum ex aquæ ſtillatit. flor. rhœad. unc. III. opii puri gr. II. Sp. Sulph. per Camp. gtt. VI. Syrup. Violar. dr. IV. Acceſſere interim deliria, furores, convulſiones diræ, obmuteſcentiæ. Perrexi ſemper eodem modo. Poſt diem quintum morbi, ſemper ad decimum quartum ſumſit omni quadrihorio pulviſculum ex Cinnabar. Nativ. Hungar. gr. VI. flor. Sulph. dr. II. ſtibii diaphoretici non abluti a nitro fixante drach. *ſs*. M.f.p. tenuis divid. in XII. doſ. æq. Sæpe utebatur ad aſperitatem dolentis gutturis emulſis ex IV. ſem. frigid. maj. & amygdalis, cum ſyrup. Althææ Fernelii, gargarismate aſſiduo ex decocto ficuum: erant enim omnia obſeſſa, &

ulce-

ulcerata, eo usque, ut omnis corpori cutis una tandem foret exulcerata cruſtra. Quam poſt diem undecimam, jam penitus aridam, quater interdiu oleo recens preſſo de amygdalis opime inungendam curavi. Senſim tum vino Rhenano, jure carnium, refocillans vires; omnia ſuperavi mala. Vivit usque.

Legati Gallorum Uxor ſex menſes gravida, correpta virulentiſſimis variolis, ſecunda ſtatim die effuſiſſime erumpentibus, cum peſſimis ſymptomatibus, maxime in cerebro. Miſſu ſanguinis liberali ſtatim facto, decoctis ſimilibus, utens, ut bis quotidie alvum deponeret. Opiato veſperi ad gr. I. ſimilibus pulveribus, omnique alio regimine, ut prius tractabatur. Huic tamen pultes avenaceæ, jura vitulina leviora cum diu incocta oryza, ceraſa recentia cocta in ebutyrato lacte cum pauco pane biscocto largius oblata, reſpectu fœtus. In illa tanta variolarum vis, ut prorſus incredibile. Sanata integre, tempeſtive pulchrum enixa filium, non paſſum variolas in utero. An balneum vitale amnii prohibuit? Vivit bene ſana illa, &

& ille robuſtus vivit. Interim monendum, accidere quandoque in hoc morbo, ut venenum variolarum plus noceat, ſpiritus projiciendo penitus, quam inflammando corpus. Tum æſtus haud adeo magnus. Pulſus creber, debilis prorſus. Deliria levia. Virium projectio. Variolæ lentæ, planæ, parvæ, depreſſæ, non adſurgentes. Interſtitia puſtularum languida, pallida, certa mortis indicia. Tum fæces alvi ſolutæ, cadaveroſo fœtore, colore fuſco, debilitantes. Deliria. Vox clangoſa. His caſibus methodus dicta obeſt. Morbus ex ſe lethalis. Tum rad. Contrayervæ dr. I. Serp. Virgin. dr. *ſs*. Rutæ recent. unciæ ſemiſſis infundantur cum aq. ſtillatit. rutæ ℔ I. vini Rhenani unc. VI. add. Sacchari dr. IV. bibat unc. I. omni hora fervide. Superbibens decoctum ſcorzoneræ, ut excitentur vires. Dein pro re nata, inſtituatur regimen. Vale! o amatiſſime!

Leydæ 17$\frac{30}{4}$36.

EPISTOLA LXXXV.

Illuſtri Baroni,
J. B. Baſſando, Archiatro Cæſariano,
H. BOERHAAVE.

Lætiſſimus vidi, Te feliciter, æque ac ſapienter ſanaviſſe a diro morbo Carolum Principem. Magna laus eſt Primorum in orbe Principum confidentiam demeruiſſe, ut uni ſalutem credant. Sed ita ſpectata virtus, atque nixa experimentis, fides Tua effecit. Spero, hæc Tibi magis, magisque propria fore dona! Fateor tamen, longe impenſius gaudebam, dum intelligo, frui Te amabili convictu cariſſimæ filiolæ, atque eam ſolari labores actos diurnos veſpertino cantu & Cymbalo. Quam illud jucundum, domi philomelæ ſuavitate refici! Expertus novi. Faxit Deus diu ea contentus vivas!

Sic & miteſcat acris podagræ ſævities: ut in dies lenior ſuaviter modo Tibi repurget ſenilis ſanguinis profunda, mentem ſerenet,

&

& ſobrietatem imperet. Vini boni pauculum convenire articulari morbo eximius Sydenhamus, in ſe expertus, ſcribit. Credo & Tibi profore. Sed in fricatione articulorum, equitatione, aut vectione, præcipua pono.

Gnata mea cantando, & cymbala pulſando, interpolat alia ſua, magis ſevera, ſtudia, quibus mentem ſuam diligenter ſatis excolit. Officia ſua defert Baſſandæ, a qua reſponſi quid ſibi promiſerat ad ultimas ſuas, in quibus de ovulo myſtico, pia deſideria inſcripto, ænigmata propoſuerat ſolvenda.

Ego recte valeo, noctu dormio in villa mea. Quinta matutina peto urbem. Ibi ad ſextam a meridie querelas ægrotantium lenio. Chemica exerceo. Animum legendo oblecto. Deum adoro, amo, veneror, unice. Redux rus ſtirpes contemplor, agnoſco, laudoque Amici Baſſandi liberalia munera: hortus enim ſuperbit arborum varietate vegetarum, ibi ego plantis immorior, & amore plures habendi ſeneſco. Amabilis, dulcis, inſania! Tiliam Bohemicam latiſ-

ſimo

ſimo folio, atque miram illam cucullato folio ex Sileſia, quis unquam dabit? Ita pariunt divitiæ inſatiabili majorum famem, & torquet avarus benefactoris liberalitem. Ignoſce ſeneſcentis Amici delirio, quærentis ſerere arbores, quæ adſpectum juvent nepotum, iisque umbram faciant. Mihi ſic vita tranſit inter hæc, dolenti nihil, niſi quod non ſimul ſis, lætus cætera. Vale, & me Tuo utere!

Leydæ $17\frac{24}{8}36$.

EPISTOLA LXXXVI.

Nobiliſſimo Baroni,
J. B. Baſſando, Archiatro Cæſariano, & Ducis Etruriæ,
H. BOERHAAVE.

Euge! recte! feliciter! En tandem exſpectata venit epiſtola, venit cara: a Te eſt, de Te boni quid nunciat. Quam ſincerus gaudeo! Utinam & perficiatur Tibi ſani-

ſanitas conſtans! laudabo capellas, ſi nectare ſuo profuerint. Accepi ciſtellam cum foſſilium Chalcanthorum fruſtis illibatis; quæ examinata pulchra inveni, pro quibus gratias ago maximas.

Operum Swammerdammianorum primus in folio Tomus jam evulgatus eſt Januario hujus anni. Remiſi ad Te ſyngraphas, quæ ad Eos pertinent, qui ſubſcripſere pro editione. Debent igitur mittere illas ſyngraphas ad quendam Bataviæ incolam, qui exempla petat a Typographis. Tomus alter etiam brevi evulgabitur, ſicque finitum erit opus, ſane pulcherrimum.

Dolet mihi, quod mellitiſſima Tua filia laboret gravi auditu! certe cataplaſma de bulbis ceparum ſub cineribus aſſatis, cum galbani pauxillo, & oleo caſtorei optimum eſt, quod novi ad hæc incommoda. Potiſſimum quidem, quoties ſimul, mane, & veſperi, loca auribus vicina, in ambitu, diu, & fortiter, perfricantur. Oportebit ſane ſcrutari, ſi forte obſtaculi quid in meatu auditorio externo: ut emolliente ex

melle

melle mercuriali injectione repurgetur locus. An cæterum bene valet? annon cogitas de conjugio felici, dum vivis, ipſi conciliando? Mea filia Tibi venerationis officia offert, & pulchræ Baſſandæ amicitiam, rogatque, an cantet crebro? ipſa ſæpius cantando recitavit omnes, ne una excepta, quas olim dono accepit. Sed maxime quærit, cur ipſi non dixerit hactenus, modum aperiendi globum, quem olim miſit, cum inſcriptione: *pia deſideria.*

Targionius, quem defuncto Michelio ſuffecit in Botanicis Magnus Dux Gaſton paulo ante mortem ſuam, me oravit, ut peterem a Te, ut efficeres, ut Magnus Dux Veſter, illum in ſuo munere porro firmet. Ille ſane digniſſimus eſt, ob ſummam in re herbaria, & in omni hiſtoria naturali, peritiam. Sane, ſi quid hac in re boni præſtare poteris, bene merenti officium facies. Vale! Et me Tuo utere!

Leydæ 17$\frac{17}{11}$37.

EPISTOLA

EPISTOLA LXXXVII.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſariano;

H. BOERHAAVE.

Summo cum gaudio perlegi gratiſſimas mihi literas: quippe nunciant, quod mitior morbus, & quod natura fert lactis uſum; unde certo ſemper lenimen ſummum. Semper equidem metueram, ut obeſum corpus, aliis aſſuetum, atque ex arte inter laxiora locandum, ſatis admitteret id alimenti. Nunc periculo facto, eſt, ut grater de fauſto eventu. Faxit Deus plenam Tibi, o Amice, perennem faxit, a diris tormentis, ſanationem! Tu, animoſus exemplo, conſtans in uſu perſtes usque benefico, & ſalutari.

Quæ de opere Swammerdammiano præcipis, ſic, ut jubes, curabo. Quæ monumentis Pariſinis inſerui, non habeo: neque enim hæc ſeorſum edita. Ultima, quæ actis

Phi-

Philoſophicis dedi, etiam ipſe necdum vidi, cætera adjungam.

Targionius optime de re Herbaria meretur. Dux Hetruſcus Ei obtulerat munus, quod Eximius Micheli geſſit tanta cum gloria. Utinam Sereniſſimus Princeps Tuus officium illi faciat perpetuum: ut opera Micheliana, quæ parata jam edere Autor, præ inopia haud potuit, per Succeſſorem defuncti evulgari queant. Orbem literatum ſibi obſtringet, qui pulchra hæc ad animum revocat, & donat felicitati ſeculi. Gratias Tibi ago, quod tam benevole & illi & mihi faves.

Videris ſubtiliter, & vere, ſuſpicari de gravi auditu lectiſſimi Tui pignoris. Quod ſi vera hæc mali cauſa, nunquid forte cenſes, boni quid fieri poſſe, ſi adhiberentur cum prudentia, quæ viſcida ad glandulas fundunt? Atqui mercurius dictus dulcis, parca copia, miſtus ad hydragoga fortunatos ſæpe habet eventus, ſi ante novilunium, & plenilunium datur ita, ut triduo præcedenti, ſic bis in menſe porrigatur. Optima

quæque Tibi precor, & Cariſſimæ filiæ, a Deo ter Optimo, Maximo! Et Uxor, & gnata mihi unica, ſincera meis ſua vota jungunt. Vale, o optime Amicorum!

Leydæ $17\frac{10}{1}38$.

EPISTOLA LXXXVIII.

Nobiliſſimo Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſariano, &c.

H. BOERHAAVE.

Accepi mandata Sereniſſimi Principis Hetruriæ. Illa omni obſequio venerans reſpondeo, Duos Medicos, quos juſſit, & hic artem medendi intelligere, ea diligentia, eo ſucceſſu, omnia audiviſſe, intellexiſſe, & in uſus artis ſibi propria reddidiſſe, ut auſim promittere, eventum reſponſurum votis generoſiſſimis Celſiſſimi Ducis. Valde lætor, quod ſingulari opportunitate ambo me comitati ſint. Semper, dum ægris

in

in valetudinario decumbentibus medicinam feci a quinque jam menſibus. Igitur non modo inſtituentem audiverunt, ſed & exercentem artis præſcripta viderunt. Certé induſtriæ, ſapientiæ, & virtutis eximia ubique documenta dederunt. Faxit Deus ter Opt. Max. ut eos populis ſuis ſalutares diu videat ſummus Heros! Sæpius eos ſimul, ſed & ſeorſum, examinavi, atque de variis in medicina rebus detinui. Difficile fuit, ex vero judicare, quis primas ferat, vel uter utro melior: ſane pares dixero, qui pulchre ſunt omnium gnari. Explorabo ultra, ſi forte diſcrimen repererero, ſincere aperiam.

Utinam adeo facile mihi eſſet, quam deſideratum, ut reſpondere poſſem ſaluberrimo Magni Ducis inſtituto, de dyſenteria, & febre Pannonica, boni quid proferendo! ſed prius ſcire debeo, an mala hæc ab aëre, aquis, alimentisve oriantur? Etiam quomodo incipiant primo? qui pergant? quid efficiant, dum eunt in ſanationem, alium morbum, mortem? qua via, quibus remediis, uſi moriantur ægri, quibus lever-

morbo? præcipue vero, quænam actiones inprimis læſæ maneant iis, qui languent a morbis iſtis poſtea. Si velis curare, habeam hæc fideliter notata, dabo operam, ut id parum, quod in me eſt, totum applicem, ut eruam methodum tractandi in ſpem felicis eventus. Si vero arſenicale quid, aut Chalcanthi, ſit in aquis, unde malorum origo, ſola tum loci evitatio mederi poterit: id ergo ſcire quam certiſſime debebo. Si placet, Principi deferas reverentiæ, & obſequii fidelis, officia mea: Cujus ſaluti perennem integritatem precor. Vale o optime, Uxor & filia, Te, Tuamque Joannam ſalutant. Gnata rogat, ſi quæ elegantes cantilenæ italicæ in aula ſint, ſis benigne memor: nam omnes, quas olim donaviſti, jam ſæpiſſime cantavit.

Leydæ 17 $\frac{21}{2}$ 38.

EPISTOLA

EPISTOLA LXXXIX.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando,
Archiatro Cæſariano & Magni Ducis,

H. BOERHAAVE.

Nobilis Britannus, & Medicus eruditiſſimus, Lawſon, poſtquam ſcientias edidicit, & partem orbis politiſſimam peragravit, denique ducitur ſtudio inſpiciendi metallicas fodinas, quo materiam ibi videret & opus.

Quum poſſis, rogo; velis laudabili Viri propoſito favere, ut Cæſaris ſubterranea recenſeat: Ille ſane id meretur, ſapientia & virtute præſtans, & Tu libenter Bonis prodeſſe ſtudes.

Me prehendit vomica in pulmone, ſpiritum præfocans ad leviſſimos corporis motus, a tribus abhinc menſibus, quotidie increſcens. Si clauſa augetur, opprimet; ſi vero rumpitur, eventus incertus.

Quidquid fiet, id omne continget ex arbitrio ſupremi Numinis. Cur ergo metuam, quid cupiam aliud? Adoremus Deum! ſufficit. Interim curo ſedulo, ut lectiſſima adhibeam remedia, ut leniam & maturem, ſecurus de exitu. Vixi ultra ſexaginta & octo annos, ſemperque lætus. Tu Vale o optime, & vive diu, & feliciter!

Leydæ 17 $\frac{16}{3}$ 38.

EPISTOLA XC.

Illuſtri Baroni, Joanni Baptiſtæ Baſſando, Archiatro Cæſariano, & Magni Ducis Hetruſci,

H. BOERHAAVE.

Simul ac intellexi, quis fatalis morbi genius, totum me dedi, qui reperirem viam, qua iretur in ſanationem mali. Sedulæ meditationis effectum in chartula mitto. Tu, pro ſapientia, qua eluces, in arte, expende,

pende, ſi quid boni habeat, plenoque pro arbitrio muta. Ego non potui meliora excogitare, & convenientiora caſtrenſi medicinæ. Si non a ſcientia placuero, certe laudabor, ab obſequioſo conatu: qui, ut parerem juſſis Sereniſſimi Principis, famam meam periclitari volui lubens in re tanti momenti.

Summas ago gratias pro beneficentia muſica, quam brevi exſpecto: ſi audiam melodias, venerabundus recordabor generoſiſſimæ bonitatis.

Ipſe male habeo, a morbo pulmonis, qui motum molienti ſpiritum præfocat. Utor omnibus, proficio parum, forte Verni Favonii tepor boni quid inſpirabit: id dabit ſemper Deus, quod unice mortalibus bonum. Illi ſit gloria, amor, & obedientia nobis!

Targionius Hetruſcus, fideli cura, vereor, ne & expenſis ſuis, miſit mihi munus eximium, octuaginta nempe diverſa arborum ſemina, in Italicis lecta oris; Debitor hinc ego illi refugio ad Te, ut magnorum meritorum Virum inſinues benevolentiæ Princi-

 pis;

pis; non dubito, quin pulcherrima præſtiturus ſit. Vale, amicorum optime, & me Tui amantiſſimum dilige!

Leydæ 17 $\frac{27}{3}$ 38.

Conſilium præcedenti Epiſtolæ adjunctum de Dyſenteria caſtrenſi Hungarica.

1. Quum Dyſenteria Caſtrenſis, in Pannonia ſubito occupat ſanos; tollendo appetitum omnium primo: conſtat inde, venenum hoc, cum ſaliva deglutitum, actionem ventriculi deſtruere, inde lædere reliqua viſcera in ſuis quoque officiis.

2. Quia vero ſomnus pellitur ſimul; qui prorſus a ſtomacho pendet: confirmatur prior ſententia omnino.

3. Notiſſimum habetur, nauſeam vires projicere uno impetu ita, ut robuſtiſſimi & ſaniſſimi, uno momento cadant debiles, neque referre, qua de cauſa orta fuerit turbatio nervorum octavi paris ventriculo, & cordi, communium: id docet mechanica gulæ irritatio, corporis in mari oſcillatio, vectio rheda averſo corpore, conſpectus rei nauſeoſæ,

ſeoſæ, memoria poculi medicati, terræ tremor, emetica, purgantia, venena, & infinita alia, quæ docent Herculis robur reſolvi, languente, nauſeoſo, irritato, ventriculo ſolo.

4. Imprimis ſerio conſiderandum, quod ventriculi proſtrata virtus ſolvat pylori officium; qui ingeſta haud detinens cruda demittit inteſtina verſus; hæc vero eodem veneno debilitata, & crudis e ventriculo obruta, robur amittunt, laxant hepatis, ventriculi, meſenterii vaſa: unde arteriarum compages amittit per dilatata extrema omne liquidum ſubtilius, augeturque malum magis magisque, ubi ſemel ſuſceptum fuit, corrumpuntur humores, unde hectica febris, corporis univerſi colliquatio, cum abolitione virium.

5. Videtur propria vis hujus veneni agere in naturam humanam, nervos labefactando imprimis in ventriculo, tum ſolvendo humores in tabum putridum, bilem præcipue: a quibus binis deinde oriuntur cætera.

 6. Se-

6. Sedula conſideratio omnium jam dictorum facit, ut cognoſcatur, quid agendum ſit, ad præcavendum malum. Omni veſpera clauſis tentoriis, incendatur pauculum pulveris pyrii: ut fumus ille ſit in tentorio. Panis militaris ſit ex bono frumento, bene fermentato, cum pauculo ſale, optime percocto in clibano. Aqua inprimis eſto pura, in magnis doliis, cum ſulphuris accenſi fumo in cadis concuſſa, ut ſolent vina ſulphurari. Hinc enim aqua induit facultatem putredini illi prorſus contrariam, & vere *luſtralem*. Poteſt vero id ſine labore perfici, modo dolia ſint ingentia, quorum centeſima pars maneat ſuperius vacua, tum telæ ſulphuratæ per orificium demittantur incenſæ, donec exſtinguantur. Obturatum deinde dolium quaſſetur concuſſu reciprocato, ut fumus ſulphuris penetret. Hæc aqua, ſic præparata, pro potu communi eadem hora valet. Omni mane, ante jentaculum, deglutiatur ſemi-uncia panis macerati in pauxillo ſpiritus vini, aut juniperi. Hæc pauca, & ſimplicia, ſi obſer-

van-

vantur, omnia bona promittunt, ultra quam credi queat.

7. Si tamen quis malo corripitur, tum ſtatim, in primo morbi invadentis initio, exhibendum vomitorium de ſimplici modo vino emetico, communi, recenti, ad uncias duas. Eo aſſumpto, bibendum nihil antequam ſemel vomuerit. Simul ac vomuit, bibantur unciæ octo tepidæ. Ubi evomuit, repetatur idem hauſtus. Id continuetur, donec ultima aqua retinetur. Sumat tunc uncias quatuor vini, & poſt horam aſſumat duo grana opii ſoluta in ſemiuncia boni aceti. Eadem omnia hæc, eodem modo, repetantur ſequenti die, & iterum tertio. Tunc cura præcipua erit peracta.

8. Si Emetica quis repudiat, poterit uti purgatione alvi, & loco vomitorii, tribus diebus ſucceſſivis, quotidie, mane, aſſumere hauſtum purgantem hunc:

℞. Myrobalanor. citrin. ſine nucleis dr. *ſs*.
Rhei optimi dr. I.

redigantur in pulverem tenuem, qui tota nocte, vaſe clauſo, infundatur cum Aquæ q. ſ.

mane

mane terantur ſimul, premantur per linteum denſum, ut ſit liquor ad uncias duas, quibus admiſce.
Scammonei gr. v. contrita in
Syrupi cichor. c. rh. dr. IV.
F. Hauſtus.

Ubi operatio abſoluta; decem horis ab aſſumptu, bibat uncias IV. vini & poſt horam duo grana opii ſoluta in aceto.

9. Ubi venenum hoc modo expulſum, deinde ſequentibus undecim diebus, ſumat quater interdiu, vacuo ventriculo drachmam de hoc remedio, ex vino.

℞. Boli armenæ drach. II.
Catechu, drach. III.
Maſtiches
Olibani āā drach. I.
Theriacæ Andr. dr. v.
Zingib. conditæ unc. I.
M. F. Conditum.

Inde capitur drachma, hora ante jentaculum, hora ante prandium, quinta pomeridiana, & hora ante cœnam.

10. Hac

10. Hac methodo, mutatis mutandis, puto malum caveri & ſanari poſſe. Si Teneſmi urgent, oportet clyſmate uti, pro re nata repetendo, ex terebinthinæ dr. II. ſolutis in dr. vitelli ovi. lactis unc. VIII. & theriacæ drach. II.

EPISTOLA XCI.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando, Archiatro Cæſaris, & Magni Ducis Hetruſci,

H. BOERHAAVE.

En Medicos, qui a magno Principe ſapienter electi, ingenium a natura felix, cultura ſapientiæ jam perfecerant, antequam huc venere: id didici examinando. Hic vero diligentia ſumma, & ſucceſſu fortunatiſſimo, hauſerunt, quidquid in arte diſci poteſt apud Nos: ut colloquia crebro, & de induſtria, inſtituta me docuerunt ſedulo inquirentem.

Ita-

Itaque Lætor, Sereniſſimi Principis generoſo, & ſapienti, inſtituto ſperatum ſucceſſum reſpondiſſe! Qua in re & Tuas fortunas, qui rei Auctor fuiſti, laudo: qui gratiam rei feliciter peractæ reportaturus ſis.

Hodie hora undecima accepi muſica miſſa, optima, integra. Filia ocyſſime ſe recepit ad Cymbala, & pluribus ſucceſſive horis cantu percucurrit, ſummo cum gaudio.

Nihil reſtat, niſi ut infinitas gratias agam, pro munere gratiſſimo, Sereniſſimis Principibus! Deum veneror pro Ipſorum Salute!

Spero, Te recte valere! Ego malo pectoris diſcrucior, ægrum ſpiritum trahens, lætus tamen Numine.

Leydæ 17$\frac{18}{4}$38.

EPISTOLA XCII.

Illuſtri Baroni, J. B. Baſſando,
Archiatro Cæſariano, & Magni Ducis,

H. BOERHAAVE.

Gaudeo de Medicis proſpere ad Caſtra Cæſariana profectis; ſatisque certus ſum, quod bene functuri ſint officio. Utinam Tibi inde dulcis quies, & ſerenæ menti unice grata pax, affulgeat. Poteris auctoritate & conſilio, artes promovere, Bonis prodeſſe. Quid ultra votis contendamus mortales? Quæ de beneficentia in Targionium generoſiſſima hercle commemoras, priſcæ ſunt virtutis rariſſima veſtigia: quæ eo quidem impenſius admiror, quo pauciora exempla novi paria. Sed meo nomini id omne imputandum, qui Tibi ſane obæratus debitor ſolvere non poſſum: dico ergo Tuus ſum ex aſſe.

Quas gratias agam, quas dicam, Tibi nuncianti lactis lenimen ad podagræ ſævitiem! Beatum me Tu facis mediis in calamitatibus! vah vixiſſe juvat die, quo hoc intelligo. Fa-

xit

xit Deus perpetuam Tibi hanc indolentiam! redeatque agilis articulis lubricitas! dum defæcatus cerebri, nervorumque fluidus liquor Bonæ menti pacatus ſerviat. Sic cura liber, & dolore vacuus, leni perfruaris in beata vita otio, omnibus aliis ſalutaris.

Ego æger anxietates ſupra vires tuli: omni fere momento ſuffocatus a terribili dyſpnoea. Acceſſere poſtea anguſtiæ hypochondriacæ exquiſitiſſimæ. Tandem vero & diræ ideæ. Hæc omnia pervigilem noctes egerunt dieſque: ut vix triſtius quid ferri potuerit a natura humana. Poſtremo aqua intercus, oſcheocele, anaſarca, phimoſis formidabilis, una cum moleſtiſſimis ſymptomatibus; donec crepante epidermide aqua ſe exoneravit multum hac via: unde ulceratis partibus jam laboro; hæc mea vita, quæ placet tamen: quia ſic viſum Deo, cujus abſolutiſſimum jus in me agnoſco, amo, adoro, id orans, liceat pati patienter, & cum laude infinita ſummi Numinis, id omne, quod vult, ut patiar. Experior quotidie, quod poſt triſtiſſima quæque diu tolerata, ſerena diluceant intervalla. Dulce eſt inter hæc de Te cogitare, qui boni Viri ſpeciem

vita

vita tota exprimis', cui parem necdum reperi: Regum certe opes animo æquas vere generoſus amicus. Doleo, quod non potuerim dignas Tibi vices reddere unquam, ſed intra verba inania, & vota, ſtetiſſe omne id, quod re ipſa præſtitiſſe debueram Tibi, cui ſemper optime volui. Oden dedi filiæ, ut ediſceret. Uxor, & filia, Te ſalutamus! Utinam diu, felices vivatis ſimul, & felicitate Bonorum fruamini! Literas Holliero inſcriptas curavi, qui accepit! Vale!

Leydæ 17$\frac{19}{6}$38.

EPISTOLA XCIII.

Monſieur, mon tres cher Ami.

J'étois tombé dans la derniere foibleſſe, quand j'avois le bonheur d'étre honoré par vos dernieres. Dieu faſſe, que les grands faits de ce tres illuſtre Heros reuſ-

Nota. Epiſtolæ 93. & 94. ſcriptæ ſunt manu filiæ; ipſe vero Boerhaavius manu tremula nomen ſuum ſubſcripſit.

ſiſſent pour le bien du genre humain, & à la gloire de celui, à qui apartient tout. Qui ſoit aimé, & honoré.

Je commence à devenir un peu plus fort; mais dans un épuiſſement ſi anneantiſſant, que je n'en puis plus.

A Dieu mon Grand ami

Monſieur mon tres cher Ami

Votre tres humble & tres obeiſſant ſerviteur,

Leyde 17$\frac{8}{8}$38.

H. BOERHAAVE.

EPISTOLA XCIV.

Monſieur & tres cher Ami,

Mon mal s'empire. Mes forces ſe diminuent. Les cppreſſions du cœur, cauſées par le polipus ſont continuelles, & de la derniere cruauté! Dieu le veut ainſi, ſa volonté tres parfaite & ſouveraine ſoit glo-

glorifieé dans la ſoumiſſion de ſa creature! qui n'aime, ni n'adore que l'infinité de l' Eternel.

Graces à Dieu qui vous benit par l'uſage du lait, j'eſpere, qu'il vous rendra une ſanté parfaite avec une ame contente.

Je ſuis rejoui que votre Prince ſoit gueri, j'espere que Dieu le conſervera pour le genre humain.

Les œuvres de Monſieur Swammerdam ſont enfin achevés. Le deuxieme tome eſt devenu beaucoup plus grand, qu'on ne l'avoit prevu, c'eſt pourquoi le prix montera a proportion. J'ai payé vos inſcriptions du premier tome avec l'argent, que Vous m'envoyates. Après cela je vous ai renvoyé les recepiſſes. Si bien, qu'a preſent pour tirer vos exemplaires, il ſera neceſſaire de renvoyer les recepiſſes, avec l'argent pour le deuxieme tome, & de donner vos ordres, comment les exemplaires doivent etre adreſſés.

Voici

Voici tout ce que j'ai pu dicter. Dieu Vous conſerve dans ſa divine protection! je ſuis

Monſieur & tres cher Ami

Votre tres humble & tres obeiſſant ſerviteur

H. BOERHAAVE.

Leyde 17$\frac{11}{9}$38.

Monſieur,

C'eſt dans la plus grande triſteſſe, que j'ai l'honneur de vous communiquer, qu'il a plu au Tout puiſſant de me ſeparer par la mort de mon tres cher Epoux Herman Boerhaave, dans l'âge de ſoixante & neuf ans huit mois. Je m'aſſure que vous prendrez part dans une perte ſi conſiderable pour moi, & j'eſpere que Dieu vous preſervera long tems de pertes ſemblables

Monſieur

Votre tres humble ſervante

Marie Boerhaave, née Drolenvaux.

Leyde 17$\frac{26}{9}$38.

9A 7374
Hu 501